ޔައުމިއްޔާ ނަންބަރު: 29/2019
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޔައުމިއްޔާ
19 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ބާރަވަނަ ޖަލްސާ
1440 J 22
25 ޖޫން 2019
(އަންގާރަ ދުވަސް)
ޖަލްސާ ފެށުނު ގަޑި: 9:00
ޖަލްސާ ނިމުނު ގަޑި: 13:43

(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް، ރައީސް މުޙައްމަދު ނަޝީދު)
19 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ބާރަވަނަ ޖަލްސާ
25 ޖޫން 2019 (އަންގާރަ ދުވަސް)
1. ދުޢާ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسم هلا ال ر حمن ال ر حيم، الحمد هل وال ص الة وال س الم على رسول هلا وعلى آله وصحبه ومن وااله. މަޖިލިސް
ފެށުނީ.
2. ޖަލްސާ ފެށުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއަދަކީ 25 ޖޫން 2019 ވީ އަންގާރަ ދުވަސް. މިއީ ނަވާރަވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ބާރަވަނަ ޖަލްސާ.
3. އެޖެންޑާ އި ޢު ލާންކުރުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއަދުގެ އެޖެންޑާ ނަންބަރަކީ، އޖ.12/2019/
4. ރި ޔާ ސަތުން އަންގާ އެންގުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެ ވުން:
މިއަދުގެ އެޖެންޑާގައި ހިމެނޭ މަސައްކަތްތަކުގެ ތެރެއިން؛ އޭގެތެރޭގައި މަޖިލީހަށް ތަޢާރަފުކުރެވޭ ބިލު، އެއީ ފުރަތަމަ
ކިޔުން އިއްވޭ ބިލެއް އެބަވޭ. އެއީ ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް އިޞްލާޙުގެނައުމަށް، ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން
ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާ ސިރާޖް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ބިލެއް މިއަދުގެ ފުރަތަމަ ކިޔުމުގައި
1

ކުރިއަށްދާނެ. މިއަދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގާނޫނީ ފަންނުގެ ބިލު، މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވައި
ނިންމެވި ގޮތުގެ ރިޕޯޓް މަޖިލީހަށް އިއްވުމަށް އެޖެންޑާ އެބައޮތް. ތި ބޭފުޅުންގެ ޕޯޓަލްގައިވާ 7.2 ގައި އެ ވަނީ، 20
ޖޫން 2019 ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހު މާފުށީ ޖަލުގައި ގައިދީންތަކަކަށް އަނިޔާކުރި މައްސަލަ ދިރާސާކުރައްވައި ޤައުމީ
ސަލާމަތާއި ޚާރިޖީ ގުޅުންތަކާ ބެހޭ ކޮމިޓީން ނިންމެވި ގޮތުގެ ރިޕޯޓް.
5. މަޖި ލީހުގެ ރައީ ސްގެ މޭޒުން ހުށަހަޅާ ކަން ކަން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއަދުގެ ފުރަތަމަ އައިޓަމަކީ، މި ވަގުތު ޖަލްސާއަށް ވަޑައިގެން ތިއްބެވީ 30 މެންބަރުން. މިއަދުގެ ފުރަތަމަ އައިޓަމަކީ،
މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް މި ބާވަތުގެ ހުށަހެޅޭ ފުރަތަމަ މައްސަލަ. ފުރަތަމަ އެޖެންޑާ އައިޓަމުގައި މި ވަނީ،
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 154 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން، ގދ. ތިނަދޫ
މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ މެޖިސްޓްރޭޓް އަލްފާޟިލް އިބްރާހީމް ރަޝީދު މަޤާމުން ވަކިކުރުމާ ބެހޭ ގޮތުން، ޖުޑީޝަލް
ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން ފޮނުއްވާފައިވާ މައްސަލަ. އަޅުގަނޑު މި މައްސަލަ ތި ބޭފުޅުންގެ ބަހުސަށް ހުޅުވައިލުމުގެ
ކުރީގައި އަމީންޢާއްމާ އެކުގައި މި ބަހުސްގެ އަދި މި މައްސަލައިގެ ޚުލާސާއެއް ތި ބޭފުޅުންނަށް އަރުވާނަން. އަޅުގަނޑު
ދެންމެ ދެންނެވި ފަދައިން، މައްސަލަ ހުށަހަޅާފައި މި ވަނީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 154 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތު ގެ މަތީން.
އަޅުގަނޑު ފުރަތަމަ އަމީންޢާއްމު އަރިހުން އެދޭނަން، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 154 ވަނަ މާއްދާގައިވާ އެއްޗެ އް މަޖިލީހުގެ
މެންބަރުންނަށް ސާފުކޮށްދެއްވުމަށް.
އިދާރީ މޭޒުން އިއްވެވުން:
ޤާނޫނުއަސާސީގެ 154 ވަނަ މާއްދާ؛ ފަނޑިޔާރުން މަޤާމުގައި ދެމިތިބުމާއި މަޤާމުން ވަކިކުރުން. (ހ)- ފަނޑިޔާރުން
ތަބާވާންޖެހޭ ސުލޫކީ މިންގަނޑުތަކާއި އުސޫލުތަކުން ބޭރުނުވެ މަސައްކަތްކުރާ ހިނދަކު ފަނޑިޔާރަކު މަޤާމުން
ވަކިކޮށްގެނެއް ނުވާނެއެވެ. (ށ)- ފަނޑިޔާރަކު މަޤާމުން ވަކިކުރެވޭނީ، ފަނޑިޔާރު ކަމުގެ މަޤާމަށް އެ މީހަކު ޤާބިލު ނޫން
ކަމަށް ނުވަތަ އެ މަޤާމާ އެކަށީގެންނުވާ ފަދަ ޢަމަލެއް އެ ފަނޑިޔާރަކު ކޮށްފައިވާ ކަމަށް ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް
ކޮމިޝަނަށް ގަބޫލުކުރެވިގެން އެ ފަނޑިޔާރަކު މަޤާމުން ވަކިރުމަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅައި، މަޖިލީހުގެ
ޖަލްސާއަށް ހާޒިރުވެ ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ ތިން ބައިކުޅަ ދެ ބައިގެ އަޣްލަބިއްޔަތުން ފާސްވުމުންނެވެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
2

ޝުކުރިއްޔާ އަމީންޢާއްމު. ޤާނޫނުއަސާސީގައިވާ ގޮތުން ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަންގެ އިޖުރާއަތުތަކަކަށް ފަހު، އެ
ކޮމިޝަނުން ފަނޑިޔާރަކު ވަކިކުރުމަށް މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ފޮނުވުމަށް ޤާނޫނުއަސާސީ ބަޔާންކުރަނީ. ޖުޑީޝަލް
ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން މި މަޖިލީހަށް ފަނޑިޔާރަކު ވަކިކުރުމަށް ފޮނުވާފައިވާ މައްސަލައާ އެކުގައި އެ ބޭފުޅުން، އެ
ކޮމިޝަނުގެ ފަރާތުން މި މަޖިލީހަށް ފޮނުއްވަވާފައި އެބަވޭ، އެ ބޭފުޅުން ހިންގެވި އިޖުރާއަތުތަކުގެ ހުރިހާ ލިޔުމެއް.
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ޕޯޓަލްގައި އެ ލިޔުންތައް ހިމެނޭނެ. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ބައްލަވައިލައްވަ އިފި ނަމަ
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، ބެއްލެ ވީމާ އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، މި މައްސަލަ ހުށަހެޅިފައިވަނީ 2004 ވަނަ އަހަރުގެ
އެޕްރީލު މަހުގެ 25 ވަނަ ދުވަހު. މާފުކުރައްވާ! 2013 ވަނަ އަހަރުގެ އެޕްރީލު މަހުގެ 25 ވަނަ ދުވަހު. ތި ބޭފުޅުން
ފަހަތުން ބެއްލެވީމާ ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެ، އެ ޝަކުވާ ހުށަހަޅާފައިވަނީ ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް
ފަނޑިޔާރުންގެ ޝަކުވާ ހުށަހަޅާ ފޯމެއް ފުރާފައި އެ ޝަކުވާ ހުށަހެޅީ. މި ޝަކުވާ މިގޮތަށް ހުށަހެޅުމުން ދެން
ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމި ޝަނުން ތަހުގީގު ރިޕޯޓެއް، ކޮމިޝަނުން މި މައްސަލަ ބަލައިގަނެ، މައްސަލަ
ކުރިއަށްގެންދާން ނިންމެވީމާ، އެ ނިންމެވި ނިންމުން ތަހުގީގުކުރާ ކޮމިޓީއަކަށް ފޮނުވައި، މި ރިޕޯޓުގެ ތަހުގީގެއް
ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން ކުރީ. ތިބޭފުޅުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެ، ތަހުގީގު ނިމުނީ 4 ސެޕްޓެންބަރު.
ތަހުގީގު ނިންމި ތާރީޚަކީ، 4 ސެޕްޓެންބަރު 2013. މާފުކުރައްވާ! ތަހުގީގުކުރަން ނިންމީ. ތަހުގީގުކުރަން ނިންމި
ތާރީޚަކީ 4 ސެޕްޓެންބަރު 2013. އެހެންވީމާ، ތަހުގީ ގުކުރަން ނިންމުމަށްފަހު ތަހުގީގުކޮށް ނިންމި ތާރީޚަކީ، 31
ޖަނަވަރީ 2019. ފާހަގަކުރައްވައްޗޭ. ތަހުގީގުކޮށް ނިންމައި އެ ތަހުގީގުގެ ރިޕޯޓް ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް
މިދެންނެވި ތަހުގީގު ކޮމިޓީން ހުށަހެޅުއްވި. އަޅުގަނޑު އަމީންޢާއްމު އަރިހުން އެދޭނަން، އެ ތަހުގީގު ރިޕޯޓުގެ ނިންމުން
މަޖިލީހަށް އިއްވަވައިދެއްވުމަށް.
އިދާރީ މޭޒުން އިއްވެވުން:
ތަހުގީގު ރިޕޯޓުގެ ނިންމުން. -8.1 މިއީ ގދ. ތިނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ މެޖިސްޓްރޭޓް އިބްރާހީމް ރަޝީދު، އޭނާގެ
ގާކުރަލިގޭ ކުރިމަތީގައި ހުރެގެން އެގޭ ކުރިމައްޗަށް ވާ ގޮތަށް ހުރި ގދ. ތިނަދޫ ޤުލްޝަން ޢާއިޝަތު ޢަލީއާ ދިމާއަށް
އާއްމު ތަނެއްގައި ހަޑިހުތުރު އެއްޗެހި ގޮވައި، ޒިނޭކޮށް ނަހަލާލަށް ބަލިވެއިނދެ، ދަރި ވައްޓާފަ އި ހުރި މީހެއް ކަމަށް
ބުނެ، އެ ހިސާބުގަނޑު މީހުންގެ ކުރިމަތީގައި އަޑުގަދަކޮށް، ހަޑިހުތުރު އެއްޗެހި ގޮވައި، ހަޅޭއްލަވާފައިވާ ކަމަށް ބުނެ،
ގދ. ތިނަދޫ ރޭވިލާގޭ މުޙައްމަދު ރަޝީދު ހުށަހަޅާފައިވާ ، މި ޝަކުވާގައި މެޖިސްޓްރޭޓް އިބްރާހީމް ރަޝީދުގެ ސުލޫކީ
މައްސަލައެ އް އޮތްތޯ ބެލުމަށް ކޮމިޝަންގެ ނަންބަރު 4 ،CB/13/276JSC-B ސެޕްޓެންބަރު 2013ގެ ނިންމުމުން
ނިންމާފައިވާތީ، ގދ. ތިނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ މެޖިސްޓްރޭޓް އިބްރާހީމް ރަޝީދާ ގުޅޭ ގޮތުން، ތަހުގީގުކުރެވިފައިވާ
ޝަކުވާއެއް ކަމާއި، މި ޝަކުވާގެ ތަހުގީގަށް މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ މެޖިސްޓްރޭޓް އިބްރާހީމް ރަޝީދު، 16 އެޕްރީލު
3

2015 އަދި 13 ސެޕްޓެންބަރު 2018ގައި ދީފައިވާ ބަޔާނަށް ބަލާއިރު، މި ޝަކުވާއަށް އި ންކާރުކޮށް އެފަދަ އެއްޗެއް
ބުނެފައިނުވާނެ ކަމަށް ބުނެ ބަޔާން ދީފައިވާ ކަމާއި، މި ޝަކުވާ ސާބިތުކުރުމަށް 4 ފަރާތެއްގެ ނަން ހެކީން ގެ ގޮތުގައި
ހުށަހަޅާފައިވާ ކަމާއި، އޭގެތެރެއިން، ޑޯންލައިޓް ޢިމްރާން އިބާރާހީމް 26 އެޕްރީލު 2018ގައި، އަދި ޑިޔަރެސްޓް
އިލްޔާސް އާދަމް 17 އެޕްރީލު 2015ގައި، ކޮމިޝަންގެ ތަހުގީގަށް ދީފައިވާ ބަޔާނަށް ބަލާއިރު، އިބްރާހީމް ރަޝީދު
އަދި ޢާއިޝަތު ޢަލީއާ ޒު ވާބުކުރި އަޑު އެހިން ކަމާއި، ނަހަލާލަށް ބަލިވެއިނދެ، ދަރި ވައްޓާފައި ހުރި މީހެއް ކަމަށް
ބުނެ، އެއްޗެހި ގޮވި ކަމަށް ކޮމިޝަނުގެ ތަހުގީގަށް ދީފައި އޮންނަ ބަޔާނުން އެނގެން އޮންނަ ކަމާއި، ދިވެހިރާއްޖޭ ގެ
ފަނޑިޔާރުންގެ ގާނޫނުގެ 29ވަނަ މާއްދާގެ (9)ގައި ފަނޑިޔާރުންގެ ހުރިހާ ވަގުތެއްގައި ވެސް، ހުރިހާ ޢަމަލެއްގައި
ވެސް މުޖުތަމަޢު ގަބޫލުކުރާ ފެންވަރުގައި އޭނާގެ އަޚުލާޤާއި އަބުރުގެ ރައްކާތެރި ކަން ދަމަހައްޓާންވާނެ ކަމަށް
ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމުގެ އިތުރުން، ފަނޑިޔާރުންގެ ސުލޫކީ މިންގަނޑުގެ 4.1ގައި ފަނޑިޔާރުންނަކީ އަޚުލާޤު ރަނގަޅު،
މާތް ބަޔަކަށް ވުމުގެ އިތުރުން، އެ މީހުންގެ ޢަމަލުތައް ބަހައްޓާންވާނީ ޚުލްޤު ހެޔޮ، ހިތްތިރި، ރަނގަޅު ބައެ އްކަން
ދޭހަވާ ފަދަ ގޮތަކަށް ކަން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމާއި ، ރިވެތި އަޚްލާޤެއްގެ މަތީގަ އި ދެމިތިބުމަކީ ފަނޑިޔާރުން ޚާއްޞަ
ސަމާލުކަމެއް ދޭންޖެހޭ ކަމެއް ކަމުގައިވާ ކަމާއި، ފަނޑިޔާރުންގެ ސުލޫކަކީ ވަކި ހުދޫދެއްގެ ތެރޭގައި ވަކި ގޮތަކަށް
ބައްޓަންކުރެވިފައިވާ އެއްޗެއްގެ ގޮތުގައި އޮންނަންޖެހޭކަން ފަނޑިޔާރުންގެ ސުލޫކީ މިންގަނޑުގައި ލާޒިމްކޮށްފައިވާ
ހިނދު، އެއްވެސް އާއްމު ފަރުދަކު އަނެކަކާ ދިމާއަށް މުޚާޠަބުކޮށްގެންނުވާނެ ފަދަ، ބޭއަދަބީ އަދި ހުތުރު ބަސްތަކެއް،
އަދި މުޚާޠަބުކޮށްގެންނުވާނެ ފަދަ ގޮތަކަށް މެޖިސްޓްރޭޓަކު އާއްމު ފަރުދަކާ ދިމާއަށް ކިޔައިފިކަމުގައި ވާނަމަ، އެ ކަމަކީ
ފަނޑިޔާރުންގެ ސުލޫކީ މިންގަނޑާ ޚިލާފު ޢަމަލެއް ކަމަށް ބެލެވޭނެ ކަމެއް ކަމާއި؛ އެހެންކަމުން، މި ޝަކުވާއާ
ގުޅިގެން ތަހުގީގު ކޮމިޓީގެ ހެކިތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ބަލާއިރު، ގދ. ތިނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ މެޖިސްޓްރޭޓް
އިބްރާހީމް ރަޝީދުގެ މައްޗަށް ހުށަހަޅަފައިވާ މި ޝަކުވާ ސާބިތުވާ ކަމަށް ތަހުގީ ގުކުރި ތައުދީބީ ކޮމިޓީގެ އިއްތިފާޤުން
ނިންމިއެވެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އަމީންޢާއްމު. އަޅުގަނޑު އަނެއްކާވެސް ދަންނަވާނަން، 29 އެޕްރީލު 2013 ވަނަ ދުވަހު ޝަކުވާ ހުށަހަޅާ
ފޯމުން ހުށަހެޅުނު ޝަކުވާ ތަހުގީގުކުރަން ނިންމުނީ 4 ސެޕްޓެންބަރު 2013ގައި ތަހުގީ ގުކޮށް ނިންމުނީ 31 ޖަނަވަރީ
2019 ވަނަ ދުވަހު. އަމީންޢާއްމު ދެންމެ އެ އިއްވެވީ އެ ތަހުގީގުގެ ރިޕޯޓުގެ ނިންމުން. އެ ނިންމުން ޖުޑީޝަލް
ސަރވިސް ކޮމިޝަންގެ ތަހު ގީގު ކޮމިޓީން ދެން މި ފޮނުވަނީ ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް. ފޮނުވީމާ، ޖުޑީޝަލް
ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން ފަނޑިޔާރުމަނިކުފާނު އަރިހުން އެދެނީ ލިޔުމުން ޖަވާބުދާރީވެވަޑައިގަތުމަށް ނުވަތަ
ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ޖަވާބުދާރީވެވަޑައިގަތުމަށް، 30 ދުވަހުގެ މުއްދަތެއް ދީފަ. ތި ބޭ ފުޅުންގެ ޕޯޓަލުގައި ވާނެ،
4

ފަނޑިޔާރުމަނިކުފާނު، ސީދާ އެ މަނިކުފާނުގެ އަމިއްލަ އަތުލިޔުމުން ޖަވާބުދާރީވެވަޑައިގެންފަ އިވާ ސިޓީފުޅެއް. އެ ސިޓީ،
އެ ޖަވާބުދާރީވުން އަނެއްކާވެ ސް ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް ލިބުމުން، އެ ކޮމިޝަނުގެ ފަރާތުން އަނެއްކާ މި
އެކުލަވައިލަނީ ރިޕޯޓެއް . އެ ރިޕޯޓަކީ، ތަހުގީ ގު ރިޕޯޓަށް ފަނޑިޔާރު ޖަވާބުދާރީވުމުން، ލީގަލް އޮފިސަރު ހުށަހަޅާ ރިޕޯޓް.
އެހެންވީމާ، ލީގަލް އޮފިސަރު ހުށަހެޅި ރިޕޯޓުގެ ނިންމު ން އަޅުގަނޑު، އަމީންޢާއްމުގެ އަރިހުން މި މަޖިލީހަށް
އިއްވައިދެއްވުން އެދެން.
އިދާރީ މޭޒުން އިއްވެވުން:
ނިންމުން. އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކަށް ބަލާއިރު، ތަހުގީގު ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓާ ގުޅިގެން، ގދ. ތިނަދޫ
މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ މެޖިސްޓްރޭޓް އިބްރާހީމް ރަޝީދު، ޝަކުވާއަށް އިންކާރުކޮށްފައިވީ ނަމަވެސް، ގާނޫނީ ގޮތުން
ރިޢާޔަތްކުރެވޭވަރުގެ ހެއްކެއް ދައްކާފައިނު ވުމާއި، މި ޝަކުވާ ނިންމުމުގައ ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވަނީ ޝަރްޢީ މިންގަނޑަށް
ކަމުގައި ވީހިނދު، މި ޝަކު ވާގައި ބުނާ މައުޟޫޢުގެ ދަށުން ދެ ފަރާތެއް އެކަމަށް ހެކިބަސް ދީފައިވާ ކަމާއި، އެގޮތުން
ފަނޑިޔާރުގެ ސުލޫކަކީ ވަކި ހުދޫދެއްގެ ތެރޭގައި ވަކި ގޮތަކަށް ބައްޓަންކުރެވިފައި އޮންނަންޖެހޭ އެއްޗެއް ކަމުގައި
ފަނޑިޔާރުންގެ ސުލޫކީ މިންގަނޑުގައި ލާޒިމްކޮށްފައިވާ ހިނދު، އެއްވެސް އާއްމު ފަރުދަކު ވެސް އަނެކާއާ ދިމާއަށް
މުޚާޠަބުކޮށްގެންނުވާނޭ ބޭއަދަބީ އަދި ހުތުރު ބަސްތަކެއް، އަދި މުޚާޠަބުކޮށްގެންނުވާނޭ ފަދަ ގޮތަކަށް މެޖިސްޓްރޭޓަކު
އާއްމު ފަރުދަކާ ދިމާއަށް ކިޔައިފިކަމުގައި ވާނަމަ، އެ ކަމަކީ ފަނޑިޔާރުންގެ ސުލޫކީ މިންގަނޑާ ޚިލާފު ޢަމަލެއް ކަމަށް
ބެލެވޭނެކަމާއި، ގދ. ތިނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ މެޖިސްޓްރޭޓް އިބްރާހީމް ރަޝީދާ ބެހޭ ގޮތުން ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް
ކޮމިޝަނުން ތަހުގީގުކުރުމަށްފަހު ކޮމިޝަނަށް ހުށަހެޅުނު، ނަންބަރު 31 (D-DC36/TF6/2019/3 ޖަނަވަރީ
(2019 ނަންބަރު ތަހުގީގު ރިޕޯޓަށް ބަދަލެއް ގެންނާނެ ތަނެއް އޮތް ކަމަކަށް ނުފެނެއެވެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، އެ ނިންމުން ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް ލިބުމުން، 12 ޖޫންގައި ؛ ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން
އެއީ 2019 ވަނަ އަހަރު. ކޮމިޝަން ބައްދަލުވެ، އެ ކޮމިޝަނުން މިހާރު އެ އޮތް އެންމެ ފަހުގެ ތަހުގީގު ރިޕޯޓުގެ
މައްޗަށް ބިނާކޮށް ޢަމަލުކުރާނެ ގޮތެއް އެ ކޮމިޝަނުން ނިންމި. އަޅުގަނޑު، އަމީންޢާއްމުގެ އަރިހުން އެދެނީ މިދެންނެވި
ނިންމުން، ތި ބޭފުޅުންގެ ޕޯޓަލްގައި ވެސް ވާނެ. އަމީންޢާއްމު އެ ނިންމުން ކިޔާލަދެއްވުމަށް.
އިދާރީ މޭޒުން އިއްވެވުން:
5

ގދ. ތިނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ މެޖިސްޓްރޭޓް އިބްރާހީމް ރަޝީދު، ފަނޑިޔާރުކަމު ގެ ވަޒީފާއިން ވަކިކުރުމަށް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުމަށް ނިންމުން. ގދ. ތިނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ މެޖިސްޓްރޭޓް އިބްރާހީމް ރަޝީދާ
ބެހޭ ގޮތުން ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން ތަހުގީގުކުރުމަށްފަހު ކޮމިޝަނަށް ހުށަހެޅުނު ނަންބަރު
31 (D-DC36/TF6/2019/3 ޖަނަވަރީ 2019(ގެ ތަހުގީގު ރިޕޯޓް ކޮމިޝަނުން ބަލައިގަތުމަށް ނިންމައި، ޝަކުވާ
ރައްދުވާ ފަނޑިޔާރަށް ގާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން ދެވުނު 30 ދުވަހުގެ ފުރުޞަތުގައި އެ ފަރާތުން ކޮމިޝަނަށް
ދެއްވާފައިވާ ޖަވާބު ގައިވާ ކަންތައްތަކަށް ބަލައި، ކޮމިޝަނަށް ހުށަހެޅުނު، ނަންބަރު 31 (D-DC36/TF6/2019/3
ޖަނަވަރީ 2019(ގެ ތަހުގީގު ރިޕޯޓަށް ބަދަލެއް ގެންނާނެ ތަ ނެއް އޮތް ކަމަށް ނުފެންނާތީ، ގދ. ތިނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް
ކޯޓުގެ މެޖިސްޓްރޭޓް އިބްރާހީމް ރަޝީދާ މެދު، ގާނޫނު ނަންބަރު 13/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ގާނޫނު)ގެ
37 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ)ގައިވާ ތައުދީބީ ފިޔަވަޅުކަމުގައިވާ، ފަނޑިޔާރު ވަޒީފާއިން ވަކިކުރުމަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް
ހުށަހެޅުމަށް ކޮމިޝަނުން ނިންމިއެވެ. މި ނިންމުން ނިންމާފައިވަނީ، 9 ޝައްވާލް 12 ،1440 ޖޫން 2019 ވީ ބުދަ
ދުވަހު ބޭއްވި ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަންގެ ނަންބަރު 33/2019 ވަނަ ބައްދަލުވުމުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި 9
މެންބަރުންގެ ތެރެއިން، ރިޔާ ސަތު ފިޔަވައި ވޯޓުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި 8 މެންބަރުންގެ އިއްތިފާޤުންނެވެ. މި
ނިންމުމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންނަކީ، ރައީސް މުޙައްމަދު ނަޝީދު، އަލްއުސްތާޛް ޢަބްދުއްރައޫފް އިބްރާހީމް،
އަލްއުސްތާޛް މުޙައްމަދު ޢީސާފުޅު، އަލްއުސްތާޛާ ޙިސާން ޙުސައިން، އަލްއުސްތާޛް ޢަބްދުލްޙަންނާން އަޙްމަދު،
އަލްއުސްތާޛް މަސްތޫރު ޙުސްނީ، އަލް އުސްތާޛް އިބްރާހީމް ރިފްޢަތު، އަލްއުސްތާޛާ ލަޠީފާ ޤާސިމް. ޢަބްދުاله ޢަރީފް؛
ކޮމިޝަންގެ ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އަމީންޢާއްމު. އެ ނިންމުމަށްފަހުގައި ދެން މިއަދު މި ވަނީ، 23 ޖޫން ވަނަ ދުވަހު ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް
ކޮމިޝަނުގެ އަމީންޢާއްމު މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް މިދެންނެވި ފަނޑިޔާރުމަނިކުފާނު މަޤާމުން ވަކިކުރުމާ މެދު ގޮތެއް
ނިންމައިދިނުމަށް އެދި މި ތަ ނަށް ސިޓީ ހުށަހަޅުއްވާފަ. އަޅުގަނޑު އަމީންޢާއްމު އަރިހުން މި އެދެނީ، ޖުޑީޝަލް
ސަރވިސް ކޮމިޝަނުގެ އަމީންޢާއްމުގެ ސިޓީ މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް އިއްވަވައިދެއްވުމަށް.
އިދާރީ މޭޒުން އިއްވެވުން:
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސް، ރައީސް މުޙައްމަދު ނަޝީދުގެ އަރިހަށް، ވެދުން ސަލާމަށްފަހު ދަންނަވަމެވެ. ގދ.
ތިނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ މެޖިސްޓްރޭޓް އިބްރާހީމް ރަޝީދާ މެދު، ގާނޫނު ނަންބަރު 13/2010)ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ފަނޑިޔާރުންގެ ގާނޫނު(ގެ ކުރީގެ 36ވަނަ މާއްދާ، މިހާރުގެ 39 ވަނަ މާއްދާގެ)ބ(ގައިވާ ތައުދީބީ ފިޔަވަޅު ކަމުގައިވާ،
6

ފަނޑިޔާރު މަޤާމު ވަޒީފާއިން ވަކިކުރުމަށް އެ ގާނޫނުގެ 22ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައިވާ އުސޫލުން، އަލްފާޟިލް އިބްރާހީމް
ރަޝީދު ، ފަނޑިޔާރުކަމުގެ މަޤާމުން ވަކިކުރުމަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުމަށް މި ކޮމިޝަންގެ ނަންބަ ރު
12 (JSC-B-CB/19/116 ޖޫން (2019 ނިންމުމުން ނިންމުމާ ގުޅިގެން އެކަން ތަންފީޒުކުރުމަށްޓަކައި ތިޔަ
މަޖިލީހަށް ފޮނުވީމެވެ. އަދި އެ މައްސަލަ ތަހުގީގުކުރި ކޮމިޓީގެ ނަންބަރު 31 (D-DC36/TF6/2019/3 ޖަނަވަރީ
2019(ގެ ތަހުގީގު ރިޕޯޓު ގެ ކޮޕީއަކާއި، ކޮމިޓީގެ ރިޕޯޓަށް ޖަވާބުދާރިވުމަށް މައްސަލަ ރައްދުވާ ފަނޑިޔާރަށް ދެވުނު
ފުރުޞަތުގައި ފަނޑިޔާރު ޖަވާބުދާރީވުމުން ކޮމިޝަނަށް ހުށަހަޅާފައިވާ މައްސަލައިގެ ކޮޕީއަކާއި، ކޮމިޝަންގެ ނަންބަރު
12 (JSC-B-CB/19/116 ޖޫން (2019 ނިންމުމުގެ ކޮޕީއެއްގެ އިތުރުން، މި މައްސަ ލައާ ގުޅުންހުރި އެހެނިހެން
ލިޔެކިޔުންތަކުގެ ކޮޕީ މި ސިޓީއާއެކު ފޮނުވީމެވެ. އިޙްތިރާމް ގަބޫލުކުރެއްވުން އެދެމެވެ. 20 ޝައްވާލް 23 ،1440
ޖޫން 2019. ޚާދިމުކުމް، ޙަސަން ޒަހީން. ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލްގެ މަސްއޫލިއްޔަތާ ހަވާލުވެ ހުރި.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އަމީންޢާއްމު. އަޅުގަނޑު ހިތުން ތި ބޭފުޅުންނަށް މިހާރު ސާފުވާނެ. މި މައްސަލަ މި އިއްޒަތްތެރި
މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ގޮތް ، އެވާ ތަރުތީބު، އެވާ އިޖުރާއަތުތައް. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ނިންމެވިދާނެ
މިހިސާބުން ތި ބޭފުޅުންނަށް މި މައްސަލައާއިގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިއަށް ދެވިދާނެ ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް، އަދި
އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން އެބަޖެހޭ 23 އެޕްރީލު 2017 ވަނަ ދުވަހު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން އެބައޮތް
ފަނޑިޔާރުން ވަކިކުރުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ޙުކުމެއް އިއްވަވާފަ. އެއީ ވަޒީރުން ވަކިކުރުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ޙުކުމް އިއްވެވީ.
އިއްވެވިއިރުގައި ފަނޑިޔާރުންނާ ގުޅޭ ވާހަކަތަކެއް ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ މި ޙުކުމުގައި އެބަވޭ. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، މީގެ
ދެ ޖަލްސާ ކުރީގައި، ތި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވަރަށް ބޮޑު އިއްތިފާޤަކުން ފާސްކުރެއްވި، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ
އަމުރުތަކަށް އިހުތިރާމުކުރަމުން އަދި އެ ކޯޓަށް ތި ބޭފުޅުން އިލްތިމާސްކުރެއްވި، އެ ކޯޓުގެ ގާނޫނީ އިންތަކުގެ ތެރޭގައި
މަސައްކަތްކުރެއްވުމަށް. ފަނޑިޔާރުން ވަކިކުރުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމުމެއް ނިންމާފައިވާތީވެ، އަޅުގަނޑު
ދެކެނީ ތި ބޭފުޅުންގެ ސަމާލުކަމަށް އެ ނިންމުމުގެ ޙުކުމް ގެނެސްދޭންޖެހޭ ކަމަށް. ތިޔަ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ
ނިންމުން، އެއީ މި މަޖިލީހުގެ ފަހުގެ ނިންމުމަކީ. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑު އަމީންޢާއްމު އަރިހުން އެދޭނަން، ސުޕްރީމް
ކޯޓުގެ 23 އެޕްރީލު 2017 ވަނަ ދުވަހުގެ ޙުކުމުގެ ނިންމުން އިއްވަވައިދެއްވުމަށް. ޙުކުމް އިއްވަވަ އިދެއްވުމަށް.
އިދާރީ މޭޒުން އިއްވެވުން:
އިސްވެ ބަޔާންވެދިޔަ ސަބަބުތައް އެގޮތުގެ މަތީން ހުރުމާއެކު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާއަކީ، ދައުލަތުގެ ތިން ބާރު
ކަމުގައިވާ، ވެރިކަން ހިންގުމުގެ ބާރާއި، ގާނޫނުހެދުމުގެ ބާރާއި، ޢަދުލުއިންޞާފު ޤާއިމުކުރުމުގެ ބާރާ؛ މި ތިންބާރުގެ
7

މަސްއޫލިއްޔަތުތަކާއި އިޚްތިޔާރު ތަކުގެ ހުދޫދު ކަނޑައެޅި، ދައުލަތުގެ ތިން ބާރުގެ ތެރެއިން އެއްވެސް ބާރެއް އަނެއް
ބާރެއްގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތަކާއި، އިޚްތިޔާރުތަކާއި، ހުދޫދުގެ ތެރެއަށް ވަދެ، އެއްބާރުން އަނެއް ބާރުގެ މައް ޗަށް ނުފޫޒު
ނުފޯރުވޭ ފަދަ ގޮތަކަށް، ކޮންމެ ބާރެއްގެ ވެސް މަސްއޫލިއްޔަތުތަކާއި ވާޖިބުތައް ވަކިކުރެވި، ބާރުތަކުގެ މެދުގައި
އިންފާރު ޤާއިމުކުރެވިފައި ވާ ދައުލަތެއްކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 5 ވަނަ މާއްދާއާއި، 6 ވަނަ
މާއްދާއާއި، 7 ވަނަ މާއްދާއާއި، 8 ވަނަ މާއްދާއިން ރަނގަޅަށް އެނގެން އޮންނަ ހިނދު، އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ދުސްތޫރީ ނިޒާމުގައި ދަ އުލަތުގެ އެއް ބާރުން އަނެއް ބާރުގެ މައްޗަށް ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ގާނޫނުތަކުގެ ހުދޫދުގެ ތެރޭގައި
ފާރަވެރިވުމުގެ އުސޫލު ނުވަތަ ޗެކް އެންޑް ބެލެންސްގެ ނިޒާމު ޤާއިމުކުރެވިފައިނީ، ރިޔާސީ ނިޒާމުގެ މައްޗައްކަން
އެނގެން އޮންނަ ހިނދު، ދިވެ ހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 101ވަނަ މާއްދާ ގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
ޖުމުލަ މެންބަރުންގެ އަޣްލަބިއްޔަތުން ވަޒީރުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރަކު މަޤާމުން ވަކިކުރުމަށް އޮންނަ އިޖުރާއަތާއި،
އަދި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 100ވަނަ މާއްދާއާއި، 154ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)އާއި، 177ވަނަ މާއްދާއާއި، 187ވަނަ މާއްދާއާއި،
197ވަނަ މާއްދާއާއި، 207ވަނަ މާއްދާއާއި، 218ވަނަ މާއްދާއާއި، އަދި 228ވަނަ މާއްދާ ގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
ޖުމުލަ މެންބަރުންގެ ޚާއްޞަ އަޣްލަބިއްޔަތަކުން ނުވަތަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާއަކަށް ހާޒިރުވެ ވޯޓު ގައި
ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަޣްލަބިއްޔަތުން ނުވަތަ އެ މެންބަރުންގެ ވަކި ޚާއްޞަ އަޣްލަބިއްޔަތަކުން ފާސްކުރުމުން، އެ
މާއްދާތަކުގައި ބަޔާންވެގެން ވާ ފަރާތްތައް، އެ ފަރާތްތަކުގެ މަޤާމުން ވަކިކުރެ ވޭ ގޮތަށް އޮންނަ އިޖުރާއަތުތައް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ހިންގާންވާނީ އިސްވެ ބަޔާންވެދިޔަ، ޑިއު ޕްރޮސެސްގެ ގަވާއިދުތަކާއި ހަމަތަކާ އެއްގޮތްވާ
ގޮތުގެ މަތީން ހިންގާ އިމްޕީޗްމަންޓެއްގެ އުސޫލުން، ވެރިކަން ހިންގުމުގެ ބާރާއި ޢަދުލުއިންޞާފު ޤާއިމުކުރުމުގެ ބާރު ގެ
މަސްއޫލިއްޔަތުތަ ކާއި، ބާރުތަކާއި، އިޚްތިޔާރުތަ ކަށް ހުރަސްއެޅުމެއް ނެތި، ދައުލަތުގެ ތިން ބާރުގެ ތެރެއިން ކޮންމެ
ބާރަކުން ވެސް އެ ބާރަކާ ހަވާލުވެފައިވާ މަސްއޫލިއްޔަތުތައް އެއްވެސް ނުފޫޒަކާ ނުލައި އަދާކުރަމުން ގެންދިއުން
ކަށަވަރުކޮށްދޭ ގޮތެއް މަތީން، އަދި އެއް ބާރުން އަނެއް ބާރުގެ އިޚްތިޞާޞްގެ ތެރެއަށް ވަދެ، ބާރުތަކުގެ މެދުގައި
ޤާއިމުވެފައިވާ ދުސްތޫރީ އިންތައް ފަހަނައަޅައި ގޮސް، އެ ބާރުތަކުގެ މުސްތަޤިއްލުކަން ނުގެއްލޭ ފަދަ ގޮތަކަށް ކަމަށް
ވާތީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ ބުނެވިދިޔަ މާއްދާތަކުގެ ދަށުން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ނިންމާ ކޮންމެ ނިން މުމެއްގެ
ސައްޙަކަން ބިނާވެގެންވާނީ ، އެ ނިންމުމަކާ މެދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ގާނޫނުތަކުގެ
ބެލެނިވެރިޔާގެ ހައިސިއްޔަތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ވަކި ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމަށްފަހުގައި ކަމަށާއި، މިއަދު
މީލާދީ ސަނަތުން 2017 ވަނަ އަހަރުގެ މެއި މަހުގެ 22 ވަނަ ދުވަހުން ފެށިގެން ހުރިހާ ހާލަތެއްގައި ވެސް އަދި
ހުރިހާ ބޭނުމަކަށްޓަކައި ވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ބާރު ހިނގާ ސަރަހައްދުގެ ތެރޭގައި ޢަމަލުކުރާންވާނީ މި
ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައެޅިގެން ބަޔާންވެގެންވާ އަޙްކާމުތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތީން ކަމަށް ކަނޑައަޅައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ސުޕްރީމް ކޯޓަށް ލިބިގެންވާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ގާނޫނުތަކުގެ ބެލެނިވެރިކަމުގެ
8

މައްޗަށާއި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 144 ވަނަ މާއްދާ އާއި، 145ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށާއި، ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކަށާއި، ދައުލަތުގެ އެންމެހައި ފަރާތްތަކަށް އަންގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ޙުކުމްކޮށް، އަމުރުކޮށްފީމެވެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ސާފުވެވަޑައިގެންފި ކަމަށް އަޅުގަނޑު މި ދެކެނީ. އަޅުގަނޑު މިހާރު ބަހުސްގެ ވަގުތު
ހުޅުވަން މިހާރު މި ގަސްތުކުރަނީ، އަޅުގަނޑު ދެންމެ މި ހުށަހެޅި މައްސަލަ އެ ހުށަހެޅި ގޮތަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާ
މެންބަރުންނާއި އަދި އިތުރަށް ބައްލަވައިގެން ވެސް، ހޯއްދަވައިގެން ވެސް މި މައްސަލައިގެ ތެރެއަށް
ވެދެވަޑައިގަންނަވަން؛ ހުރިހާ މެންބަރުން ވެސް ވެދެވަޑައިގަތުމަކީ އަޅުގަނޑުގެ ވަރަށް ބޮޑު އެދުމެއް. މިއީ ވަރަށް ބޮޑު
މައްސަލައެއް. މި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފަނޑިޔާރުން ވަކިކުރުމަށް މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން
ޢަމަލުކުރަމުންދާ ޤާނޫނުއަސާސީ، 2008 ވަނަ އަހަރު މަތިކުރީ. ފަނޑިޔާރުން ވަކިކުރުމުގެ އިޖުރާއަތުތަކެއް ވަރަށް
ފުރިހަމައަށް އޮތްކަން އަޅުގަނޑަށް ހަމަގައިމު ވެސް ސާފުވީ، މި ފަނޑިޔާރު ވަކިކުރުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ޖުޑީޝަލް
ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން މިދިޔަ 18 ،17 ،16 ،15 ،14 ،2013، 19އާ ހަމައަށް ހިންގަވާފަ އިވާ އިޖުރާއަތުތަކުން.
މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި އޮތީ، އެ އިޖުރާއަތުތައް ނިންމައި މި ތަނުގައި، މި ތަޅުމަށް މި މައްސަލަ ހުށަހެޅިފަ.
ވާއިރުގައި މި ވަނީ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޙުކުމެއް. އޭގައި އަ ނެއްކާ ބުނާ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ދެންމެ އަމީންޢާއްމު އެ
ވިދާޅުވި އެއްޗަކުން ސާފުވަނީ، ސުޕްރީމް ކޯޓުންނޭ ފަނޑިޔާރުން ވަކިކުރާނީ. އަޅުގަނޑުމެން ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ
ނިންމުންތަކަށް އިހުތިރާމުކުރަމުން އަދި އެ ކޯޓަށް އިލްތިމާސްކޮށްފައި ވެއްޖެ، އެ ކޯޓުގެ އިޚްތިޞާޞުން، މަސައްކަތުގެ
ބޭރުނުވުމަށް، އެހެން އިދާރާތަކުގެ މަސައްކަތަށް އަރައިނުގަތުމަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު އެންމެ ފުރަތަމަ ހުޅުވައިލާ
ބަހުސަކީ، ފަނޑިޔާރުމަނިކުފާނުގެ އިތުބާރު ނެތްކަމަށް ނެގުމަށް މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދު ވަރަށް ސާފުކޮށް ބުނަނީ، 2
ގަޑިއިރުގެ ބަހުސެ އް ކޮށްފައި، ވޯޓުލާ ގަޑީގައި ވޯޓުލީމާ ނިމުނީއޭ. މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދު ބުނަނީ، ޖޭ.އެސް.ސީގެ
އިޖުރާއަތުތައް ފުރިހަމަކޮށް މަޖިލީހަށް ލިބުމު ން، ދެ ގަޑިއިރުގެ ބަހުސެއް ކޮށްފައި ވޯޓުދިނީމާ، އެ ވޯޓުން ނިމޭ ގޮތް،
އެއީ ނިންމުމޭ. އަޅުގަނޑު ތިބޭފުޅުންނަށް މި ސާފުކޮށްދިނީ، ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުގެ އިޖުރާއަތުތައް
ގެންގޮސްފައިވާ ގޮތް. އެހެންވީ މާ، މިހާރު މި ބަހުސްގެ ވަގުތު މި ހުޅުވައިލަނީ، މި މައްސަލަ ކުރިއަށްގެންދާނެ ގޮތަކާ
ގުޅޭ ގޮތުން ތި ބޭފުޅުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތެއް ހާމަކޮށްދިނުމަށް ހުޅުވައިލާ ބަހުސްގެ ވަގުތު. މި ބަހުސްގެ
ވަގުތު ވަކި ގަޑިއަކަށް ކަނޑައެޅުމަށްވުރެ ، މީގައި މެންބަރުންގެ ޚިޔާލު އޮތް ގޮތް އެނގުން އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި
ބޭނުންތެރި. އެހެންވީމާ، މިހާރު މި ވަނީ ބަހުސްގެ ވަގުތު މި ވަނީ ހުޅުވިފަ. އަޅުގަނޑު މިހެން ދެންނެވިޔަސް،
އަޅުގަނޑުމެން މި ބަހުސް 10:30 ވަންދެން ކުރިއަށްގެންދާނަން. އެއަށްފަހުގައި އެއް ގޮތަކީ، 1:30ގައި ވޯޓުދޭ
9

ވަގުތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ދެން ހަދާނެ ގޮތެއް ނިންމުމަށް ވޯޓެއް ދިނުމަށްފަހުގައި ފަނޑިޔާރުމަނިކުފާނުގެ މައްސަލަ
ކުރިއަށްގެންދިއުން. ދެން އޮތް ގޮތަކީ، ތިޔަ ބޭފުޅުން ނިންމެވި ގޮތަކަށް އަޅުގަނޑު ކުރިއަށް ގެންދިއުން. މަރަދޫ
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް.
މަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދާދި ދެންމެއަކު، އަމީންޢާއްމު އިއްވަވައިފި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނިންމުން.
އެހެންނަމަވެސް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެ މަތީ ބާރަކީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހެއް ވެސް ނޫން. ސުޕްރީމް ކޯޓެއް ވެސް
ނޫން، އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއެއް ވެސް ނޫން. މި ޤާނޫނުއަސާސީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ބާރަކީ.
މި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 157ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައި ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ވަރށް ސާފުކޮށް،
ޞަރީޙަ އިބާރާތުން ބަޔާންކޮށްފައި އެބައޮތް. ޤާނޫނުއަސާސީއާ ހަވާލާދީ، ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމަވާނިންމެވުން ނިންމެވި
ނަމަވެސް، ހަމަ އެ ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އިޖުރާއަތްތައް ބަދަލުވެގެނެއް ނުދާނެ. ވަޒީރުން މަޤާމުން
ދުރުކުރުމާއި އަދި ފަނޑިޔާރުން މަޤާމުން ދުރުކުރުމުގައި ޤާނޫނުއަސާސީއާ ޚިލާފަކަށް ޙުކުމެއް ކުރުމުގެ ބާރެއް އެއްވެސް
ފަނޑިޔާރުގެއެއްގެ އިޚްތިޞާޞްގެ ތެރެއަކު ނޯންނާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުގެ
މަސްއޫލިއްޔަތު ބަޔާންކުރާ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 159ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައި ބަޔާންކޮށްފައި މި އޮތީ މިހެން. ތިރީގައިވާ
ބަޔާންވެގެންވާ ކަންތައްތަކާ ބެހޭ ގަވާއިދު ހެދުން. ފަނޑިޔާރުން ހޯދުމާއި ޢައްޔަންކުރުމާ ގުޅޭ އެންމެހައި ކަންކަން.
ފަނޑިޔާރުންގެ ސުލޫކީ މިންގަނޑު. ކޮމިޝަންގެ ރަސްމީ ވާޖިބު ފުރިހަމައަށް އަދާކުރުމަށް ހަމަޖައްސަންޖެހޭ އެންމެހައި
ކަންތައްތައް. ޢަދުލުއިންޞާފު ޤާއިމުކުރުމުގެ ކަންތައްތައް ހިންގުމުގައްޔާއި، ކޯޓުތަކާ ގުޅޭ އެހެނިހެން ކަންކަމުގައި
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށާއި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ލަފާދިނުން. މަތީގައި ބަޔާންވެދިޔަ ގޮތުން، ޤާނޫނުއަސާސީއާއި
ގާނޫނުން ކޮމިޝަނާ ހަވާލުކުރެވޭ އެންމެހައި ކަންކަން. އަ ދި ފަނޑިޔާރުންނާމެދު އުފުލާ ޝަކުވާތައް ބެލުމާއި، އެ
ފަރާތްތަކާ އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތައް އެޅުމާއި ، މަޤާމުން ވަކިކުރަންޖެހޭ މީހުން ވަކިކުރުމަށް ހުށަހަޅަންޖެހޭ ފަރާތްތަކަށް
އެފަދަ މީހުން މަޤާމުން ވަކިކުރުމަށް ހުށަހެޅުމާއި، އުއްތަމަ ފަނޑިޔާރާއި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުން ފިޔަވައި އެހެން
ހުރިހާ ފަނޑިޔާރުން ޢައްޔަންކުރުމާއި. މަޤާމުގެ ކުރިއެރުން ދިނުމާއި، ޢަ އްޔަންކުރުމުގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް
މަޝްވަރާއާއި ލަފާދިނުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ތަނަށް ހުށަހެޅިފައި އޮތް މައްސަލަތަކަށް
ބަލާއިރު، ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން އިންސާފުވެރިކަމާއި ޢަދުލުވެރިކަމާއެކު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީއާއި
ގާނޫނުތަކުން ބަޔާންކުރާ ހުރިހާ އިޖުރާއަތްތައް ފުރިހަމަވާކަން މި މަޖިލީހަށް ޔަޤީންކުރެވޭ ވަރަށް މަސައްކަތްކޮށްފައި
އެބަވޭ. އިޖުރާ އަތްތައް ބަރާބަރަށް ފުރިހަމަކޮށްފައި؛ މެޖިސްޓްރޭޓް އިބްރާހީމް ރަޝީދަށް ދޭންޖެހޭ ހުރިހާ ޙައްޤެއް ދީ،
ގާނޫނުގައި އޮތް ގޮތަށް އިޖުރާއަތްތައް ފުރިހަމަކޮށްފައި އޮތްކަން. އަޅުގަނޑު މި ހުށަހަޅަނީ، ޖޭ.އެސް.ސީން ހުށަހެޅި
10

ގޮތަށް މި މަޤާމުން އޭނާ ވަކިކުރުމަށް ހުށަހެޅުމަށް. އަޅުގަނޑު އެ ގޮތަށް ހުށަހަޅަން. އާދެ، މީގައި ނެތް ޝަކުވާއެއް.
މި މަޖިލީހަށް މި މަޖިލީހުގެ ވާޖިބު އަދާކުރެވޭނެ. ޤާނޫނުއަސާސީން މި މަޖިލީހަށް ލިބިފައިވާ ގާނޫނީ ބާރެއް
އުނިކުރުމުގެ ، ހަނިކުރުމުގެ؛ ހަނިކުރުމަށްޓަކައި ޝަރީޢަތެއް ކުރުމުގެ، ޙުކުމެއް ކުރުމުގެ އެއްވެސް ބާރެއް
ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެއްވެސް ފަނޑިޔާރުގެއަކަށް ނޯންނާނެ. އެހެނެއްނޫން ގާނޫނާ ޚިލާފަށް ކަމެއް މި މަޖިލީހުން ކުރާ ކަމަށް
ވެއްޖެ އްޔާ އެ ކަމަށް ޙުކުމްކުރެވިދާނެ. ސުޕްރީމް ކޯޓަށް ޤާނޫނުއަސާސީ މާނަކުރުމުގެ މައްސަލައެއް ޖެހިގެން އުޅޭ ނަމަ
އެކަމެއް ކުރެ ވިދާނެ. އެހެންނަމަވެސް، މުޠުލަޤަށް ޖުޑިޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނާއި މި މަޖިލީހުން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް
ކޮށްފައި އޮތީ ނުބައިކޮށް ކަމަށް ވަންޏާ އެއާ ދޭތެރޭގައި ގޮތެއް ކަނޑައެޅިދާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއީ އިބްރާހީމް
ރަޝީދުގެ މި މައްސަލައަކީ ވަކި މައްސަލައަކަށް ވެފަ އި، މި މައްސަލައަކީ ސުޕްރީމް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި؛ ޖުޑީޝަލް
ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން އެކަން ކޮށްފައި އޮތީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގާނޫނާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ވަންޏާ މިއީ ވަކި މައްސަލައެއް ގެ
ގޮތުގައި އެކަން ކުރަންވީ. އެހެންނަމަވެސް، މި ބާވަތުގެ މައްސަލައަކުން ހުރިހާ މައްސަލައެއް ނުބެލޭނެ ކަމަށް
ސުޕްރީމް ކޯޓުން ކަނޑައެއް ނޭޅޭނެ ބްލޭންކެޓްކޮށެއް. މައްސަލައެއް ނުބެލޭނޭ. އެހެންނެއް ނޫން. އިބްރާހީމް ރަޝީދުގެ
ޙައްޤަކަށް އުނިކަމެއް އައިސްގެން ނޫނިއްޔާ ޖުޑީޝަލް ސަރވިސަސް ކޮމިޝަނުން އޭނާގެ އިޖުރާއަތުތައް ފުރިހަމަނުކޮށް
އިބްރާހީމް ރަޝީދު ނުކުރާ ކަމެއްގެ މައްޗަށް މައް ސަލަ ޖައްސައިގެން ސުޕްރީމް ކޯޓުން ހުށަހަޅައިފި ނަމަ، އެކަމާ މެދު
ގޮތެއް ނިންމުމަކީ ކުރެވިދާނެ ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ފަނޑިޔާރުންގެ
ގާނޫނުތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުން އެ ހުރިހާ ތަރުތީބުތަކާ އެއްގޮތަށް އިޖުރާއަތްތައް ފުރިހަމަކޮށްގެން މި މަޖިލީހަށް
ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައަކަށް ހުރަސްއެޅޭނެ ފަރާތެއް ނޯންނާނެ. އަޅުގަނޑު...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ހެންވޭރު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ޝަހީމް.
ހެންވޭރު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޝަހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައަށް ބަލާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ފުދޭވަރަކަށް ޔަޤީން އިޖުރާއަތް ތައް މިކަމުގައި ފުރިހަމަކުރެވިފައި ހުރިކަން. ތިނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ މެޖިސްޓްރޭޓް
އަލްފާޟިލް އިބްރާހީމް ޝަރީފުގެ ނަޒާހާތްތެރިކަމާއި އަޚުލާޤާ، މި ކަންކަމަކީ މިހާރު މުޅި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ
ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ސާފު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަ ޅުގަނޑުމެން މި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ސުޕްރީމް ކޯޓު ދޮށަށް
އެއްވެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ޢަދުލުއިންޞާފު ޤާއިމުކޮށްދިނުމާއި ނަޒާހާތްތެރި ފަނޑިޔާރުގެއެއްގައި ތިއްބެވުމަށް
ނަޒާހާތްތެރި ފަނޑިޔާރުންނަށް ވުމަށް އެތަނުގައި އެއްވެ ކުރި އާދޭސް ވަނީ ބޮލައިލައި ޖަހާފަ. ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި
11

ތިއްބެވި ފަނޑިޔާރުންނާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ނަޒާހާތްތެރިކަން ނެތް ވިޔާނުދާވެގެން އުޅުނު ބައެއް ފަނޑިޔާރުން
ރައްޔިތުންނަށް ގޮންޖަހައި ބުނަމުންގެންދިޔައީ، ތިމަންނާމެން ހިތުހުރި ގޮތެކޭ ހަދާނީ. އެ ފަނޑިޔާރުންނަށް ހީވީ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން އަބަދުވެސް އެއްވާނީ ސުޕްރީމް ކޯޓު ދޮށަށޭ. ޕެޕަރސްޕްރޭއާއި، މުގުރާ އެއްޗެހިން އަނިޔާވެ ،
އެފަދަ ހާލެއްގައި އެ މީހުން ތިބޭނީއޭ. އެއްގޮތަކަށްވެސް ވިސްނާފައެއް ނެތް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން އެއްވާނީ
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށްކަން. އެއްވެ، އެ މީހުންނަށް އިއްވާނީ ޙުކުމްކަން. ބުނާނީ ބަސްކަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ފަނޑިޔާރުން ވަކިކުރުމަކީ ޤާ ނޫނުއަސާސީގެ 154 ވަނަ މާއްދާއިން މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ލިބިފައިވާ ބާރެއް.
ސުޕްރީމް ކޯޓަށް 2017ގައި އެއްވެސް ކަމެއް ކުރެވޭކަށް އޮތް ކަމެއް ނޫން މިއީކީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ފަނޑިޔާރުގޭގައި ޕީޓަރނޯތު ބައިންދައިގެން ތިބެވޭކަށް ނެތް. މިހާރު މި ވަނީ އަޅުގަނޑުމެން
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ބަސް ބުނަން ފަށާފަ. މިހާރު މި ވަނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ބާރުދީފަ. ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހަށް ރައްޔިތުން މި ވަނީ ވަދެފަ. ފަނޑިޔާރުގެ ހަމަޔަކަށް އަޅުވަން މިހާރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން މި ވަނީ
ކެތްމަދުވެފަ. އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނެތް ރައީސް ހަމަޖެހިލައިގެން މިހެން ތިބެވޭކަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު
ހަމަ ވަރަށް ކެރިގެން ދަންނަވަން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަންހެން ކަނބަލަކާ މެދު ރާއްޖޭގެ އެއްވެސް މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓެއްގެ
މެޖިސްޓްރޭޓަކު ކުރައްވާފައި މި ވާ ޢަމަލަކީ ވަރަށް ހަޑިމުޑުދާރު ވަރަށް ނަޒާހާތްތެރިކަން ކުޑަ ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން މިދަނީ އިންސާފު ނުލިބި، ޙައްޤު ނުލިބި، އެތައް ބައިވަރު މަރުތަކެއްގައި
މަރުވެގޮސްފައިވާ ފަރާތްތަކަށް އިންސާފު ނުލިބި. ދިވެހިރާ އްޖޭގެ ވެރިކަމަށް މި ވަނީ ހޯދަން ބޭނުންވާ ކިތަންމެ
އިންސާފެއް ނުލިބި. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރުކާރު ހިންގުމަށް މި ވަނީ އެތައް ދައްޗަކާ ކުރިމަތިވެފަ. މި އިއްޒަތްތެރި
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް ހިންގުމަށް މި ވަނީ އެތައް ދަތިތަކަކާ ކުރިމަތިވެފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު
ދަންނަވާނީ، މި ރާއްޖޭގެ ޝަރުޢީ ނިޒާމު ހަމަޔަކަށް އަޅުވަން ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން ކޮށްފައި ވާ
މަސައްކަތަކީ އައްސަރިބަހާއި ސާބަސް ޙައްޤު މަސައްކަތެކޭ. އެތައް ބައިވަރު ކަމެއް ޚުދު ފަނޑިޔާރަށް ވެސް މިކަމުން،
މެޖިސްޓްރޭޓް އިބްރާހީމް ޝަރީފަށް ވެސް މިކަމުން ބަރީޢަ ވާ ފަދަ ޙުއްޖަތެއް ދެއްކިފައި ނެތްކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އަމިއްލަފުޅު ސިޓީގައި ވެސް ބަޔާންކުރެވިފައި ނެތްކަން އަޅުގަނޑަށް ޔަޤީން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ވަރަށް
އަދަބުވެރިކަމާ އެކު މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންގެ އަރިހުން އެދެން، މި މި ފަނޑިޔާރަކީ. މި މެޖިސްޓްރޭޓަކީ،
އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ރަޝީދަކީ އަޅުގަނޑުމެން މި މަޖިލީ ހަށް ލިބިފައިވާ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 154 ވަނަ މާއްދާއިން
އަޅުގަނޑުމެން މި މަޖިލީހުން ވަކިކުރަންޖެހޭ މީހެކޭ. ސުޕްރީމް ކޯޓުން އަ ޅުގަނޑުމެން ކޮށް ފާނެ ކަމަކާ މެދު ނެރެފައި
އޮންނަ ޙުކުމަކަށް އަޅުގަނޑު މެން ބަލާކަށްނުޖެހޭ. މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް އޮންނާނީ މިކަން ކުރުމުގެ ބާރު މި
މެންޑޭޓު އޮތީ މި މަޖިލީހުގައި. ސުޕްރީމް ކޯޓުން އަޅުގަނޑުމެން މި މަޖި ލީހަށް ބިރުދައްކަން ނެރޭ އެއްވެސް އެއްޗަކަށް
12

އަޅުގަނޑުމެން ފަހަތަށް ޖެހޭ ކަށްނުޖެހޭނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ފުރުޞަތު ގައި އެއްޗެއް ދެންނެވިއްޖެ ކަމަށް
ގަބޫލުކޮށް، އަޅުގަނޑު ގެ ވާހަކަކޮޅު ކުރުކޮށްލާނަން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ހައްދުންމަތީ ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާ ސިރާޖް.
ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ ސިރާޖް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން ގދ. ތިނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ
މެޖިސްޓްރޭޓް އިބްރާހީމް ރަޝީދު ފޮނުއްވާފައި އޮތް ސިޓީ ކުރުކޮށްލަމުން، ނިންމާލަމުން ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ،
އަޅުގަނޑަށް އިންސާފު ހޯދައިދެއްވުން އެދި ވަރަށް އަދަބުވެރިކަމާއެކު ދެންނެވީމޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިވެހި
އެންމެހައި ރައްޔިތުން ކޯޓުތަކު ގެ ކިބައިން އެދެމުންދާ އަދި ކުރަމުންދާ އާދޭހަކީ މިއީ؛ އިންސާފު ޤާއިމުކޮށްދެއްވާށޭ.
ކޯޓުތައް މިނިވަންކޮށްދެއްވާށޭ. ދިވެހި ރައްޔިތުން؛ މި މަޖިލިސް ހޮވިގެންދިޔައިރުގައި އަދި ރިޔާސީ އިންތިޚާބު
ނިމިގެންދިޔައިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ އަބަދުވެސް ފާހަގަކުރާ ފަދައިން، ރައްޔިތުން އެންމެ ބޮޑަށް މި ބަދަލެއް
ގެނައި ސަބަބަކީ ، އިންސާފު ނުލިބުމޭ. އިންސާފު ހޯދައިދިނުމޭ. ފަނޑިޔާރުމަނިކުފާނު އެދޭ ގޮތަށް، ރައްޔިތުން ވެސް
އިންސާފު ބޭނުންވޭ. ކޯޓުތަކުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިންސާފު ލިބިގެންދާ މަންޒަރެއް ފެނިގެންނުދޭ. މި މައްސަލައަށް
ބަލާއިރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވެނީ، މި މައްސަލަ މިއަދާ ހަމައަށް ނިންމުމަށް 6 އަހަރުދުވަސް
ނަގައިފިއޭ . އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 6 އަހަރަކީ މައްސަލައެއް ނިންމުމަށް އެކަށީގެންވާ މުއްދަތަކަށް ވުރެ މާ ދިގު
މުއްދަތެއް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދިޔައީ ޖޭ.އެ ސް.ސީ ފަންކްޝަންކުރަމުންނުދާ މަންޒަރު. ޚާއްޞަކޮށް
ޖޭ.އެސް.ސީން އަޅުގަނޑުމެން ޖުޑީޝަލް ކޮމިޓީއަށް، މި މަޖިލީހުގެ އެކުލަވައިލެ އްވި ކޮމިޓީއަށް ހާޒިރުކުރެވި ، ލިބުނު
މަޢުލޫމާތަށް ބަލާއިރުގައި ޖޭ.އެސް.ސީ ފަންކްޝަންކުރުމަށް ހުރަސްއަޅާ ފަރާތަކީ ސުޕްރީމް ކޯޓުކަން ވަރަށް ސާފުކޮށް
އެ ދުވަހުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސާފުވެގެންދިޔަ. މި މައްސަލަ މިއަދު ނިންމަވައިދެއްވީތީ އަޅުގަނޑު ހަމަ ވަރަށް
ޚާއްޞަ ޝުކުރެއް މިހާރު ހިނގަމުން މި ދާ ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުގެ އެންމެހައި މެންބަރުންނަށް ހަމަ
އަދާކުރަން ބޭނުންވޭ. މި ޤާނޫނުއަސާސީގެ ރޫހާ އެއްގޮތަށް އިންސާފުވެރި ފަނޑިޔާރުގެއެ އް ހޯދުމަށް ތި ކުރާ
މަސައްކަތަށް ޖޭ.އެސް.ސީގެ މިހާރުގެ މެންބަރުންނަށް އަޅުގަނޑު ހަމަ ހިތުގެ އެންމެ އިޚްލާޞްތެރި ޝުކުރު އަދާކުރަން.
އިއް ޒަތްތެރި ރައީސް، މިއީ ތާރީޚީ ދުވަހެއް. ޤާނޫނުއަސާސީ ވުޖޫދަށް އައިސް މިއަދާ ހަމަޔަށް ފަނޑިޔާރަކާ މެދު
ފިޔަވަޅު އަޅަން؛ ޚާއްޞަކޮށް ފަނޑިޔާރަކު ވަކިކުރުމަށް މި މަޖިލީހަށް ފޮނުވިފައެއް ނުވޭ. މި މަޖިލީހަށް ލިބިގެންވާ
ބާރެއް ފަނޑިޔާރުން ވަކިކުރުމުގެ ބާރަކީ. އެހެންނަމަވެސް، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ތި ފާހަގަކުރި ފަދައިން، ހަމަ މި
13

މައްސަލައިގައި ވާހަކަދައްކާ އިރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މި ޖެހެނީ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ހުރި ވިޔާނުދާ ވާހަކަތައް ދައްކަން.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ޤާނޫނުއަސާސީން ކަނޑައެޅިގެން މުޠުލަޤަށް މި މަޖިލީހަށް ދީފައި ވާ ބާރުގެ ތެރެއަށް ސުޕްރީމް
ކޯޓަށް އަރައެއްނުގަނެވޭނެ. އެކަން އަޅުގަނޑުމެން ހުއްޓުވަ ންޖެހޭނެ. މި މަޖިލީހުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެކަން
ހުއްޓުވައި، އިންސާފުވެރި ފަ ނޑިޔާރުގެއެއް ރައްޔިތުންނަށް ހޯދައިދިނުމަކީ ހަމަ ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް.
އަޅުގަނޑު ވެސް ހަމަ ޖޭ.އެސް.ސީން މި ހުށަހަޅާފައިވާ ހުށަހެޅުމަށް ތާއީދުކުރަން. މި ފަނޑިޔާރަކީ ހަމަ ވަކިކުރަންޖެހޭ
ފަނޑިޔާރެއް. އިންސާފު ހޯދައިދިނުމަށް، ރައްޔިތުންނަށް ފަނޑިޔާރުގެއިން އިންސާފު ލިބޭނެކަން ކަށަވަރުކޮށް ، އަދި
އިންސާފަށް ވާސިލުވުމަށް މިކުރާ މަސައްކަތުގައި ރައްޔިތުންނަށް ލިބިގެންދާނެ ހިތްވަރެއް އަދި އު އްމީދެއް އިންސާފުވެރި
ފަނޑިޔާރުގެއެއް ލިބިގެންދާނެކަން މި މައްސަލަ މިގޮތަށް ނި މިގެންދިއުން މިއީ. އެހެންވީމާ ، އަޅުގަނޑު ހަމަ ވަރަށް
ބޮޑަށް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޝުކުރު އަދާކުރަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ގަލޮޅު އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އީވާ ޢަބްދުاله.
ގަލޮޅު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އީވާ ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ތިން ކަމެއް ޙަޤީޤަތުގައި މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު މި ކުރަނީ. އެއް ކަމަކީ ،
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި ގެއްލުވަ އިލާފައިވާ އިޖުރާ އަތުތައް ؛ ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބަޔާންކުރާ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
ގަވާއިދުގައި ބަޔާންކުރާ އަދި ބާރުތައް ވަކި ވެފައިވާ ނިޒާމެއްގައި ގެން ގުޅޭ އިޖުރާ އަތުތައް މި ވޭތުވެދިޔަ 5 އަހަރު
ގެއްލު ވައިލާފައިވަ ގެއްލުވައިލުން އަޅުގަނޑުމެން އަލުން އަނބުރާ އެ ކަންކަން މި ރަނގަޅުކުރަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ވެސް ވަ ރަށް ސާފުކޮށް ވިދާޅުވިހެން، 2017 ވަނަ އަހަރު ސުޕްރީމް ކޯޓުން ބުނީ، އެ އްވެސް
މީހަކު މަޖިލީހުން ވަކިކުރުމުގައި ފަހުބަސް ބުނާނީ ތިމަންނާމެންނޭ. އެއީ ކަނޑައެޅި ގެން ޤާނޫނުއަސާސީއާ ޚިލާފު
ކަމެއް. އޭރުވެސް އަޅުގަނޑު މެން މަޖިލީހުގައި ތިބެގެން އެކަމާ އިހުތިޖާޖުކުރިން. އެހެންނަމަވެސް، އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، ހަމަ މިއަހަރު ކުރީކޮޅު، މާރިޗް މަހު 2019 ގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން އަޅުގަނޑުމެން އޮންނާނީ ކޮމިޓީން
ފާސްކޮށްފައި އެ ނިންމުން ބަލައިނުގަންނާނެ ކަމަށް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ޑިފެންސް މިނިސްޓަރު އަލްއުސްތާޛާ މާރިޔާ
އަޙްމަދުދީދީގެ މައްސަލައެއް، ނޯކޮންފިޑެންސް މައްސަލައެއް މިތަނަށް ލީ މާ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީން އޭރު
އަޅުގަނޑުމެން ފާސްކުރިން ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނިންމުން އެހެނެއް ނޯންނާނޭ. މަޖިލީހުން ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބުނާ ގޮތަށް ،
އެއީ ފަނޑިޔާރެއް ވި ޔަސް، މިނިވަން މުއައްސަސާގެ މީހެއް ވިޔަސް އަދި ކެބިނެޓް މެންބަރެއް ވިޔަސް ، ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުންނޭ ބަސްބުނާނީ ޤާނޫނުއަސާސީގައި ކަނޑައެޅިގެން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތަށް. އެހެންވީމާ، މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން
14

އަނެއްކާވެސް މި ތަކުރާރުކުރަނީ އެ ބަސް. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ޤާނޫނުއަސާސީގެ އިޖުރާއަތުތައް ފުރިހަމައަށް
އަނެއްކާވެސް ފޮލޯކުރާނެކަން އަޅުގަނޑުމެން މި ނިންމަނީ. ދެވަނަ ކަމަކަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުގެ ކުރިން
ވާހަކަފުޅުދެއްކެވި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވެސް އެ ފާހަގަކުރެއްވިހެން، މިއިން އެބަ ފާހަގަކުރެވޭ ޖުޑީޝަލް ސަރވި ސް
ކޮމިޝަން ވެސް ހުއްޓިފައި އޮތް މިންވަރު. 6 އަހަރު ވަންދެން މައްސަލައެއް ނުބަލައި ، ނުވަތަ 6 އަހަރު ވަންދެން
މައްސަލައެއް ބަލާފައި އެކަމަކު ވެސް އެތާނގައި ތިބި ބައެއްގެ ބާރު ހިނގާވަރުން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހާ ހަމައަށް
ނުފޮނުފައި އޮތީ ވަރަށް ސާފު ކީއްވެގެންކަން. އެއީ ބާރުގަދަ ބައެއްގެ ދަށުގައި އެ ތަންތަން އޮތީމާ އިޖުރާއަތުތައް
ފޮލޯނުކުރެވިފައި އޮތީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ތިންވަނަ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ނިންމާލުމުގެ ކުރިން ފާހަގަކުރަން ބޭނުމީ،
މި ފަނޑިޔާރުގެ ކަންކަން ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން މި ތަނަށް މަޖިލީހަށް ފޮ ނުވީމާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެ
ގޮތެއް ހެދެން އެބައޮތް. މިހާރުން މިހާރަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވޯޓުލައި ނިންމެން ވެސް އެބައޮތް. އަދި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކަމާ ބެހޭ ކޮމިޓީއަށް ގޮސްފައި ފޮނުވާފައި ޖުޑީޝަލް ސަރވިސަސް ކޮމިޝަނުން ވެސް
އިޖުރާއަތުތައް އޮތީ ރަނގަޅަށް ފޮލޯކޮށްފައިތޯ ބަލާފައި، ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަލުން އަނބުރައި ކޮމިޓީން
ނިންމާފައި މަޖިލީހުގެ ތަޅުމަށް ގެނެސްފައި ވެސް އަޅުގަނޑު މެންނަށް ގޮތެއް ނިންމޭނެ. އެކަމަކު، އަޅުގަނޑަށް ވަރަށް
ސާފު އެއް ކަމެއް އެބައޮތް. އަޅުގަނޑަށް ވަރަށް ސާފު ގދ. ތިނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ މެޖިސްޓްރޭޓް އަލްފާޟިލް
އިބްރާހީމް ރަޝީދު ޤާނޫނުއަސާސީގައި ފަނޑިޔާރެ އްގައި ހުންނަންވާ ޝަރުތުތައް ފުރިހަމަނުވާކަން ޖުޑީޝަލް ސަރވި ސް
ކޮމިޝަނުން ހަމަގައިމު ވެސް ފޮނުވާފައި މި އޮތް ލިޔުންތަކުން އަޅުގަނޑަށް ވަރަށް ސާފު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެ
ފަނޑިޔާރު، އެވަރު މަޤާމެއްގައި ހުންނެވި ބޭފުޅެއްގެ ރަށުތެރޭގައި އަންހެނަކާ ދިމާއަށް ފަޟީޙަތްކޮށް، ރަށުތެރޭގައި
އަންހެނުން ފަޟީޙަތްކޮށް، އެހެން، އެ ފާޑަށް އުޅޭ ފަނޑިޔާރުންނަކީ އަޅުގަނޑަ ކަށް ހިއެއްނުވޭ ޤާނޫނުއަސާސީގެ
ޝަރުތުތައް ހަމަވާ މީހުންނޭ. ކޮންމެހެން ރަށުތެރޭގައި އަންހެނުން ފަޟީޙަތްކުރަމުން ހިނގާނެ ކަމެއް ނެތް އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އެކަމަށްޓަކައި އެކަނިވެސް އަޅުގަނޑަށް ވަރަށް ސާފު ހަމަގައިމު ވެސް މީނަގެ، މި މެޖިސްޓްރޭޓް އަލްފާޟިލް
އިބްރާހީމް ރަޝީދުގެ ޝަރުތުތައް ހަމަނުވާކަން. ޝުކުރި އްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް. މާފުކުރައްވާ!
މާފުކުރައްވާ! ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް.
ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
15

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކާ ވާހަކައަކީ ހަމައެކަނި
ކޯޓެއްގެ މެޖިސްޓްރޭޓެއްގެ ފަނޑިޔާރެއްގެ ވާހަކަ އެކަންޏެއް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކާ ވާހަކައަކީ އުސޫލެއްގެ
ވާހަކަ. ޤާނޫނުއަސާސީގައި ވަކި ގޮތަކަށް ކަމެއް ކުރަން ބަޔާންކޮށް، އަދި އޭ ގެފަހަތުން، އޭގެ ދަށުން ހަދާފައި ހުރި
ގާނޫނުތަކުގައި ހަމަ އެގޮތަށް އެ ޢަމަލުކުރަން ކަނޑައަޅާ ބަޔާންކޮށްފައި އޮތްއިރު، އެނޫން ގޮތަކަށް ސުޕްރީމް ކޯޓުން
ކަމެއް ނިންމައި، މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ފޮނުވާފައި އޮތީމާ އެގޮތަށް އެކަން ނުކުރާނެކަމުގެ ވާހަކަ ދައްކަން
އަޅުގަނޑު ތެދުވެ މި ހުރީ. އިއް ޒަތްތެރި ރައީސް، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 154ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް
އެބައޮތް ފަނޑިޔާރަކު ވަކިކުރަންވެއްޖެ ނަމަ، ކަންކުރާނެ އުސޫލު. އަދި އެ ހަމަތައް ވެސް ، ހުރިހާ ކަމެއް އެ އޮތީ އެ
މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފަ. ހަމަ އެގޮތަށް ފަނޑިޔާރުންގެ ގާނޫނުގެ 22 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ވެސް ހަމަ މި މާއްދާ
ތަކުރާރުކޮށްފައި އެބައޮތް. މިހެން އޮއްވާ، ސުޕްރީމް ކޯޓަކަށް އެކަން ކުރާނެ އިތުރު ގޮތްތަކެއް، އިޖުރާއަތްތަކެއް
ކަނޑައެއް ނޭޅޭނެ. އެއީ ގާނޫނު ހެދުން ކަމަށް އެ ވަނީ. އަޅުގަނޑުމެން ތަކުރާރުކޮށް މި ދައްކާ ވާހަކައަކީ، ސުޕްރީމް
ކޯޓަކީ ގާނޫނު ހަދާ ތަނެއް ނޫނޭ. އެކަން ކުރަނީ މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުންނޭ. އެހެންވީމާ، މި ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުން ކަނޑައެޅިދާނެ، ދެންމެ ގަލޮޅު އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އީވާ ޢަބްދުاله އެ ވިދާޅުވި ފަދައިން،
މި މަޖިލީހުން އިޖުރާއަތްތައް ގެންގުޅޭނީ ކޮން އުސޫލަކުންތޯ ؟ ކޮން ހަމައަކުންތޯ؟ އެއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވިދާނެ
ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް، އެއީކީ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ކުރާނެ ކަމެއް ނޫން. އަދި ހަމައެއާއެކީ ފާހަގަކުރަން ބޭނުންވޭ،
ދައުލަތުގެ އެކިއެކި މަޤާމުތަކުގަ އި ތިއްބަވާ ބޭފުޅުން، ތިބޭ މީހުން، އެ މީހުން ވަކިކުރާނެ އެއް އުސޫލެއް
ޤާއިމުކޮށްދިނުމަކީ އެއީކީ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ މަސްއޫލިއްޔަތެއް ނޫން. އެކަން ކުރާނެ ގޮތް ވެ ސް ވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގައި
ބަޔާންކޮށްފަ. އެހެންވީމާ، ވަޒީރުން ވަކިކުރާ ގޮތަށް ކޮންމެހެން ފަނޑިޔާރުން ވަކިކުރަންޖެހޭ ކަމަށް ސުޕްރީމް ކޯޓުން
ނިންމޭނެ ހަމައެއް ޤާނޫނުއަސާސީއަކު ވެސް އަދި އެއްވެސް ގާނޫނެއްގައި ވެސް ނެތް. ފަނޑިޔާރުން ވަކިކުރާނެ ގޮތް
ޤާނޫނުއަސާސީއާއި އަދި ފަނޑިޔާރުންގެ ގާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮތްއިރު ، މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް މިހާރު މި
އޮތީ ފަނޑިޔާރެއްގެ މައްސަލަ ހުށަހެޅިފަ. އޭނާ ވަކިކުރުމުގެ މައްސަލަ ހުށަހެޅިފަ. ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބުނާ ގޮތުން،
އިތުރު އެއްވެސް ކަމެއް ކުރާކަށް ނުވެސް ޖެހޭ ވެސް މެ. ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް ހަމައެކަނި
ގަބޫލުކުރެވެންޖެހޭނީ އޭނާއަކީ އެ މަޤާމަށް އެކަށީގެންނުވާ ފަދަ ޢަމަލެއް އެ ފަނޑިޔާރު ކޮށްފައި ވާކަން
ގަބޫލުކުރެވެންޖެހޭނީ ހަމައެކަނި ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް. ގަބޫލުކުރެވޭ ހަމަތައް ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް
ކޮމިޝަނުގެ ގާނޫނުގެ ދަށުން، ގަވާއިދަކުން ވަނީ އެކުލަވަ އިލާފަ. އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވެނީ ދެންމެ އަމީންޢާއްމު
އެވިދާޅުވި ހުރިހާ ކަންތައްތަކާ އެކީގައި އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕޯޓަލުގައި ވާ ލިޔުންތަކުން އެ އިޖުރާއަތްތައް އެހެރީ
ފުރިހަމަކޮށްފަ. އެހެންވީމާ، އެއް ގޮތަކީ މި މަޖިލީހަށް ނިންމިދާނެ މި ފްލޯއިން މި ވަގުތު ވޯޓެއް އަހަ އި، އެ
ފަނޑިޔާރުގެ މަޤާމުގައި ބަހައްޓަން ފެނޭތޯ ނޫންތޯ ނިންމުން، ނުވަތަ އަދި އިޖުރާއަތެއް މީގެތެރެއަށް ލައިގެން؛ އެއީ މި
16

މަޖިލީހުގައި އެބަހުރި ކޮމިޓީތައް. އެހެންވީމާ، އެއިން ކޮމިޓީއަކަށް ގެންގޮސްގެން އަދި އިތުރަށް ދިރާސާކުރުމަށްފަހު
ފްލޯއަށް ގެނެސްގެން ވެސް އެކަން ކުރަން. އެހެންނަމަވެސް، މި ކަންކަން ނިންމާނީ އަޅުގަނޑު މިދަންނަވާ ވާހަކައަކީ
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން. އެއީކީ ސުޕްރީމް ކޯޓުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގޮތްކިޔަ އި ބަސްބުނެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. ވަރަށް
ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް.
ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އައްސަލާމް ޢަލައިކުމް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހުށަހެޅިފައި ވާ މައްސަލަ، ގދ. ތިނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓު ކޯޓުގެ މެޖިސްޓްރޭޓު
އިބްރާހީމް ރަޝީދު މަޤާ މުން ވަކިކުރުމުގެ މައްސަލައަކީ ސާފު މައްސަލައެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފަނޑިޔާރުންގެ ވަކި
ސުލޫކީ މިންގަނޑުތަކެއް ހުންނަންޖެހޭނެ. ވަކި އަޚްލާޤުތަކެއް ހުންނަންޖެހޭނޭ. ރަށުތެރޭގައި ވަކި ގޮތަކަށް އުޅެންޖެހޭނެ.
ފަނޑިޔާރުންނަކީ އެއީ ރައްޔިތުންގެ ކުރިމަތީގަ އި އަގުވެއްޓިފައިވާ، އަދި ރައްޔިތުންނަށް ބަލައިނުގަނެވޭ ގޮތަށް
ޢަމަލުކުރާ ބަޔަކަށް އެއްގޮތަކަށްވެސް ވެގެންނުވާނެ. ޤާނޫނުއަސާސީގައި ވެސް ބަޔާންކުރަނީ އެހެން. ގާނޫނު ވެސް
ބަޔާންކުރަނީ އެހެން. އަދި އެހެން ޢަމަލުނުކުރެވޭ ނަމަ، ދެން ކަންތައްތައް ކުރަންވާ ގޮތް ވަރަށް ސާފުކޮށް ޞަރީޙަކޮށް
ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ގާނޫނުގައި ލިޔެފައި އެބަވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން ސުޕްރީމު ކޯޓުގެ
ޙުކުމެއްގެ ވާހަކަ އެބަ ދެކެވޭ. ތަކުރާރުކޮށް އެތައް ފަހަރެއްގެ މަތީން މި ޤާނޫނުއަސާސީ އުފަންވި ފަހުން، މި
ޤާނޫނުއަސާސީގައި ހުރި ބާރުތައް ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނަގައި، ޖަމާކޮށް، އަދި މުޅި ޤާނޫނުއަސާސީ މުގުރައިލާފައި ވަނީ
ހަމައެކަނި މި ޙުކުމަކުންނެއް ނޫން. އެތައް ފަހަރެއްގެ މަތީން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ، 2013ގެ
އިންތިޚާބުގެ ތެރޭގައި ވެސް ސުޕްރީމް ކޯޓުން ގައިޑްލައިނެއްގެ ނަމުގަ އި ގާނޫނެއް އުފެއްދި އިނގޭތޯ. އަދި ސުޕްރީމް
ކޯޓުން ކަނޑައެޅިގެން ނެތް ބާރެއްގެ ދަށުން ކޮމިޝަންތަކުގެ މެންބަރުން ސަސްޕެންޑުކުރުމާ، މިފަދަ އެތައް ކަމެއް؛
އަދި ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ 12 މެންބަރަކު އެތައް ޒަމާންތަކެއް ވަންދެން ވަކި ގޮތެއް ނުނިންމާ
މުޅި މަޖިލިސް ހުއްޓުވައިލާފައި ވެސް ބޭއްވި. އެ ބަޔަށް ދާކަށެއް ނޫން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤާނޫނުއަސާސީގެ
142ވަނަ މާއްދާ ވަރަށް ސާފު. ފަނޑިޔާރުންނަކީ މުސްތަޤިއްލު ބައެކޭ. ފަނޑިޔާރުން ޢަމަލުކުރާނީ ޤާނޫނުއަސާސީއާއި
ގާނޫނަށޭ. ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ގާނޫނުގައި ވަކި ގޮތަކަށް ކަނޑައެޅިފައިނު ވާކަންކަން ނިންމުމުގައި ވެސް އިސްލާމީ
ޝަރީޢަތުގައި އެކަމެއް ކަނޑައެޅިފައިވާ ގޮތަށް ފަނޑިޔާރުން ރިޢާޔަތްކުރަންވާނޭ. އާދެ! މުޅި މާއްދާ ކިޔާކަށެއް ނޫން
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަދި މިކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން އެ ބޭފުޅުން އެ ވިދާޅުވާ ޑި އު ޕްރޮސެސް އަކީ ކޮބައިކަން 154 ވަނަ
17

މާއްދާގައި މި އޮތީ ވަރަށް ޞަރީޙަކޮށް ބަޔާންވެފަ. ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް ލިބިގެންވާ ބާރު 149 ވަނަ
މާއްދާ އަދި ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ އެހެން މާއްދާއަކުން ލިބިގެންވާ ބާރުތައް މަސްއޫލިއްޔަތެއް ގެ ގޮތުގައި
އަދާކުރުމުގެ ވާހަކަ ވެސް ވަނީ 149 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ)ގައި. 154 ވަނަ މާއްދާގައި ވާ ގޮތުން އިއްޒަތްތެރި އެހެނިހެން
ބޭފުޅުން ވެސް އެ ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން ، މި މަޖިލީހުން މިކަމުގައި ގޮތެއް ނިންމޭނެ. އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅާ ގޮތަކީ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކޮމިޓީއަށް އިތުރަށް މި މައްސަލަ ފޮނުވުމަށް. ޖުޑީޝަލް ކޮމިޓީ މިހާރު އުފެދިފައި އެބަވޭ. އެއީ
މަޖިލީހުގެ އިޖުރާއަތްތައް ވެސް ފުރިހަމަކުރުމަށް ކޮމިޓީން ނިންމައިގެން އަޅުގަނޑުމެން ގޮތެއް ނިންމަންވީ. ތިޔަ
ކޯޓެއްގެ ޙުކުމަކަށް ބަލައިގެން ހުއްޓި ތިބެވޭކަށް ނެތް. ޤާނޫނުއަސާސީއަށް ވުރެ މަތިން ބަސްބުނެވޭކަށް ސުޕްރީމް
ކޯޓަކަށް ވެސް އަދި މި މަޖިލީހަކަށް ވެސް ނެތް. ޤާނޫނުއަސާސީ ބަދަލުކުރަންޖެހޭނީ. ޤާނޫނުއަސާސީ ބަދަލުކުރުމުގެ
ބާރު ޤާނޫނުއަސާސީގައި ވަރަށް ސާފު ޞަރީޙަ ބަހުން ލިޔެފައިވޭ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ޢާޡިމް.
މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޢާޡިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަދަކީ ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް ތާރީޚީ ދުވަހެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން
ކުރަން މި އުޅޭ ކަމަކީ، މިއިން ދުވަހަކު މި މަޖިލީހުގައި ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ކުރި ކަމެއް ނޫން.
އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން މި ވަގުތު ވެސް ބޭނުންވަނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ މަސައްކަތްތަ އް އަދި ޤަ އުމު ހިންގުމުގެ
މަސައްކަތްތަކަށް ސުޕްރީމް ކޯޓުން ހުރަސްނާޅާށޭ. އަޅުގަނޑުމެން ކުރާ ކަންކަން ޤާނޫނުއަސާސީގައި ވާ ގޮތުގެ މަތީން
އަޅުގަނޑުމެން ކުރަމުންދާނޭ. ގާނޫނުތަކުގެ ބެލެނިވެރި ފަރާތަކީ ފަހަރެއްގައި ވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ސުޕްރީމް
ކޯޓެއް ނޫން. ގާނޫނުތަކުގެ ބެލެނިވެރި ފަރާތް އެ އޮންނަނީ ޤާނޫނުއަސާސީން ކަނޑައެޅިފައި، ގާނޫނުގައި ވާ ގޮތުގެ
މަތީން ކަންކަން ކުރުމަށް. އާދެ، މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ހުށަހެޅިފައިވާ ފަނޑިޔާރު ވަކިކުރުމުގެ މައްސަލައިގައި
ވަރަށް ބައިވަރު ކަންތައްތައް ދެންމެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޖޭ.އެސް.ސީން ފޮނުވި ލިޔުންތަކުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އަޑުއިވުނު. އަމީންޢާއްމުގެ އެ ވާހަކަތަކުންނާއި އަޅުގަނޑުމެން ޕޯޓަލuން ފެންނަފެނުމުން ވަރަށް ބައިވަރު މައްސަލަތަކެއް
ޖޭ.އެސް.ސީގައި ވާކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ސާފުކޮށް އެބަ އެނގE. އެހެންނަމަވެސް، ޖޭ.އެސް.ސީއަށް ފަހުން
ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅުން ވަޑައިގެން ޖޭ.އެސް.ސީ ގައި ކުރައްވާ މަސައްކަތަށް އަޅުގަނޑު ވެސް މި ފުރުޞަތުގައި އެ
ބޭފުޅުން ކުރައްވާ މަސައްކަތަށް ހަމަ ފަށްފަށުން ޝުކުރު ދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ
ގޮތުގައި ޖޭ.އެސް.ސީގައި މި ވަގުތު ވެސް ފުނިޖެހިފައި ފަނޑިޔާރުންގެ ބައިވަރު މައްސަލަތައް ވާނެކަމާ މެދު އަޅުގަނޑު
18

ޝައްކެއް ނުކުރަން. އެ ފަނޑިޔާރުންގެ މައްސަލަތައް ފުނިޖެހިފައި އޮތްއޮތުން އެއީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންނަށް އިންސާފު ލިބިދިނުމަށް އެޅޭ ހުރަހެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކޭތީވެ، މި ވަގުތު ވެސް
ޖޭ.އެސް.ސީ ގެ ހުރިހާ މެންބަ ރުންނަށް އަދި މި މަޖިލީހުން ޖޭ.އެސް.ސީއަށް ވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅުންނަށް އަޅުގަނޑު
ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ، މިކަހަލަ މައްސަލަތައް އަވަސްކޮށް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ އިންސާފު
ރައްޔިތުންނަށް ހޯދައިދިނުމަށް ވީ އެންމެ އަވަސް މުއްދަތެއްގައި ކަންކަން ކޮށްދިނުމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ބޭނުންވެގެން މި އުޅެނީ އިން ސާފު. މުޅި ޤައުމު ވެސް މި ގޮވަނީ އިންސާފު ހޯދަން.
އިންސާފުވެރި ފަނޑިޔާރުގެއެއް ބިނާކުރުމަށްޓަކައި. އެހެންނަމަވެސް، އިންސާފުވެރި ފަނޑިޔާރުގެއެ އްގެ ވާހަކަ
ދައްކާއިރުގަ އި އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ އެއް ޙަޤީޤަތަކީ، އަޅުގަނޑުމެން މި ކަންކަން ކުރުމުގައި،
ތަންފީޒުކުރުމުގައި އަދި ތަޙްޤީޤުކުރުމުގައި ވާ ފަރާތްތައް ވެސް މިހާރަށްވުރެ ޒިންމާދާރުކޮށް ކަންކަން ކުރުމަށް.
އެކަންކަން އެގޮތަށް ނުވާނަމަ، އަޅު ގަނޑުމެންގެ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް އިންސާފެއް ނުލިބޭނެ. އިންސާފު ލިބުން
އޮންނާނީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުން ވަރަށް ދުރުގައި. އަޅުގަނޑަށް ރޭގަ އި ދިމާވި ހަމަ ކަމެއްގެ ހާދިސާއެއްގެ ވާހަކަ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް މި ވަގުތު ދަންނަވައިލާނަން. ރޭގައި އަޅުގަނޑު ގެއަށް ވަންނަން ހަމަ ކައިރިކޮށްލި ތަނުން
އަޅުގަނޑު ފަހަތުން އައި މީހަކު އައިސް މަޑުކޮށްލާފައި ބުނަނީ، ވަރަށް ދެރަ ކަމެއް ޢާޡިމްއޭ މީގެ ދެ ދުވަސް ކުރިން
ދިމާވެއްޖޭ. ތިމަންނަ ހިނގައްޖައިމޭ ތިމަންނަގެ ފިހާރައިން ވައްކަންކޮށްގެން ފުލުސް އޮފީހަށް. ގޮއްސަ ސީ.ސީ ޓީވީ
ކެމެރާ ދެއްކީމާ އެ މީހުން ބުންޏޭ ތިމީހާ ދެން ތިމަންނަމެން ހޯދަން މަސައްކަތްކުރާނަމޭ. އެއީ 16 ވަނަ ދުވަހު ހިނގި
ކަމެކޭ. ކަން ދިމާކުރި ގޮތުން 17 ވަނަ ދުވަހު ތިމަންއަށް އެ މީހާ ފެނިއްޖޭ. އެ މީހާ ގޮވައިގެން ، ސީ.ސީ ޓީވީ ފުޓޭޖު
ހިފައިގެން ފުލުސް އޮފީހަށް ދިޔައިމާ ފުލުހުން މި ބުނަނީއޭ ތިކަމުގަ އި ދެން ޖެހޭނީ ތިމަންނަމެން ކޯޓު އަމުރެއް
ނެރެގެންނޭ އޭނަ ބަންދުކުރަން. ތިކަމެއް ދެން ނެތޭ ވާކަށް. މިއީ އިންސާފު ފެށޭ ހިސާބު. އަޅުގަނޑުމެން
ގަބޫލުކުރަންޖެހޭނެ މި ހިސާބުން މި އޮތީ ގޯސްވެފަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ގާނޫނުތަކުގަ އި ކޮންމެވެސް ކަހަލަ
މައްސަލަތަކެއް އުޅޭތީ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ، ނޫނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ކަންކަން ތަންފީޒުކުރަން ތިބި
ފަރާތްތަކުގައި ނޫނީ ތަހުގީގު ކުރަން ތިބި ފަރާތްތަކުގައި އެބައުޅޭ މައްސަލަތަކެއް. އެކަންކަން ބަލައި އަޅުގަނޑުމެން
އިންސާފު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ހޯދައިދިނުމަށްޓަކައި ގާނޫނުން އަޅުގަނޑުމެން ގެންނަންޖެހޭ ބަދަލުތައް
ގެނެސް، އަޅުގަނޑުމެން އިޞްލާޙުކުރަންޖެހޭ މުއައްސަސާތައް އިޞްލާޙުކުރަންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން.
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ މިއަދު މި ހުށަހެޅިފައިވާ ހުށަހެޅުމާ އެއްގޮތަށް މި މަޖިލީހުން މި މަޖިލީހުގެ ތަޅުމުން މިއަދު
ގޮތެއް ނިންމަންޖެހޭނެ ކަމަށް. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
19

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން ޢަފީފު. އާދެ! މިއަދު މި
ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައަކީ ، ފަނޑިޔާރަކު މަޤާމުން ވަކިކުރުން. މި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގައި މި ކަންތައް
މަތިކޮށްފައި މި އޮތީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް. މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދެ އުއްތަމަ ފަނޑިޔާރަކާއި
އަދި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ދެ ފަނޑިޔާރުން ވަކި ކޮށްފި. އެހެންވީމާ، މި މަޖިލީހާ މަތިކޮށްފައިވާ ޒިންމާއަކީ، އޭގެ
ޞައްޙަކަމާ މެދު އެހެން ފަރާތަކުން ބަސްބުނެވޭނެ ގޮތަށް މި ޤާނޫނުއަސާސީ ބަޔާންކޮށްފައެއް ނުވޭ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ސުޕްރީމް ކޯޓަށް ދީފައިވާ ބާރުތަކަކީ، މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުން ފާސްކުރާ ގާނޫނުގައި ، ޤާނޫނުއަސާސީއާ ތަޢާރުޟުވާ
ބައެއް ވޭތޯ ނޫނީ ޤާނޫނުއަސާސީއާ ތަޢާރުޟުވާ ގާނޫނެއްތޯ ބެލުން. އޭގެ އިތުރަށް މި މަޖިލީހުން ކުރާ އެއްވެސް ކަމަކާ
މެދު އޭގެ ޞައްޙަ ކަމާ މެދު ސުޕްރީމް ކޯޓަށް ސުވާލެއް ވެސް ނުއުފެއްދޭނެ. ސުޕްރީމް ކޯޓަކަށް ބަހެއް ވެސް
ނުބުނެވޭނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓު އިޞްލާޙުކުރަން. މިއަދު
ކޯޓުތަކުގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ތެރެއިން ސުލޫކީ ގޮތުން އެންމެ ދަށު ދަރަޖައިގައި ތިބި ބަޔަކީ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ
ފަނޑިޔާރުން. އެއީ މި ޤާނޫނުއަސާސީ ބަޔާންކުރާ މުއައްސަސާތަކުގެ ޒިންމާތަކުގެ މައްޗަށް އަރައިގަންނާތީވެ. މި
ޤާނޫނުއަސާސީ ގަޑުބަޑުކުރަމުންގެންދާތީވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީއަކީ، އަޅުގަނޑުމެން އެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ
މައްޗަށް ހުރިހާ ކަމެއް ކުރަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން އިންތިޚާބުކުރި ޚާއްޞަ މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްފައިވާ
ޤާނޫނުއަސާސީއެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ޤާނޫނުއަސާސީ ފާސްކުރި ޚާއްޞަ މަޖިލީހުގަޔާއި އަދި މި ޤާނޫނުއަސާސީ
ލިޔުނު ޑްރާފްޓު ކޮމިޓީގައި ހިމެނުނު މީހެއް އަޅުގަނޑަކީ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިލާނަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް
ކޯޓުގަ އި ތިއްބެވި ފަނޑިޔާރުންނަށް. ތި ބޭފުޅުންނަކަށް މި ޤާނޫނުއަސާސީގައި މި ބުނާ މަފްހޫމެއް އަޅުގަނޑަށް ވުރެ
ބޮޑަކަށް ނޭނގޭނޭ. އައްސަވައިލައްވާށޭ އަޅުގަނޑު ކުރެން. އަޅުގަނޑު ކިޔައިދޭނަމޭ ތި ބޭފުޅުންނަށް. އާދެ!
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީ ން މަތިކޮށްފައިވާ ޒިންމާތައް، މަތިކޮށްފައިވާ ފަރާތްތަކުން ޤާނޫނުއަސާސީއާ އެއްގޮތަށް
ޢަމަލުކުރަމުންދާހާ ހިނދަކު، އެހެން އެއްވެސް ފަރާތަކަށް އިތުރު އެއްޗެއް ނުބުނެވޭނެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީ
ބަޔާންކުރަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގަ އި ގާނޫނުގެ ހެދުމުގެ ބާރު ލިބިގެންވަނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށޭ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ވެރިކަންކުރުމުގެ ބާރު ލިބިގެންވަނީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށާއި ވަޒީރުންނަށޭ. ޢަދްލުއިންޞާފު ޤާއިމުކުރުމުގެ ބާރުތައް
ލިބިގެންވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓާއި، ހައިކޯޓާ އަދި ގާނޫނަކުން އުފައްދާ ދަށު ކޯޓުތަކަށޭ. އެހެންވީމާ، މި
މަޖިލީހުން ކުރަންޖެހޭ ކަންތަ އްތައް ވަރަށް ސާފުކޮށް ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެބަ އޮތް. ގާނޫނުތަކުގައި
ބަޔާންކޮށްފައި އެބައޮތް. އަދި ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނާ މަތިކޮށްފައިވާ ޒިންމާތައް ވެސް މި ޤާނޫނުއަސާސީގައި
ބަޔާންކޮށްފައި އެބައޮތް. ފަނޑިޔާރަކު ވަކިކުރުމަކީ، ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން އެކަންތައް ބަލަ އި، މި
މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅަންޖެހޭ ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަދު ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައަކީ ފަނޑިޔާރަކު މަޤާމުން
ވަކިކުރުން. އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި އަދި ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން މި ކަންތައް މި މަޖިލީހަށް، އިއްޒަތްތެރި
20

މަޖިލީހަށް ފޮނުވިކަމުގައި ވިޔަސް، އަޅުގަނޑުމެން ވެސް އެބަޖެހޭ ބަލަން ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން
ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަކީ އެންމެ ރަނގަޅަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުންކަން. އިޖުރާއަތްތަކާ އެއްގޮތަށްތޯ ކަން ކޮށްފައިވަނީ.
އަދި ތުހުމަތުކުރެވޭ މައްސަލައަކީ އޭނާ ހިންގާފައިވާ ކަމެއްތޯ ވެސް އެބަޖެހޭ ބަލަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ހިތަދޫ
އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ހުށަހެޅުމަށް ތާއީދުކުރަން. އަޅުގަނޑަށް
ފެންނަނީ މި މައްސަލަ މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ ކަމާ ބެހޭ ކޮމިޓީއަކަށް ފޮނުވަން. އާދެ! އެ ކޮމިޓީއަކީ ޖުޑީޝަލް
ކޮމިޓީ. ޖުޑީޝަރީ ކޮމިޓީ. އެ ކޮމިޓީއަށް ފޮނުވައިގެން މި މައްސަލަ ބެލުމަށްފަހު، ކޮމިޓީން ނިންމާނިންމުމެއް މި
މަޖިލީހަށް ގެނެސް އަޅުގަނޑުމެން މިކަމާ ބެހޭ ގޮތުން ގޮތެއް ނިންމުން އެއީ އަޅުގަނޑަށް ފެންނަ އެންމެ ރަނގަޅު
ގޮތް. އަދި މިނޫންވެސް އިޖުރާއަތްތަކެއް އަޅުގަނޑުމެން އެބަހުރި މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުން ކަނޑައަޅަން.
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއާއި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ނައިބު މަޤާމުން ވަކިކުރާއިރު ވެސް ކަން ކުރަންވާނެ އިޖުރާއަތްތަކެއް
އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރެއަކު ނެތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ހުރިހާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ދަންނަވާލަން،
އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހެއޭ އެ މަސައްކަތް ވެސް ކުރަން. ހަމަ މިތަނަށް މައްސަލައެއް ހުށަހެޅޭއިރަށް އެ މީހަކު މަޤާމުން
ވަކިކުރުމުގެ އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ ބަލަން އެ މައްސަލައިގަ އި ކަންހިނގާފައިވާ ގޮތް. އެއަށްފަހުއޭ އަޅުގަނޑުމެން
ގޮތެއް ނިންމަންވާނީ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ކާށިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ޖާބިރު.
ކާށިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ޖާބިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އިންނަވައިގެން ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް
ކޮމިޝަނުގައި އަދި ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަންގެ މެންބަރަކަށް މި މަޖިލީހުގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު
ހުންނަވައިގެން މިހާ ޢަދްލުވެރި، އިންސާފުވެރި ނިންމުމެއް ނިންމެވީތީވެ؛ ޚާއް ޞަ ގޮތެއްގައި މިދިޔަ ދިގު ތާރީޚު ގައި
މަޖިލިސް މިހާ ބާރަށް ހިނގާތީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް ފަށްފަށުން ޝުކުރު ދަންނަވަން. އަދި މިހާ ބާރު ސްޕީޑުގައި،
ދެން ރޮކެޓު ސްޕީޑުގައި ގާތްގަނޑަކަށް މިދިޔަ ދުވަސްކޮޅު ގެ ތެރޭގައި ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަން ހިނގަމުންދާތީ
އެކަމަށް ވެސް އަދި އަލިއަޅުވަމުން، ރާއްޖޭގެ ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް ޤާނޫނުއަސާސީގައި ދީފައި ހުރި
ބާރުތައް، އަދި މިހާރު މި ވާހަކަދައްކަމުންދާ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ޤާނޫނުއަސާސީން ދީފައި ހުރި ބާރުތައް؛ ދެ
ކަމެއްގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކަނީ. އެހެންވީމާ، ފުރަތަމަ ކަމަކީ، މެޖިސްޓްރޭޓަކު މި އުޅެނީ އަންހެން ބޭފުޅަކާ
އެ ބޭފުޅަކު ހިތްޕުޅައިނުވާ ކަހަލަ ވާހަކައެއް މެޖިސްޓްރޭޓުގެ އަނެއްހެން ވިސްނުންފުޅު ގައި މާ ރަނގަޅު ވާހަކައަކަށް
21

ނުވި ނަމަވެސް، ފަހުން އެއްބަސްވެވަޑައިގެންފައި އޮތީ މިއީ ވަރަށް ގޯސްކަމެ އް ކަމަށް އޮތީ ކުރެވިފަ. އެހެންވީމާ،
މިއީކީ އަނެއްހެން އަޅުގަނޑުމެން މާ ބޮޑު ދިގު ޑިބޭޓެއް ހިންގަންޖެހޭ ކަމެއް ނޫން. ރާއްޖޭގެ ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް
ކޮމިޝަނަށް ބާރުތައް ދީފައި ހުރި. ދެން އަބަދުވެސް ސިޔާސީ ގޮތުން ފަނޑިޔާރު ގެ ބެހުމުގެ ނަތީޖާއަކީ މިއަންނަ
ނަތީޖާއަކީ. ރާއްޖޭ ގެ އުއްތަމަ ފަނޑިޔާރަކަށް އިންތިޤާލީ މަރުޙަލާގައި ޢަބްދު اله ސަޢީދު ކިޔާ މީހަކު ޢައްޔަންކުރެވުނު.
އޭނަ އެތާ ގޮތަކަށް ހުރެ، މިލްކިއްޔާތެއް ގެ ގޮތުގައި ރާއްޖޭގެ އުއްތަމަ ފަނޑިޔާރު ކަން ނަންގަވައި، މި ރާއްޖޭގެ އޭރު
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަކަށް ހުރި ޢަބްދުاله ޔާމީން ގޭގަ އި ރިހާކުރާއި ބަތާ ކައްކައިދިން. އެކަހަލަ ބުރަ މަސައްކަތްތަކެއް
ކުރެއްވީ. އެހެންވީމާ، ނަތީޖާއެއް ގެ ގޮތުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ވަރަށް ގިނަ ހަރުފަތްތައް ޖުޑިޝަރީ ވެސް
ގިރާކުރަމުންދަނީ. އަދި މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް، 19 ވަނަ މަޖިލިސް އައުމާ އެކު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުޑިޝަލް
ސަރވިސް ކޮމިޝަން ވަރަށް ހަލުވި ސްޕީޑު ގައި އިއްޒަތްތެރި މަނިކުފާނުގެ ބެއްލެވުމުގެ ދަށުން، އަދި ކުރައްވާ
ރިކްއެސްޓުތައް، ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި ތަރުތީބުވަމުންދަނީ. ފުރަތަމަ ފަހަރަށް ރާއްޖޭގައި ބަރުލަމާނީ ހަޔާތުގައި
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް ވަރަށް ބަރުލަމާނީ ގޮތަކަށް އެޑްމިނިސްޓްރޭޓަރވަމުން މި ދަނީ. މިހާރު މި ވަގުތު ރާއްޖޭގައި
އެންމެ ރަނގަޅަށް ހިނގާ އެއް މުއައްސަސާއަކީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް. އެހެންވީމާ، މި މަޖިލީހަކީ މި މަޖިލީހުން
ޤާނޫނުއަސާސީން ދީފައި އޮތް ބާރު އެއްވެސް ހާލަތެއްގައި އެއްވެސް ފަރާތަކަށް ކުޑަ ކުރެވޭނެ މަޖިލީހެއް ނޫން. މިއީ
ރައްޔިތުން ތަމްސީލުކުރާ މަޖިލިސް. އަޅުގަނޑުމެން މިތާގައި މި ތިބީ ރައްޔިތުން ތަމްސީލުކުރަން. ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ޤާނޫނުއަސާސީގެ ވެރިކަން ހިންގުމުގެ ބާރު ފެށިގެން އަންނަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ކިބައިން ކަމަށް.
އަޅުގަނޑުމެން މި ތިބީ ރައްޔިތުން ތަމްސީލުކުރަން، ކޮންމެ ދާއިރާއަކުން މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ނުހަނު ބާރާއި
އާރު، އަދި ޤާނޫނުއަސާސީ ބަދަލުކުރުމުގެ ބާރާއިއާރު ވެސް ދީ، ވަރަށް ސާފުކޮށް އަޅުގަނޑުމެންނަކީ މިކަމުގައި ވަރަށް
މަސައްކަތްކޮށްފައި ތިބި މީހުން. ރާއްޖޭގެ މިހާރު މި ހިނގާ ޤާނޫނުއަސާސީ ހެދުމުގައި އަޅުގަނޑަކީ ވެސް ޑްރާފްޓިންގ
ކޮމިޓީގައި މަސައްކަތްކުރި މެންބަރެއް. އަދި މި ބުރަ މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެން ކުރީ މު. އެހެންވީމާ، ދެންވެސް
ޖުޑިޝަރީ ކްލީންވެގެންދާއިރު ނަޒާހާތްތެރި ބަޔަކު ލެވޭތޯ ބައްލަވައްޗޭ. އަޅުގަނޑުމެން މަޖިލީހުގެ ނަސޭހަތަކަށް ވާނީ
އެގޮތް. މިއަދު ގޯސްކޮށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެނިގެންދަނީ ފަނޑިޔާރަކު ނުވަތަ މެޖިސްޓްރޭޓަކު ކަންތައް ކުރި
ކަމަށް. އޭނާ ގޯސްކޮށް ކަންތައް ކުރީމާ މި މަޖިލީހުން އިތުރު ވާހަކަތަ އް ދެން ދައްކާކަށްނުޖެހޭނެ. އިޖުރާއަތްތައް
ކޮމްޕްލީޓްވީމާ މަޤާމުން ދުރުކުރަންޖެހޭނީ. އެހެންވީމާ، ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ކަންކޮޅުތަކުގައި ތިބި ހުރިހާ ރައްޔިތުން ވެސް
މިދަނީ ބަލަމުން. ރާއްޖެ މި ދަނީ ރަނގަޅުވަމުން. މި އީ ރަނގަޅު ހެޔޮފާލެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެނީ. އެހެންވީމާ،
ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން އަބަދުވެސް ބޭނުންވޭ އެބަ ޢަދްލުވެރި ކަމާއި އިންސާފުވެރިކަން ޤާއިމުވެގެންދިއުން. ހުރިހާ ގިންތީގެ
ހުރިހާ ކަންކަމުގައި ވެސް. އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ކަމެއް ބަރާބަރަށް ފައްކާވެގެންދާދިއުމުގައި
22

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގައި ހުރި ޖުޑީޝަލް ކޮމިޝަންގެ ކޮމްޕޮޒިޝަން ވެސް ބަދަލުކު ރަންޖެހޭ. އެއީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ
ވެސް ވަޢުދެއް. އެހެންވީމާ، އެކަން ވެސް އަ ޅުގަނޑުމެން...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މާފަންނު އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އިމްތިޔާޒު ފަހުމީއަށް.
މާފަންނު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިމްތިޔާޒު ފަހުމީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެންމެ މަޖިލީހުގެ އަމީންޢާއްމު އިއްވަވަ އިދެއްވި ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނެރުއްވި ޙުކުމެއް.
އެ ޙުކުމުގައި ވަރަށް ބައިވަރު ބޮޑެތި ބަސްތައް އެކުލެވިގެންވޭ ، އަރަބި ބަހާއި އިނގިރޭސި ބަހާ؛ ދެން އެ ޙުކުމްގެ ބޮޑު
ގޮތް ދެއްކުމުގައި ދެން އެތައް ސަފުހާތަކަކަށް ދެމިގެންދާ ގޮތަށް ލިޔެލާފައި އޮންނަނީ. ފިސާރި ބޮޑު ގޮތް
ދައްކައިލާފައިވޭ ، ބޮޑެތި ބަސްތަކުންނާ އެގޮތަށް. އެކަމަކު ، ނިމިގެންދިޔައިރު ޙުކުމް މި އޮންނަނީ ބޯކޮޅުވަތަށް އިނގޭތޯ.
މިގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމުންތައް ނިންމަމުންދާ ތަން އަޅުގަނޑަށް ފެންނަނީ.
ނިންމާފައި އޮތީ ސީދާ ރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީއާ ކަނޑައެޅިގެން ޚިލާފަށް. އާދެ! އަބަދުވެސް އަޅުގަނޑު ތަކުރާރުކޮށް
ދަންނަވަމުންދާ ވާހަކައެއް ، މި ރާއްޖޭގެ ދުސްތޫރީ ނިޒާމު އެފުށްމިފުށަށް ނުޖަހާ ހަމަ އެންމެ މައްސަލައެއް ވެސް މި
ރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމާފައިނުވާކަން. ހަމަ ކޮންމެ މައްސަލައަކީ މި ރާއްޖޭގެ ދުސްތޫރީ ނިޒާމު އެފުށްމިފުށަށް
ޖަހާ އެއް މައްސަލަ ވެސް އަދި ސުޕްރީމް ކޯޓު އިށީންނަ ހަމަ ކޮންމެ ދުވަހަކީ؛ އަޅުގަނޑު ހަމަ ތަކުރާރުކޮށްލަން،
ކޮންމެ ދުވަހަކީ މި ރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީއަށް ތުރެޓްކުރާ ދުވަހެއް. އެހެންވީމާ، މި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ
ބާރުވެރިކަން؛ އޭގެ އެންމެ ގިނަ ރައްޔިތުން ތަމްސީލުކުރަ ނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް. މި މަޖިލީހުން ފިޔަވަޅުތައް
އަޅަމުންދާންޖެހޭނެ. ނިންމުންތައް ނިންމަމުން ދާންޖެހޭނެ. ކުރިއަށް ދާންޖެހޭނެ. ރައްޔިތުންގެ ބާރުވެރިކަމެއް
ކަނޑުވައެއްނުލެވޭނެ. ޤާނޫނުއަސާސީގައި ވެސް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން، އެންމެ ބާރުތައް ފެށިގެން އަންނަނީ ވެސް
ރައްޔިތުންގެ ކިބައިން. އަދި ދެމިއޮންނަނީ ވެސް ރައްޔިތުންގެ ކިބައި ގައި . އެހެންވީމާ، ސުޕްރީމް ކޯޓުން ފާހަގަކުރާނެ
ވަރަށް ގިނައިން ތިމަންނަމެންގެ މަސައްކަތާ ބެހި، ނުފޫޒު ފޯރުވައިގެންނުވާނޭ. ޤާނޫނުއަސާސީގެ މާއްދާއަކާ ހަވާލާދީފައި
އެ ބޭފުޅުން ވަރަށް ގިނައިން ތަކުރާރުކޮށް ވިދާޅުވަމުންދާނެ. އެކަމަކު ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ބާރުވެރިކަމަށް ވެސް
ނުފޫޒު ފޯރުވައިގެންނުވާނެ. އެހެންވީމާ، މި ރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމާނިންމުންތަކަށް މީގެކުރިން ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލިސް ދޫދީފައި، އެ ބޭފުޅުން ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤުތަކަށް އަރައިގަންނަމުންދާދިއުމަށް ވަރިހަމަކޮށްގެން ތިއްބެއް ކަމަކު
މި 19 ވަނަ މަޖިލިސް އެގޮތަކަށެއް ނެތީމު. އަޅުގަނޑުމެން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ދާނީ ކުރިއަށް. ނިކަންބައްލަވާ!
23

ޤާނޫނުއަސާސީގެ 88ވަނަ މާއްދާގެ (ށ). މި ޤާނޫނުއަސާސީގައި އެހެން ގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާ ހިނދަކު
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އެއްވެސް ކަމެއް ހިނގި ގޮތުގެ ޞައްޙަކަން ބެލުމަށްޓަކައި އެއްވެސް ކޯޓަކަށް މައްސަލައެއް
ހުށަ ވެސް ނޭޅޭނޭ. މާނައަކީ ދެންމެ އަޅުގަނޑު މި ހަވާލާދިން، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޙު ކުމްގައި އެ ވަނީ ވަޒީރުންގެ
އިތުބާރު ނެތްކަން ނިންމިޔަސް އޭގަ އި ވެސް އެންމެ ފަހު ބަސް ވިދާޅުވާނީ ތިމަންނަމެންނޭ. ފަނޑިޔާރަކު ވަކިކުރަން
ނިންމިޔަސް އޭގަ އި ވެސް އެންމެ ފަހުބަސް ވިދާޅުވާނީ، މިނިވަން މުއައްސަސާއެއްގެ މީހަކު ވަކިކުރަން ނިންމިޔަސް
އޭގެ ވެސް ފަހުބަސް ވިދާޅުވާނީ ތިމަންނަމެންނޭ. ހަމަ ސީދާ ޣައިރު ގާނޫނީ ވާހަކަފުޅުތައް އެ ދައްކަވަނީ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް އެގޮތަކަށް ދޫދެވިގެންނުވާނެ. އާދެ! ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނިންމުންތައް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހީވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ހަމަ ދާދި އިހަކަށްދުވަހު ވެސް ނިންމި ނިންމުންތަކުން ވަރަށް
ސާފުކޮށް އެނގޭހެން އެ ބޭފުޅުންގެ ފެންވަރާއި، އެ ބޭފުޅުންގެ ވިސްނުން ހުންނަ ގޮތް. ނިކަން ބައްލަވާ! ފަނޑިޔާރަކު
ތިއްބަވައިގެން ޙުކުމެއް ނެރުނީ، 5 ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ޙުކުމެއް ނެރުނީ 1 ފެބުރުވަރީގައި. ނިންމަވާފައި ،
ކުއްލިއަކަށް ދެން ބުރޭކިންގ ނިއުސްއެ އް އައީ، ދަ ނޭޝަނަލް ޑިފެންސް ފޯސަސް އޮފް ދަ މޯލްޑިވްސް ހޭވް ބްރޯކެން
އިންޓު ސުޕްރީމް ކޯޓް. ދެން އެއަށްފަހު އަނެއް 3 ފަނޑިޔާރުން ކުއްލިއަކަށް ސަބަބެއް ދެއްކުމެއް ވެސް ނެތި އަނެއް
އަތަށް ޖަހައިފި. ބޯކޮޅުވަތަށް އަނެއްކާވެސް ޖަހައިފި އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، މި ހުންނަނީ އެ ބޭފުޅުން
ނިންމަވާނިންމުންތަކުގެ ފެންވަރު ހުންނަ ގޮތްތައް.އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަން. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން މި ރާއްޖެ
ޑިމޮކްރަޓައިޒްކުރުމުގެ ހަރަކާތުގެ އެއްވެސް ބައިވެރިއެއް ނޫން ސުޕްރީމް ކޯޓަކީ. މި ރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުގެއަކީ.
އެހެންވީމާ، އެ ބޭފުޅުންނަކަށް މި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ނިންމާނިންމުންތަކާ މެދުގައި ކަންކަން ނިންމުމުގެ އެއްވެސް
ބާރެއް އެ ބޭފުޅުންނަކަށް އޮތް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ނުދެކެން. އެ ބޭފުޅުންގެ ފެންވަރެއް ނެތް ކަމަށް އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަނީ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގައި މިހާރު މި ކުރިއަށްދާން މި ބޭނުންވާ މިންވަރާއި، އެ ބޭފުޅުންނާ
ކޮމްޕެޓިބަލްނުވާކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ މި ހުރިހާ ޙުކުމްތަކުން. އެހެންވީމާ، މި މިހާރު މި ހުށަހެޅިފައިވާ
ފަނޑިޔާރުގެ މައްސަލައިގައި އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅަނީ މި މަޖިލީހުގެ ފްލޯއިން މިއަދު ގޮތެއް ނިންމަވައިދެއްވުމަށް. މި
މަޖިލީހުން ނިންމަވާ ނިންމުން ތަކަށް ސުޕްރީމް ކޯޓުން ބެހެވިގެންނުވާނެ. މި މަޖިލީހަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން،
ރައްޔިތުންގެ ބާރުވެރިކަން އަބަދުވެސް އޮންނާނެ. މީގެކުރީގައި އަޅުގަނޑުމެން ދޫދީފައިވާ ދޫ ދިނުން އެގޮތަކަށް އަބަދަކު
ނޯންނާނެ. މި މަޖިލީހަކީ 19 ވަނަ މަޖިލިސް. އަޅުގަނޑުމެން ދާނީ ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤުތައް ދިފާޢުކޮށްދީ، މި ރާއްޖޭގެ
ޖުޑިޝަރީ އިޞްލާޙުކުރުމުގެ ހުރިހާ މަސައްކަތެއްގައި ބާރަށް ކުރިއަށް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
24

އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! އަޅުގަނޑު ދެންނެވިން މި މައުޟޫޢުގައި އަޅުގަނޑުމެން 10:30 އާ
ހަމައަށް ބަހުސްގެ ވަގުތު ހުޅުވައިލެވިފައި އޮންނާނެ ކަމަށް. އެދިވަޑައިގެންފައި ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދާ އަދި މި
މައްސަލައިގެ ޒާތާއި ބާވަތަށް ބަލައި އަޅުގަނޑަށް ފެންނަނީ، އަޅުގަނޑު މި ނިންމަނީ މި މައްސަލައިގެ ބަހުސްގެ
ވަގުތު އަދި އިތުރުކުރަން. 11:30އާ ހަމައަށް. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ތިނަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ސަނީފަށް.
ތިނަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ސަނީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިހާރު މަޖިލީ ހަށް ހުށަ ހެޅިގެން މި ދާ ފަނޑިޔާރެއްގެ މައްސަލައިގައި މިކަމާ އެންމެ
ގުޅުން ބޮޑު އެއް މެންބަރެއްގެ ގޮތުގައި ، ނޫނިއްޔާ 2 މެންބަރުންގެ ތެރެއިން އެކެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު މި
މަޖިލީހުގައި ތަމްސީލުކުރާކަން އަޅުގަނޑު މި ވަގުތުގައި ފާހަގަކޮށްލަން. މި މައްސަލައަކީ ވަރަށް ބޮޑަށް ސިޔާސީ ކުލަ
އޭގައި އެކުލެވިގެން އައި މައްސަލައެއް ކަމަށް މި މަޖިލީހާ ހަމައަށް އައިއިރު ހުށަހެޅިފައި އޮތް މައްސަލައެއް ކަމަށް
ތަހުގީގުކޮށް، ހިނގަމުންދިޔައިރުގައި ހުށަހެޅިފައި އޮތް މައްސަލައެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އެންމެ ބޮޑު
ނުކުތާއެއް ގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަނީ، މި މައްސަލަ ރައްދުވާ ފަރާތް؛ ޢާއިޝަތު ޢަލީ. ޢާއިޝަތު ޢަލީގެ
ބަޔާނެއް މީގައި ހިމެނިފައިނެތުން. މީހަކު އެއްވެސް ބޭފުޅަކު އަނެކަކާ ދިމާއަށް މުޚާޠަބުކޮށް، ހަޑިހުތުރު ބަހުން އެއްޗެހި
ކިޔާއިރު ، އެ މައްސަލަ ރައްދުވާ ފަރާތުގެ ބަޔާން ނެތުމަކީ މިއީ މި މައްސަލައިގެ ޚައްސާސްކަން ގެއްލިގެންދާ
މައްސަލައެއް. ދެން މިކަމަކީ، މީގެ އެތައް އަހަރެއްގެ ކުރިން އަވަ އްޓެރި 4 އަނގޮޅިއެއްގެ ތެރޭގައި ހިނގަމުންދާ
މައްސަލައެއްކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. މިއީ މަޖިލިސް އިންތިޚާބެއްގައި އެގޭ ބައެއްގެ އަނިޔާތަކެ އް ލިބި، އެ
އަނިޔާތައް ލިބުނު މީހުންގެ އުމުރު ހަމަނުވަނީސް ޖަލުގެ ކުޑަގޮޅީގައި އޭރުގައި ވެސް ތާށިވެގެން ދިޔަ ހެކިތައް، ދޮގު
ހެކިތަކެއް ދީގެން ތާށިވެގެން ހަމަ މީގެ ކުރީގައި ވެސް ގޮއްސަ އެބަހުރި. އެގޮތުން، މިއީ ދެމަފިރިންކަން؛ މި
މައްސަލައިގެ ހެކިބަސް ދީފައި ހުރީ އިބްރާހީމް ރަޝީދު ގޭ ކުރިމަތީ ގެއެއްގެ ދެމަފިރިންކަން ފާހަގަކޮށްލަން. ތިޔަ
ބޭފުޅުންނަކަށް މީގެ އެއްވެސް ކަމެއް އެނގިއެއްނުލައްވާނެ. ދެން މި މައްސަލަ ރައްދުވާ ފަރާތަކީ، ހަމަ އިންވެގެން
ދެން ޖެހިގެން އިންނަ، ކްރޮސްކޮށް އެ ގޭ ގެ ޖެހިގެން ހުންނަ ކަންމަތީގެ ޢާއިޝަތު ޢަލީކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން.
އެކަމުގައި ޢާ އިޝަތު ޢަލީގެ އިއްޒަތާއި އަބުރު ކަތިލެވިގެން މުޅި ރާއްޖޭގެ މީޑިއާ ގެ ކުރިމަތީގައި ކަތިލެވިގެން މި
ދިޔައީ، މުޅިން ބަލަންޖެހޭ ވަރަށް ނުބެލި، މި ތަޅުމަށް ފޮނުވާފައި އޮތް މައްސަލައެއް ކަމަށް. ޢާއިޝަތު ޢަލީއަކީ
ނަހަލާލަށް ދަރިން ވިހާފައި ހުރި މީހެއް ނޫން. ޢައިޝަތު ޢަލީއަކީ މިއަދު ވެސް އެމް.އެން.ޑީ.އެފް ގެ ފަޔަރުގެ މަޤާމުގައި
ވަޒީފާއަދާކުރަމުންދާ ކުއްޖެއް. އެހެންވީމާ، މި ބާވަތުގެ މައްސަލަތައް ބަލަމުންދާ މިންވަރު ސާފުކޮށް، ޖުޑީޝަލް
އެޑްމިނިސްޓްރޭޝަނާއި އަދި ކޮމިޝަންތަކުން ބަލަމުންދާ މިންވަރު ސާފުކޮށް އެނގެމުން މި ދަނީ. ދެން ބީޗް ރެސްޓް
25

އަޙްމަދު ރަޝީދަކީ، މި ޤާޟީއާ ދެކޮޅަށް ވަކާލާތުކޮށް، ނޫނީ ހެކިބަސް ދީފައިވާ ބީޗްރެސްޓް އަޙްމަދު ރަޝީދަކީ
ޕީ.ޕީ.އެމް އެ ބައެއްގެ މިލްކިއްޔާތަށް ގެންނަންވެގެން ސުޕްރީމް ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅި ފަރާތް. ޕީ.ޕީ.އެމްގެ
މިލްކުވެރިކަން ބަދަލުކުރުމަށްޓަކައި، ސިވިލް ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅުއްވި ފަރާތް. މީގައި ސިޔާސީ މަޤްޞަދުތަކެއް
ހާސިލުކުރަން ބޭނުންވާ މިންވަރު މީގެން ހާމަވެގެން މި ދަނީ. ދެން މީގައި އަނެއް ދެ ބޭފުޅުންނަކީ، އިލްޔާސް އާދަމާއި
މުޙައްމަދު ލަޠީފަކީ މި ކޯޓުގައި ހިމެނޭ އެހެން ޤާޟީއެއްގެ ޢާއިލީ ދެ ބޭފުޅުންކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށް އަރުވަން މި
އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް. މީގެތެރޭގައި އެއް ޤާ ޟީއަކަށް ބޮޑުބޭބެ ކިޔާ ކުއްޖަކާއި، ސެކަންޑް ކަޒިންއެއް މީގެތެރޭގައި
ހިމެނޭކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. އެހެންވީމާ، މުޅި ޖުމު ލަ މައްސަލައަށް ބަލާއިރު، މި މައްސަލައަކީ ވަރަށް ބޮޑަށް
ސިޔާސީ މަޤްޞަދު ހާސިލުކުރުމަށްޓަކައި މި ފަރާތަކީ 2012 ވަނަ އަހަރުގެ ކުރީގައި ނޫނީ 2011 ވަނަ އަހަރުގެ
ކުރީގައި ސިޔާސީ ޕާޓީއަކަށް ތާއީދުކޮށްގެން މި ބޭފުޅާ ގެ، މި ޤާޟީގެ މަންމައަކީ. އެ ޤާ ޟީގެ މަންމަ ސިޔާސީ ފިކުރު
ރީނދޫ ކުލައަށް ބަދަލުވުމާ ގުޅިގެން މުޅި ހިސާބުގައި ޖެއްސުމާއި، ދުއްތުރާތައް އައިސްފައި ހިނގަމުންދިޔަ ޒުވާބުތައް.
މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ލޯ ކުރިމަ ތީން އަޅުގަނޑުމެން ކުޑައިރު ފެންނަ އާ މަންޒަރެއް ނޫން މި ހިސާބުގައި. މި ހިސާބުގެ
މީހުންނަކީ؛ އަޅުގަނޑު ލަދުވެތިވަން މި ވާހަކަ ދައްކަން. އަމިއްލަ އޮޅުގައި އުނު ގައި އޮންނަ ކަނޑިކި ބާލާފައި
ޒުވާބުކުރަމުންދިޔަ ހިސާބެއް. މިއީ އަޅުގަނޑު ވެސް އެތަން ރަނގަޅަށް ދަންނަ މީހެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން ލަދުވެތި
ވާހަކަތަކެއް، މިފަދަ އިއްޒަތްތެ ރި މަޖިލީހެއްގައި މުޅި ރައްޔިތުންގެ ކުރިމައްޗަށް ޖުޑީޝަލް ސަރވިސްއާއި ސުޕްރީމް
ކޯޓުން ބަލަންޖެހޭ މިންވަރަށް ނުބަލައި، ރައްޔިތުންގެ މައްޗަށް މި ފަދަ މައްސަލަތަކެއް ހުށަހަޅަމުންދިޔައިމާ
އަޅުގަނޑުމެން ވެސް އެބަޖެހޭ ލަދުވެތިކަމާ އެކީގައި މި ވާހަކަ ދައްކަން. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވިސްނާ! ވިސްނަ އި
ފިކުރުކޮށްފައި މީތި ކޮމިޓީއަކަށް ފޮނުވައި، އާދެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެދިލެއްވި ގޮތަށް. އައްޑު އަތޮޅު ހިތަދޫ އުތުރު
ދާއިރާގެ މުޙައްމަދު އަސްލަމު އެ ހުށަހެޅުއްވި ގޮތަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ. މި ކޮމިޓިއަށް ފޮނުވައި،
ރަނގަޅަށް ބަލައި ދިރާސާކުރުމަށްފަހުގައި މިއަށް ގޮތެއް ނިންމުން. ކުއްލިއަކަށް އަޅުގަނޑުމެން މިއަށް
ކަންކުރެވިއްޖެއްޔާ ސިޔާސީ ބުރަދަނުން ބުރަވެގެން ކަން ނިމިގެންހިނގައިދާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެ ވުން:
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ތިޔަ ބޭފުޅުންގެ ޕޯޓަލްގައިވާ ޑޮކިއުމަންޓުތަކުގެ ތެރެއިން ތިޔަ
ބޭފުޅުންގެ ނަޒަރު އަޅުގަނޑަށް ޔަޤީން ކަށަވަރު، ތަހުގީގު ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓަށް ވާނީ ހުއްޓިފަ. އެ ރިޕޯޓުގެ
ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގެ ތެރެއިން 6.3 ގައި ތިޔަ ބޭފުޅުންނަށް ފާހަގަކުރެވިފައިވާނެ ؛ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ދެންމެ
ވިދާޅުވެއްޖެ ޢާއިޝަތު އަލީގެ ؛ ގދ. ތިނަދޫ ގުލްޝަން ޢާއިޝަތު އަލީގެ ބަހެއް ނެތި މި ރިޕޯޓުގައިވާ ކަމަށް. ދެން
26

އަދި ދަންނަވައިލާނަން. މި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ތި ވިދާޅުވި ތިނަދޫގެ ސަރަހައްދުން އައިސް ހުރި މީހަކަށް އަޅުގަނޑު
ނުވި ނަމަވެސް، ތި ވިދާޅުވާ ތަނަކީ، އަދި ގުލްޝަން ގެއަކީ އަދި ފަނޑިޔާރުމަނިކުފާނުގެ ގެއަކީ ކޮބައިކަން ވެސް
އަޅުގަނޑަށް ވެސް ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ވިސްނޭ. ޤުލްޝަން ޢާއިޝަތު ޢަލީއަށް ނިސްބަތްކޮށް، ގޭދޮށުގައި ފަނޑިޔާރު
މި ވަނީ އަޚުލާޤީ ގޮތުން ދަށް ދަރަޖައިގެ ބަސްތަކެއް ބޭނުންކޮށްފަ. ތި ބޭފުޅުންގެ މި ޕޯޓަލްގައި މި ބަސްތައް ވާނެ.
އެއާ ގުޅިގެން ޢާއިޝަތު ޢަ ލީ، މި ތަހުގީގަށް ހެކިބަސް ދެއްވާފައި އެބަތިބި 4 ބޭފުޅުން. ތިނަދޫގެ. އަދި
ހަމައެއާއެކީގައި ޢާއިޝަތު ޢަލީގެ ބަހެއް މީގައި އެބަވޭ. އެއީ މައްސަލަ ހުށަހެޅި ރި ޕޯޓު. ފަނޑިޔާރުންނާ ބެހޭ ޝަކުވާ
ހުށަހަޅާ ފޯމު. އެއީ ޢާއިޝަތު އަލީގެ ޝަކުވާ. އެ ޝަކުވާއަށް ބާރު ދިނުމުގެ ގޮތުން ޢާއިޝަތު ޢަލީ ހުށަހަޅުއްވާ 4
ހެކިން. އެހެންވީމާ، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ، މެންބަރުންގެ މަޢުލޫމާތަށްޓަކައި އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލީ، ތިނަދޫ ދެކުނު
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ ފާހަގަކުރެއްވި ކަންކަން ތިޔަ ބޭފުޅުންގެ ޕޯޓަލްގައި ވެސް އެބަވޭ. އަދި މިއަދު
މިތަނުގައި ބެލެމުންދާ، ބަހުސްކުރެވެމުންދާ މައްސަލައިގެ ތަފުސީލުތައް ވެސް އަޅުގަނޑަށް ޔަޤީން ތިޔަ ބޭފުޅުންނަށް
ވެސް މާ ބޮޑަށް ސާފުވާނެކަން. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރު ޞަތުއަރުވަނީ ކަނޑިތީމު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަބްދުاله ޝަހީމް ޢަބްދުލްޙަކީމް.
ކަނޑިތީމު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ޝަހީމް ޢަބްދުލްޙަކީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަދު މި މަޖިލީހުގައި އަޅުގަނޑުމެން މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅިފައި މި ވަނީ ގދ.
ތިނަދޫ، މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ މެޖިސްޓްރޭޓް އިބްރާހީމް ރަޝީދުގެ ސުލޫކީ މައްސަލައެއް. އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރާ
ގޮތުގައި މި މައްސަލައަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންނާއި އަދި މެޖިސްޓްރޭޓުންގެ މިއަދުގެ އަސްލު ހާލަތު ވަރަށް
ބޮޑަށް ސާފުވެގެންދާ އެއް މައްސަލައިގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން. އަޅުގަނޑަށް މި މައްސަލައިގައި އިބްރާހީމް
ރަޝީދަށް ވުރެ ބޮޑަށް މިއަދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ހިތްތަކުގައި ޖުޑީޝަރީއާ ދޭތެރޭގައި އޮތް އިތުބާރައި އޮތް
ޔަޤީންކަން ގެއްލިފައިވާ މިންވަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސާފުވެގެން މި ދަނީ. ރަށްރަށުގައި ތިބި މެޖިސްޓްރޭޓުންގެ
ފެންވަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސިފަވެގެން މި ދަނީ. އަދި މި، މި މައްސަލަ މިގޮތަށް އޮއްވާ، މި ރާއްޖޭގެ ރަށްރަށުގައި
މެޖިސްޓްރޭޓުންގެ ޢަމަލުތައް ހުރި ގޮތުން ނެރޭ ޙުކުމާ އަދި ޝަރީޢަތަށް ހާޒިރުވާ ފަރާތްތަކާ މެދުގައި ކަންކަންކުރާ
ގޮތާއި ، މިފަދަ ބައިވަރު ބައިވަރު ކަންތައްތަކެއްގެ ސަބަބުން ދިވެހި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ކުރިމަތީގައި މިއަދު މި
ރާއްޖޭގައި ތިބި ގިނަ ފަނޑިޔާރުންނާއި، ގިނަ މެޖިސްޓްރޭޓުންގެ އަގު ވަނީ ވެއްޓިފަ. އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު މި
މަޖިލީހުން މި ކުރަންއުޅޭ ކަމަކީ، މި ބޭފުޅުންގެ ޙައް ޤުގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންނާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ
މެޖިސްޓްރޭޓުންގެ ޙައްޤު ގައި، އެ ބޭފުޅުންނަށް ދެ ދުނިޔޭގެ ބާއްޖަވެރިކަން ހޯދައިދިނުމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން ކުރަން
އުޅޭ މަސައްކަތެއް. އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވަނީ، މި ބޭފުޅުންނަކީ އަބުރުވެރި ، ރައްޔިތުން ބަލައިގަންނަ ބައެއްގެ ގޮތުގައި
27

ފަނޑިޔާރުގޭގައި ޙުކުމް ޖަހަން ތިބޭ ފަނޑިޔާރުންނަށް ވާން. މެޖިސްޓްރޭޓުންނަށް ވާން. މި ރާއްޖެ ބަދަލުވާން އެބަޖެހޭ.
މި ރާއްޖެ ބަދަލުކުރަން އެބަޖެހޭ. މި ރާއްޖެ ބަދަލުވެ، ރައްޔިތުންނަށް ލާބަޔާއި މަންފާ ލިބެން އޮތީ، މި ނިޒާމު
ހަރުދަނާކޮށްގެން. މި ނިޒާމު ހަރުދަނާކުރުމަށްޓަކައި މި ތަންތަނުގައި ތިއްބެވި މި ފަދަ މުޑުދާރު ޢަމަލުކުރާ ބޭފުޅުން
އަޅުގަނޑުމެން އެއްކަ އިރިކުރަން އެބަޖެހޭ. އެއީ ސިޔާސީ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ނުދެކެން. އެއީ މި ރާއްޖެއިން
މާދަމާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ދަ ރިންގެ މުސްތަޤްބަލަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން ނިންމާނިންމުމެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަން. ޙަޤީޤަތަކީ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިއަދު އެނގިގެން މި ދަނީ، ރަށްރަށުގައި ތިބި މެޖިސްޓްރޭޓުންނަށް އެ
ބޭފުޅުންނަށް، އެބޭފުޅުންގެ ސުލޫކީ މިންގަނޑުގެ ޢިލްމު ލިބިފައި ހުރި މިންވަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ.
އެހެންވީމާ، ހަމަމިއާއެކުގައި އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކޮށްލަން އެބަޖެހޭ، ކީއްވެ ގެންތޯ އެބޭފުޅުންނަށް އެގޮތަށް އުޅުމަށްޓަކައި
ބާރު ލިބިގެން މި ދަނީ. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ ކަމެއް. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ރައްޔިތުންގެ
މައްޗަށް ޢަދުލަށް ޙުކުމްކުރަން ހުންނަ މެޖިސްޓްރޭޓަކު ނޫނީ ފަނޑިޔާރަކު، އެ ބޭފުޅާގެ ސުލޫކީ މިންގަނޑު
ހުންނަންޖެހޭ ގޮތަކަށެއް ނޫން ކަންކަން ބައްޓަންވެގެންގޮސްފައި މިހުރީކީ. މިއީ މިކަން ވާންޖެހޭ ސަބަބު އަޅުގަނޑުމެން
އެބަ ދެނެގަންނަންޖެހޭ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ސުޕްރީމް ކޯޓަކީ، އަޅުގަނޑުމެން ބޮޑުކޮށް، އަވަހަށް މިކަން
ބަދަލުކުރަންޖެހޭ. އަޅުގަނޑު އިމްތިޔާޒު ފަހުމީ، މާފަންނު ހުޅަނގު، އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ހުށަހެޅުއްވި
ހުށަހެޅުއްވުމަށް ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކޮށް، މިއަދުން މިއަދަށް މިކަން ނިންމައި، އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންނަށް މި
މަޖިލީހުން އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރާ މަސައްކަތް ސާފުކޮށް ފެންނަންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. ޝުކުރިއްޔާ
ދެއްވި ފުރުޞަތަށްޓަކައި.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއް ޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑަށް ދެންމެ ތިނަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރުގެ އަރިހުގައި
ދެންނެވުނު، މި ރިޕޯޓުގެ ތެރޭގައި ޢާއިޝަތު ޢަލީގެ ބަޔާނަކީ ޢާއިޝަތު ޢަލީގެ ހުށަހެޅުން ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް،
މާފުކުރައްވާތި! މި ޝަކުވާ ހުށަހަޅާފައިވަނީ ރޭވިލާގޭ މުޙައްމަދު ލަޠީފް. ޢާއިޝަތު ޢަލީގެ ބަޔާނެއް ތި ވިދާޅުވިހެން މި
ލިޔުންތަކުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑަކަށް އަދި ފެންނާކަށެއް ނެތް. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ، މީކާއީލު
އަޙްމަދު ނަސީމް، ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާ ގެ މެންބަރު މީކާއީލު އަޙްމަދު ނަސީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2013 ގައި ހުށަހެޅުނު މައްސަލައެއް، އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަމައަށް މި ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުގެ ތަޅުމަށް އައިސްފައި މި ވަނީ 2019 ގައި. 6 އަހަރު ފަހުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިހާރުވެސް މާ
28

ލަސްވެއްޖެ. ޒިނޭކޮށް، ނަހަލާލަށް ބަލިވެއިނދެ، ދަރި ވައްޓާފައި؛ އިއްޒަތްތެރި ފަނޑިޔާރުމަނިކުފާނު އަންހެނަކާ
ދިމާއަށް ބޭނުންކުރެއްވި ބަހުރުވަ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް މީނާއަކީ ސެކްސިސްޓް ފަނޑިޔާރެއް. މީނާއަކީ އަންހެނުންނަކީ
ބައެއް ނޫން ކަމަށް ދެކޭ މީހުންގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ފަނޑިޔާރެއް. ފަނޑިޔާރުންގެ ޝަރުތު ހަމަނުވާ ފަނޑިޔާރެއް.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޖުޑީޝަލް ސަރވިސަސް ކޮމިޝަނުން މައްސަލަތައް، ޑި ސިޕްލިނަރީ މައްސަލަތައް މި
ބަލަންޖެހެނީ ސުލޫކީ މިންގަނޑުން. މިއީ އެއްގޮތަކަށްވެސް ޖިނާޢީ މިންގަނޑުން އިޖުރާއަތްތަކެއް ފުރިހަމަވެގެން،
ހެކިތަކެއް ހުށަހެޅިގެން ސާބިތުވާންޖެހޭ ކަންކަމެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، ޖުޑިޝަލް ސަރވިސަސް ކޮމިޝަނުން
ހުށަހަޅާފައިވާ ރިޕޯޓުން ވަރަށް ސާފުކޮށް އެބަ އިނގޭ މީނާގެ މައްޗަށް މި ކަންކަން ސުލޫކީ މިންގަނޑުން ސާބިތުވާކަން.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފަނޑިޔާރަކާ މެދު ވެސް ނޫނީ އެހެން މީހަކާ މެދު ވެސް، މިފަދަ މައްސަލައެއް ހުށަހެޅިގެން
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ތަޅުމުގައި ބަހުސްކުރެވެމުންދާއިރު އަޅުގަނޑުމެން ބަލަންވީކީ، އެ މައްސަލަ ހުށަހެޅީ
ޕީ.ޕީ.އެމްގެ މީހެއްތޯ، އެމް.ޑީ.ޕީގެ މީހެއްތޯ، ޖޭޕީގެ މީހެއްތޯއެއް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން ބަލަންވީ، އޭނާއަކީ މުޅި މި
ރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުގޭގެ ސުލޫކީ މިންގަނޑު ހިފަހައްޓަން އެކަށީގެންވާ ވަރުގެ މީހެއްތޯ. އެހެންވީމާ، އެ މިންގަނޑަށް
ބަލައިގެން އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށްދާ ނަމަ، މީނާއަކީ ފަނޑިޔާރުކަމުގެ ޝަރުތު ހަމަނުވާ މީހެއް ކަމަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ވަރަށް ސާފުކޮށް ފެނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ސެކްސިސްޓް ފަނޑިޔާރުންނަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި
މިހާރު ތިބެގެންވާނެ ބައެއް ނޫން. އަންހެނުންނަށް ކުޑައިމީސްކުރާ، އެ މީހުން އަޅާ ހެދުމާ ބެހޭ، އެ މީހުންނަ ށް
ފުރައްސާރަކުރާ މި ޒާތުގެ މީހުންނަކީ މިހާރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުގެތަކުގައި ތިބެންޖެހޭ މީހުންނެއް ނޫން.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މީނާއަ ކީ ސެކްސިސް ފަނޑިޔާރެއް. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ތިނަދޫ، ދާއިރާގެ ނިޒާމީ މައްސަލައެއް. ތިނަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
اله
ތިނަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދު ސަނީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެ އުސޫލުން ވާހަކަދެއްކޭނެ ކަމަކަށް، ސެކްސިސްޓް ފަނޑިޔާރެކޭ ކިޔައިގެން އެ އުސޫލުން ވާހަކަ މި ތަޅުމުގައި
ވާހަކަދެއްކޭނެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލެއް ނުކުރަން. އެހެންނަމަ މިއަދުގެ ފަނޑިޔާރުން ތިބުނާ މައްސަލަތައް ބަލާ
ތަންތަނަކީ ރަނގަޅު ތަންތަން ނަމަ މިއަދުގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ހުރިހާ ފަނޑިޔާރުން ތިބެންޖެ ހޭނީ ގޭގައި. ޝުކުރިއްޔާ.
29

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމީ މައްސަލައެއްގެ ގޮތުގައި ބަލައެއްނުގަނެވުނު. އެހެންނަމަވެސް، ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ
ވަގުތު މެންބަރުގެ އޮތީ ހަމަވެފައި ދެންމެ ނިންމެވިއިރުގައި. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ބާރަށު ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޢަބްދުاله އަށް.
ބާރަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު މި ބަހުސްކުރަނީ ވަރަށް އާދަޔާ ޚިލާފު މައްސަލައެއްގައި.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން ދައުލަތުގެ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކާއި އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުގެތަކުގައި
ތިއްބަވާ ބޭފުޅުންނަކީ ނަޒާހާތްތެރި އަދި ރަނގަޅު އަޚުލާޤާއި ސުލޫކުގެ ވެރިންކަމުގައި ދެކެން ރައްޔިތުން ބޭނުންވާކަމުގެ
އެއް އަލިގަދަ ހެއްކަކީ ، މި މަޖިލީހުގެ މެޖޯރިޓީ އެ މަގަށް ދޫކޮށްލުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރައްޔިތުންގެ ނިންމުމަކީ
މިއީ ކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ. މިއީ ދެބަސްނުވެވޭނެ ޙަޤީޤަތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ސައްތައިން ސައްތަ މުސްލިމު ޤައުމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ހަރުއަޑުން ބުނަމުން
އެބަދަން. އަޅުގަނޑު ހަނދާނަށް އަންނަނީ، އެމެރިކާގައި އުއްތަމަ ފަނޑިޔާރުގެ މަޤާމަށް މީހަކުގެ ނަން ހުށަހެޅި،
ބަހުސްކުރެވެމުންދިޔައިރުގައި ކަޅު ނަސްލުގެ މީހަކަށް ފުރައްސާރަކުރި ކަމަށް ބުނެ އޭނާ ޑިސްކޮލިފައިވީ ފަނޑިޔާރެއްގެ
އަޚުލާޤީ މިންގަނޑުން ބޭރުވީމަ . އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ފަނޑިޔާރުން، ޚާއް ޞަކޮށް އަދި އެހެން ހުރިހާ
އެންމެން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ގެ އަޚުލާޤާއި ސުލޫކީ މިންގަނޑުގެ ތެރޭގައި މަސައްކަތްކުރަންޖެހޭނެކަން، އެއީ ޙަޤީޤަތް
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި މައްސަލަ ހުށަހެޅިފައި އޮންނަތާ 5 އަހަރު ވެގެންދިޔައިރުގައި އެ
މައްސަލަތަކަށް ބެލިފައި ނެތްކަން އެއީ އެންމެ ޒިންމާދާރުކޮށް މަސައްކަތްނުކުރެވި އޮތްކަމުގެ ހެކި. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިއަދު މި ފެންނަނީ ނޫނީ މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފަނޑިޔާރުގެތަކުގައި ތިއްބެވި ބައެއް
ފަނޑިޔާރުން ނޫނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެ މަތީ ކޯޓުގައި ވެސް ހަރާން ބަޣާވާތެއް ކުރި ދުވަހު ޕާޓީ ބާއްވައި ހެދި
މަންޒަރު ފެނިގެންދިއުމަކީ އެއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން އެދޭނެ ކަމެއް ނޫން. ދެކެން ބޭނުންވާނެ މަންޒަރެއް ނޫން.
ފަނޑިޔާރުގެތަކުން ނުކުންނަ ޙުކުމަކީ މިއަދު އެމް.ޑީ.ޕީ ވެރިކަމުގައި އޮތީތީ އެމް.ޑީ.ޕީ ބޭނުންވާ ގޮތަށް، އަނެއް ދުވަހު
އެހެން ބަޔަކު އޮތީތީ އެ މީހުން ބޭނުންވާ ގޮތަށް، ނޫނީ ކުލައަށް، ރަހައަށް، ވަހަށް ބެލިގެން ނެރޭ ޙުކުމްތަކެއް ކަމަށް
ވާނަމަ ދިވެހިރާއްޖޭގައި އަޅުގަނޑުމެން މި އެދޭ އިންސާފެއް ޤާއިމެއް ނުކުރެވޭނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން
މި މައްސަލަ ޖެހޭނީ ސީރިއަ ސް މައްސަލައެއްގެ ގޮތުގައި ބަލަން. މިއީ ވަ ކި މީހަކާ ގުޅުންހުރި ކަމެއް ނޫން. މި
މައްސަލައަކީ މުޅި ޤަ އުމުގެ މަޞްލަޙަތާއި އިންސާފުގެތަކާ ގުޅިފައި ހުރި މައްސަލައެއް. ފަނޑިޔާރުގެތަކާ ގުޅުންހުރި
މައްސަލައެއް. ފަނޑިޔާރުގެތަކުގައި މިފަދަ ޢަމަލެއް ހިނގާކަ ށް ފުރުޞަތު އޮވެގެންނުވާނެ. ޖާގަދީގެންނުވާނެ. ސުޕްރީމް
30

ކޯޓަކަށް ވެސް މި މަޖިލީހުން ނިންމާ މި ބާވަތުގެ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއަށް ވަނުމަކަށް ޤާނޫނުއަސާސީ ތަނެއް ނުދޭ.
ޤާނޫނުއަސާސީ ބުނަނީ، ގާނޫނު ހެދުމާއި ގާނޫނަށް އުނިއިތުރު ގެނައުމާ، އަދި މިފަދަ ހުރިހާ ކަމެއް؛ ގާނޫނު
ބާތިލުކުރުމުގެ ބާރަކީ މި މަޖިލީހަށް ޤާނޫނުއަސާސީން މަތިކޮށްފައި އޮތް ބާރު. ސުޕްރީމް ކޯޓަށް އޮތީ،
ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ގާނޫނުތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތީން ޙުކުމް ނެރުން. އެއާ ޚިލާފަށް ނެރޭ ޙުކުމެއް ސުޕްރީމް ކޯޓަކަށް
ނެރުމުގެ އެއްވެސް ބާރެއް ނޫނީ އެއްވެ ސް ކޯޓަކަށް އެފަދަ ޙުކުމެއް ނެރުމުގެ ބާރު ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ގާނޫނުތަކުން
ދީފައެއްނުވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިއްޖެ މި މަޖިލީހުން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 88 ވަނަ މާއްދާއާ
އެއްގޮތަށް ނިންމާފައި ހުރި ނިންމުންތައް ބާތިލުކުރަމުން ސުޕްރީމް ކޯޓުން ދިޔަދިއުން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަނދާނަށް
އާދޭ ޖޭ.އެސް.ސީގެ ރައީސަކާ ދޭތެރޭ މި މަޖިލީހުގައި ތުހުމަތުތަކެއް ކުރެވި، މައްސަލަ ބަލައި، އެ މަޤާމާ
އެކަށީގެންނުވާ ޢަމަލެއް ކުރި ކަމަށް މި މަޖިލީހުން ކަނޑައަޅަ އި ވަކިކުރީމާ ސުޕްރީމް ކޯޓުން އަލުން ވަޒީފާދޭން
ނިންމީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ވަޒީރުން ވަޒީރުކަމުގައި އިތުބާރު ނެތްކަމަށް ނެގޭ ވޯޓުގައި އެ މައްސަލައާ ގުޅިގެން
ސުޕްރީމް ކޯޓުން އެބަ ގޮތްގޮތް ނިންމާ. އެއީ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބޭ ކަމެއް ނޫން. ޤާނޫނުއަސާސީ ތަންދޭ
ކަމެއް ނޫން. އަދި ނިންމޭނެ ނިންމުމެއް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލެއް ނުކުރަން. އެއީ މި މަޖިލީހުން ނިންމާނިންމުމަކީ
ކޯޓުތަކަށް ބަލައިގަނެ އެ މައްސަލަ ތަޙުޤީޤުކޮށް، ނޫނީ ޙުކުމްކުރެވޭ ކަންކަމަށް ނުވާތީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެން މި ފެންނަނީ، ނޫނީ އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލަންޖެހެނީ 154 ވަނަ މާއްދާ ޤާނޫނުއަސާސީގެ. އެ
މާއްދާގައި މި ބުނަނީ، ޖޭ.އެސް.ސީއަށް ގަބޫލުކުރެވުން އަދި ސާބިތުވާކަށްނުޖެހޭ. ފަނޑިޔާރެއްގެ ހުންނަ އަޚްލާޤީ
މިންގަނޑުން ބޭރު؛ ހުންނަންޖެހޭ އަޚްލާޤީ މިންގަނޑުން ބޭރުވެއްޖެ ކަމަށް އަދި ސުލޫކީ މިންގަނޑުން ބޭރުވެއްޖެ ކަމަށް
އެ މެންބަރުންނަށް ގަބޫލުކުރެވިއްޖެ ހިނދުގައި ވެސް މި މަޖިލީހަށް ވަކިކުރުމަށް އެބަ ފޮނުވޭ. މީގެން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގެނީ ފަނޑިޔާރުންގެ ސުލޫކީ މިންގަނޑު ނޫނީ އަޚުލާޤީ މިންގަނޑު ހިފެހެއްޓުމަށްޓަކައި
ޤާނޫނުއަސާސީ ބާރުއަޅާފައިވާ މިންވަރު. އަޅުގަނޑު އެދެނީ ހުރިހާ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކެއްގައި ވެސް
އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ޤާނޫނުއަސާސީ ތަޞައްވުރުކޮށްފައިވާ އަދި ދެކެފައިވާ ނޫނީ ޤާނޫނުއަސާސީން ގެންނަން ބޭނުންވާ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ދިއްގަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިކްރާމް ޙަސަނަށް.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިކްރާމް ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
31

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފުރަތަމަ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ބޭނުންވަނީ މި މައްސަލަ އެޖެންޑާކޮށްދެއްވީތީވެ
މަނިކުފާނަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. މި މައްސަލައިގައި ކަ ން ހިނގައިދިޔަ ގޮތް ވަރަށް ސާފުކޮށް އަމީންޢާއް މު
ވިދާޅުވެދެއްވައިފި. ޤާނޫނުއަސާސީގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައި އެބަވޭ ކަންކަން ކުރަންވީ ގޮތް. އަޅުގަނޑު
ދަންނަވަން ބޭނުންވަނީ، މި މައްސަލަ ޖުޑީޝަލް ކޮމިޝަނުން ބެލުމަށްފަހުގައި މި ފްލޯއަށް މިއަދު ގެނެވިފައި ވަނީ
ކޮންމެވެސް ކަމެއް ގޯސްކޮށް ހިގައިގެނޭ. އެކަމާ ދޭތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ ރަނގަޅަށް ވިސްނަން. މި
މައްސަލައި ގައި އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވުނު، ތިނަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ސަނީފް އެ
ދެއްކެވި ވާހަކަ. އެއާ ދޭތެރޭގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ޖެހޭ ވަރަށް ރަނގަޅަށް ވިސްނަން. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ވާހަކަދެއްކުމުގެ ކުރީގައި އަޅުގަނޑަށް މި މައްސަލައިގެ ތެރޭގައި ވިސްނިގެންދިޔަ ގޮތާއި ، އެ ވާހަކައަށް ފަހު
އަޅުގަނޑަށް މިކަމާ ދޭތެރޭގައި ދެކެވިގެންދިޔަ ގޮތް ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ބަދަލުވެގެންދިޔަ. އަޅުގަނޑު ވެސް
ގަބޫލުކުރަނީ، ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް އެ ވިދާޅުވި ގޮތަށް، ކޮމިޓީއަކަށް ގެންގޮސްގެން
ރަނގަޅަށް މި މައްސަލަ ބެލުމަށްފަހުގައި މިކަން ނިމިގެންދިއުމަކީ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތް ކަމުގައި. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން
ސިޔާސީ ނޫނިއްޔާ އެއްވެސް ކަހަލަ ނުފޫޒެއްގައި ނުޖެހި، އެންމެ ރައްޔިތުންނަށް އެންމެ މިކަމުގައި ޔަޤީންކަން އޮންނަ
ގޮތަށް މިކަން ނިމިގެންދިއުމަކީ ހަމަގައިމު ވެސް ރައްޔިތުން ބޭނުންވާނެ ގޮތް. އެހެންވެގެން އެކަން ވެސް ފާހަގަކޮށްލާ
ހިނދު، މި ފުރުޞަތު ދެއްވީތީވެ މަނިކުފާނަށް ޝު ކުރު ދަންނަވަމުން އަޅުގަނޑު ވާހަކަކޮޅު ނިންމައިލާނަން.
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މެންބަރުންގެ ސަމާލުކަމަށްޓަކައި ދަންނަވާލަންޖެހޭނެ. ތި ބޭފުޅުންގެ
ޕޯޓަލްގައި ލިޔުންތައް އެބަހުރި. ޝަކުވާއާ ގުޅިގެން ހުށަހަޅާ ލިޔުންތަކާއި ހެކި. އޭގެތެރޭގައި 5 ،4 ،3 ،2 ،5.1،
9 ،8 ،7 ،6. އެބަ ވޭ ބައެއް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ޝައުޤުވެރި ފެކްސްއަކަށް ވެދާނެ؛ އެއީ 17 ފެބުރުވަރީ
2014 ވަނަ ދުވަހު، ހުވަދު އަތޮޅު ދެކުނުބުރީ ތިނަދޫ ކައުންސިލު އިދާރާއިން ލިބިފައިވާ ފެކްސެއް ވެސް. އަޅުގަނޑަށް
އެނގޭ ބައެ އް ލިޔުން ޕޯޓަލްގައި ނެތް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު އިތުރު ލިޔުން އަޅުގަނޑުމެން އަތުގައި އެބަހުރި.
އިތުރު ލިޔުން އެބަ ތިބޭފުޅުންނަށް އަރުވަން. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ދުވާފަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އިސްމާޢީލް އަޙްމަދަށް.
ދުވާފަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިސްމާޢީލް އަޙްމަދު ވާހަކަދެއްކެ ވުން:
32

ޝުކުރިއްޔާ ރައީސް. މިއަދަކީ މިއީ ވަރަށް ތާރީޚީ އަދި އެހާމެ އުފާވެރިކަން އޮތް ބޮޑު ދުވަހެއް. ޙަޤީޤަތުގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޢަދުލުއިންޞާފު ޤާއިމުނުކުރެވި މި ވަނީ ، ޙުކުމްކުރަން ތިއްބެވި ފަރާތްތަކަށް އެ ބޭފުޅުންގެ ހިތުން
އެ ބޭފުޅުންނަކީ މުޅި އުމުރަށް ވެސް މި މަޤާމުތަކުގައި ދެމިތިބެވޭނެކަމުގެ ޔަޤީންކަން ހޯދާފައި ތިބި ބަޔަކަށް ވާތީވެ.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މުޅިން އަލަށް މިކަން މި މަޖިލީހުގައި ކުރެވޭކަމީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޢަދުލުއިންޞާފަށް ކުރާ
މަސައްކަތަށް ލިބޭ ވަރަށް ބޮޑު ކާމިޔާބަކަށް ވެގެންދާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤާނޫނުއަސާސީގައި މި ބުނަނީ ،
ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ގާނޫނު މާނަކުރުމުގައި ، މި ޤާނޫނުއަސާސީއާއި މި ފޮތުގައިވާ ކަންކަން މާނަކުރުމުގައި، އަދި
ޝަރީޢަތުން ބަލާ އެނޫންވެސް މައްސަލަތަކުގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމާނިންމުމަކީ އެންމެ ފަހުގެ ނިންމުން ކަމަށް.
އެއްވެސް ހާލަތެއްގައި ނުބުނޭ، ގާނޫނެއް ހެދުމުގެ ބާރު، މާއްދާތަކެއް އުފެއްދުމުގެ ބާރު ސުޕްރީމް ކޯޓަށް ދޭ ވާހަކައެއް.
މި ގާނޫނުގައި ހިމެނޭ ކަންކަން މާނަކުރުމާއި، ނިންމާ ނިންމުންތައް ނިންމުމުގައި އެންމެ ފަހު ބަސް ބުނުމުގެ ބާރު
އޮންނަ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ދޭހަވަނީ. ހަމައެއާއެކުގައި 2017 މެއި މަހު 22 ވަނަ ދުވަހު ނެރެފައިވާ ބަޔާނަކީ
ވެސް، ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނެރެފައިވާ ބަޔާނަކީ ވެސް މި ގާނޫނުގައި މާ ކުރިން ލިޔެވިފައި އޮތް އަދި ޕްރެކްޓިސް ވެސް
މި ރާއްޖޭގައި އެތައް ފަހަރަކު ކުރެވިފައި އޮތް ކަމެއް. އޭގެ އެތައް އަހަރެއްގެ ފަހުން، އެތައް ދުވަހެއްގެ ފަހުން އެ
ބޭފުޅުންނަށް ހަމަ ރަނގަޅު އަގެއް ޖެހުނީމާ އެ އުސޫލާއި، އެ ހަމަޔާއި، އެ ގަވާއިދާއި ގާނޫނު ބަދަލުވެގެންދިޔަ ތަން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެނުނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ކަންކަން މިގޮތަށް ވާން ދޫކޮށްލައިގެން އަޅުގަނޑުމެން ތިބެން
ހެޔޮނުވާނެ. އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް އެދެން މި މަޖިލީހުން މި ގޮތުން މިނިވަން މުއައްސަސާތަކާއި ރައްޔިތުން މަޖިލީހާ
އަދި ސަރުކާރު ހިންގުމަށް ހުރަސްއެޅުމަށް ނޫނީ ދަތިކުރުމަށް ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނެރެފައިވާ މިފަދަ ކަންކަން
ދިރާސާކޮށް، އަޅުގަނޑުމެން އެ ކަންކަން ފާހަގަކޮށް، މި މަޖިލީހުން ފާސްކުރަން އެކަންކަމުގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުން މާފަށް
އެދުމަށް. މާފަށް އެދުނީމާ ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އަދި ހުއްޓާލަންވީއެއް ނޫން. އެ ހަޑިހުތުރު ޢަމަލު ހިންގި މީހުން، ހަމަ
މިހާރުން މިހާރަށް އެ ތަނުން ބޭރުކުރުމަކީ އަޅުގަނޑުމެން އި ޞްލާޙަށް ކުރާ މަސައްކަތު ގައި މިއަދު ކުރަން އޮތް އެންމެ
ބޮޑު ކަންތައް. މި ކަންކަން ކުރެވުނީމާ، މި ފިޔަވަޅުތައް އެޅުނީމާ، ގާނޫނުގައި މި ބުނާ އިޖުރާއަތްތައް ފުރިހަމަކޮށްގެން
ފިޔަވަޅުތައް އެޅުނީމާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނޭ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިންސާފު ހޯދިގެންދާނެ ތަން.
ހަމައެއާއެކު އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅަން، އަޅުގަނޑު އަދި ތާއީދު ވެސް ކުރަން، އަޅުގަނޑަށް ލަފާކުރެވޭ ގޮތުން މިހާރު
ހުށަހަޅައިފި. އަޅުގަނޑަކަށް ނުފެނޭ އިތުރު ކޮމިޓީއަކަށް މި މައްސަލަ ފޮނުވާކަށް. ވަރަށް ރަނގަޅަށް ހެދިފައި އޮތް
މައްސަލައެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި މައްސަލަ މި ފާހަގަކުރެވެނީ. ހުރިހާ އިޖުރާއަތްތަކެއް ފުރިހަމަކޮށްފައި
އަދި އަޅުގަނޑުމެން ތަމްސީލުކުރައްވާ، މި މަޖިލިސް ތަމްސީލުކުރައްވާ މެންބަރުން ތިއްބަވާ ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް
ކޮމިޝަނަކުން މިކަން ވަރަށް ރަނގަޅަށް ތަޙުޤީޤުކޮށް ނިންމައި ފްލޯއަށް ފޮނުވާފައި ވަނީ. އަޅުގަނޑު އެދެން،
އަޅުގަނޑުގެ އެދުމަކީ މިއަދުން މިއަދަށް މި މައްސަލަ ނިންމައި، މި ކަމަކީ މި މަޖިލީހުން މީގެ ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި
33

ވެސް ނުކިއްސަރުކޮށް މިގޮތަށް އުޅޭ ފަނޑިޔާރުންނާ ދޭތެ ރޭ އަޅުގަނޑުމެން ފަނޑިޔާރުންނަށް ފިޔަވަޅުއަޅާނެކަމުގެ
މެސެޖު މިއަދުން މިއަދަށް ދޭން އަޅުގަނޑު އެދެން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު ދެން ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގެންފައި އޮތް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް
ފުރުޞަތުއެރުވުމުގެ ކުރީގައި، ތިނަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަރިހުގައި ސުވާލެއް އަހަން ބޭނުން.
އަޅުގަނޑަށް ވެސް އެނގޭ މި މަޖިލީހުގެ އިޖުރާއަތުތައް ފަހަރުގައި މީގެ ކުރީގައި ހިނގާފައި އޮތް ގޮތަކަށް ނޯވެދާނެ.
އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު މި ހިނގަމުންދާ މަސައްކަތަކީ އަލަށް އަޅުގަނޑުމެން ފަށައި، ހިންގަމުންގެންދާ މަސައްކަތަކަށް
ވާތީވެ ،އަޅުގަނޑު މި ދެކެނީ މިއީ މި މަޖިލީހަށް މިއަދު ސާފުކުރަންޖެހޭ މައްސަލައެއް ކަމަށް. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ވިދާޅުވަނީ، ޤުލްޝަން، ޢާ އިޝަތު ޢަލީ އާދަމަށް ނިސްބަތްކޮށް ފަނޑިޔާރު އިބްރާހީމް، މެޖިސްޓްރޭޓް؛ މި
މައްސަލައި ގައި މި ވާ ބަސްތައް ބޭނުންނުކުރާ ކަމަށްތޯ؟
ތިނަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ސަނީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ދަންނަވަނީ ކަނޑައެޅިގެން ސީދާ ތި ބަސްތައް ބުނިކަން؛ އެ ކަމަކު ތި މައުޟޫޢަ ކީ ކޯޓުގެ ޤާޟީ ގެ މަންމައާ
ހިސާބުގައި ދެން ތިބި މީހުންނާ ހިނގަމުންދިޔަ ޒުވާބެއް ކަމަށް. އެ ވަގުތުގައި އެ ތަނަށް ނުކުތް ކަމަށް ޤާޟީ ޚަބަރު
ލިބެނީ. ދެން ތި އިބާރާތްތަކަކީ ތި ގޮތަށް ކިޔުނު އެއްޗެއް ކަމެއް ތީގައި ޔަޤީންކުރެވޭނެ ހެކިތަކެއް މީގަ އި ނެތް ކަމަށް.
އެހެން އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ، މައްސަލަ ސާބިތުވި ފަރާތް، ސާބިތުވި ފަރާތުގެ އެއްވެސް ބަހެއް މީގައި ނެތޭ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން، ޝަކުވާ އާ ގުޅިގެން ހުށަހަޅާފައި ހުރި ލިޔުންތަކުގެ
ތެރޭގައި 5.5، ލިޔުންތަކުގެ ތެރޭގައި އެބަ ވޭ 4 ހެކިންގެ ހެކިބަސް. އެ 4 ހެކިންނަކީ އެތަނުގައި ހާޒިރުވެ ތިބި 4
މީހުން ކަމަށް އެބަވޭ. އެ 4 ހެކިންގެ ހެކިބަސް ވާ ކަމަށް މި ބަޔާން އެބަ ސާފުކޮށްދޭ. ހަމައެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑު
ބަލައިގަންނަން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ތި ފާހަގަކުރައްވާ، ގުލްޝަން، ޢާއިޝަތު ޢަލީގެ ބަހެއް މި ބަޔާނުގައި ނެތް.
އެހެންނަމަވެސް، 4 ހެކިންގެ ހެކިބަސް މި ރިޕޯޓުތަކުގައި އެބަ ހިމެނޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިލްޔާސް ލަބީބަށް ފުރުޞަތުއަރުވާނީ ސައިގެ ވަގުތުކޮޅަށް ފަހުގައި. މިހާރު މި އޮތީ އިންޓަވަލްގެ
30 މިނެޓު.
34

}ހުސްވަގުތު ކޮޅު: 10:29 އިން 11:02 އަށް{
(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހު ގެ ނައިބު ރައީސް، އީވާ ޢަބްދުاله)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އަޅުގަނޑުމެން މި ދަންފަޅީގައި ވެސް ކުރިއަށްގެންދާނީ ހެނދުނު ކުރިއަށްގެންދިޔަ ބަހުސް. އެއީ މަޖިލީހުގެ
ރިޔާސަތުން އިއްވި ހުށަހެޅުން. އެޖެންޑާ ނަންބަރު 5.1ގެ ބަހުސް އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް ގެންދާނަން. މިހާރު
ވާހަކަފުޅުދައްކަވާނީ ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ އި އްޒަތްތެރި މެންބަރު އިލްޔާސް ލަބީބް.
ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިލްޔާސް ލަބީބް ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ އި އްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައަކީ،
ޖޭ.އެސް.ސީން ޤާނޫނުއަސާސީގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ތެރެއިން ގދ. ތިނަދޫގެ
މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ މެޖިސްޓްރޭޓް އަލްފާޟިލް އިބްރާހީމް ރަޝީދު މަޖިސްޓްރޭޓްކަމުން ވަކިކުރުމަށް ހުށަހެޅިފައިވާ
މައްސަލަ. އި އްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއީ ވަރަށް ކަންބޮޑު ވާ މައްސަލައެއް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުގެއަކީ ވަރަށް ގިނަ
ރައްޔިތުންގެ ހިތްތަކުގައި ޝައްކުތަކާއި، ވަހުމުތަކާއި އަދި ވަރަށް ގިނަ ރައްޔިތުން ކަންބޮޑުވެފައިވާ މައްސަލައެއް.
މިދިޔަ ރިޔާސީ އިންތިޚާބުގައި ވެސް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އެއް ވަޢުދު، ފަނޑިޔާރުގެއަކީ ރައްޔިތުން އިތުބާރުކުރާ
ތަނަކަށް ހައްދަވައިދެއްވާނެ ކަމަށް. އަދި މިދިޔަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ވެސް އެންމެ ބޮޑު އެއް ވަޢުދަކީ ،
ފަނޑިޔާރުގެއަކީ ސާފު، ރައްޔިތުންނަށް އިތުބާރުހިފޭ ނަޒާހާތްތެރި ފަނޑިޔާރުގެތަކަށް ހަދާނެކަމުގެ ވާހަކަ. އި އްޒަތްތެރި
ރައީސް، މިއީ އަޅުގަނޑު އެންމެ ކަންބޮޑުވާ ކަމަކީ ފަނޑިޔާރެއްގެ މައްސަލަ ޖޭ.އެސް.ސީއަށް ހުށަހެޅި، ހަ
އަހަރުދުވަސް ވީ އިރު، ޖޭ.އެސް.ސީގައި މި މައްސަލަ ތާށިވެފައި ވާ މައްސަލަ. އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާލަން އެބަޖެހޭ
މިދިޔަ ހަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި މިދެންނެވި ކޯޓުގެ މެޖިސްޓްރޭޓަކަށް އިންނަވާއިރު، މިކަމާ ގުޅިގެން މައްސަލަ ހުށަހެޅި
ފަރާތާ އަދި އެކަމުގެ ހެކިބަސް ދިން ފަރާތުގެ ކިތައް މައްސަލަ މި ކޯޓުތަކަށް ހުށަހެޅުނުތޯ؟ އަދި އެއާ ގު ޅިގެން އައި
ޙުކުމަކީ ޢަދުލުއިންޞާފު ޤާއިމުކުރެވޭ ވަރަށް ނޫނީ ޝައްކެއް ނެތް މިންވަރަށް އިންސާފުން ޙުކުމްކުރެވުނުކަމާ ދޭތެރޭ
އަޅުގަނޑުމެން ޝައްކު އެބަވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ފަނޑިޔާރެއްގެ މައްސަލަ ހުށަހެޅި މިކަން ބެލިގެން މިހިސާބަށް
އައި އިރު އަޅުގަނޑުމެން ޖެހޭނީ އެކަން އެންމެ އިންސާފުވެރި ކޮށް، އެއްވެސް ޝައްކެއް ނެތް މިންވަރަށް އެކަން ކުރަން.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މީގެ އެންމެ ކަންބޮޑުވާ އަނެއް މައްސަލައަކީ، ގާނޫނުއަސާސީން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށާއި
ޖޭ.އެސް.ސީއަށް ދީފައިވާ ބާރެއްގެ ތެރެއަށް ސުޕްރީމް ކޯޓުން ބޭނިފައިވާ މައްސަލަ. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ހުދޫދުގެ ތެރެއިން
އެ ބޭފުޅުން ބޭރުވެ، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މަސައްކަތްތަކުގެ ތެރެއަށް ބޭނިފައިވާ މައްސަލަ. ޤާނޫނުއަސާސީގެ
35

142ވަނަ މާއްދާގައި ބުނަނީ، ފަނޑިޔާރުންނަކީ މުސްތަޤިއްލު ބައެކޭ. ފަނޑިޔާރުން ޢަމަލުކުރާނީ ޤާނޫނުއަސާސީ އަށާއި
ގާނޫނަށޭ. ޤާނޫނުއަސާސީއާ އި ގާނޫނުގައި ވަ ކި ގޮތަކަށް ކަނޑައަޅާފައިނުވާ ކަންކަން ނިންމުމުގައި އިސްލާމީ
ޝަރީޢަތުގައި އެކަމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ގޮތުގެ މަތީން ފަނޑިޔާރުން ރިޢާޔަތްކުރަންވާނޭ. ޤާނޫނުއަސާސީގައި ވަރަށް
ސާފުކޮށް އެބައޮތް ފަނޑިޔާރުންގެ މައްސަލަ ބަލާނީ ޖޭ.އެސް.ސީންކަން 159ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި. އޭގެ ދަށުން
މައްސަލަ ނިންމާފައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ކުރަންޖެހޭ، މަތިކޮށްފައިވާ ބާރު އެބައޮތް 154 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި.
154 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން މިއަދު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅިފައި މި ވަނީ މި މައްސަލަ. މިތަނުން މި
މައްސަލަ ނިމުނީމާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެ މައްސަލަ އެ ނިމުނީ. އޭގެ ބޭރަކަށް ސުޕްރީމް ކޯޓު މީގެތެރެއަށް ބޭނުމުގެ
އެއްވެސް ބާރެއް ނެތް. މި ވަގުތު އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ، މިހާރު ޖޭ.އެސް.ސީއަށް
ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލަ އެބައޮތް ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންގެ މައްސަލަ. އަޅުގަނޑު އެދެން ޖޭ.އެސް.ސީގައި
އަޅުގަނޑުމެންގެ މަޖިލީހުގެ ފަރާތުން ހުންނަވާ މެންބަރަށާއި އަދި މަޖިލީހުގެ ރައީސަށް މި މައްސަލަ ޖޭ.އެސް.ސީން
ވީހާވެސް އަވަހަށް ބައްލަވައި، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުން މަޖިލީހުގެ ހުދޫދުގެ ތެރެއަށް ވަދެ ކުރައްވާ
ކަންތައްތަކުން މުޅި މަޖިލީހާއި، މުޅި ދައުލަތް ސަލާމަތްކުރުމުގެ މައްސަލަ އަވަސްކޮށްދިނުމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މި މައްސަލައަކީ މުޅި ޕްރޮސެސް ހިންގަންޖެހޭ މައްސަލައެއް. އަދި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން
ވެސް ޢަމަލުކުރަންޖެހޭނީ އިޖުރާއަތުތައް ފުރިހަމަކޮށް، ނިންމަންޖެހޭ ހުރިހާ މަރުޙަލާއެއް ނިންމާފަ. އެހެންކަމުން،
އަޅުގަނޑު މިއަދު މި މައްސަލައާ ބެހޭ ގޮތުން ދެކޭގޮތަކީ، ހިތަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް
އެ ހުށަހެޅުއްވި ގޮތަށް ، މި މައްސަލަ ކޮމިޓިއަކަށް ފޮނުވައިގެން ކޮމިޓީން ނިންމަވައިގެން މި ފްލޯއަށް ގެނައިމާ
މިތަނުން ވަކި ގޮތަކަށް ކަނޑައެޅުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިކަމާ ގުޅިގެން އަޅުގަނޑުމެން ކުރަންޖެހޭ ހުރިހާ ކަމެއް
ވީހާވެސް އަވަހަކަށް އަދި އެ ކޮމިޓީން ކުރުމަކީ ވެސް އަޅުގަނޑު އެދޭ ކަމެއް. މިކަމުގައި އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅު މި
ފްލޯއިން ވަގުތުން ވަގުތަށް އަޅަންޖެހޭނެ. އެކަމަކު، އެއީ ޕްރޮސެސްގެ ތެރެއިން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރު އަދާކުރަން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ގައްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޒާހިރު.
ގައްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޒާހިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އި އްޒަތްތެރި ރައީސް. މެޖިސްޓްރޭޓް އިބްރާހީމް ރަޝީދު ވަކިކުރުމަށް ޖޭ.އެސް.ސީން މަޖިލީހަށް
ހުށަހަޅާފައި މި ވާ މައްސަލައިގަ އި އަޅުގަނޑު ވެސް އެއްޗެއް ދަންނަވާލަން ބޭނުން. އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަވަނީ،
36

މައިގަނޑުކޮށް ދެ ކަމެއް. އެއް ކަމަކީ، ޖޭ.އެސް.ސީގެ މަސައްކަތަށް ވޭތުވެދިޔަ ތަނުގައި ނުފޫޒު ފޯރާފައި އޮތް މިންވަރު
ހާމަވެގެންދާ މައްސަލައެއް މި މައްސަލައަކީ. އިއްޒަތްތެރި ރަ އީސް، ހަ އަހަރުދުވަސް ވަންދެން މިފަދަ މެޖިސްޓްރޭޓަކާ
ބެހޭ މައްސަލައެއް ނުނިމި، ހަ އަހަރުދުވަސް އޮތުމަކީ ޖޭ.އެސް.ސީގެ މަސައްކަތަށް ނުފޫޒު ވަދެފައި އޮތް މިންވަރު
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ހާމަވެގެން މިއަދު ދާ ކަމެއް. އެކަމަށް އަޅުގަނޑު މިއަދު ވަރަށް ޝުކުރުވެރި
ވެސް ވަން. އެހެންނަމަވެސް، ހިތާމަ ވެސް ކުރަން. ދެން އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަ މި ވަނީ، ސުޕްރީމް ކޯޓުން 2017 ގައި
ނެރެފައިވާ ޙުކުމަށް ބަލައިލާއިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގިގެން މި ދަނީ، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ހާލަތު އޮތް މިންވަރު.
ލަދުގަންނަންޖެހޭ މިންވަރަކަށް ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ކަންތައްތައް ދަށު ދަރަޖައަށް ވެއްޓިފައިވާ މިންގަނޑު ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް އެނގިގެން މި ދަނީ. ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ އިންސާނުންނަށް އެބަ އިނގޭ
ދުވާލަކީ ދުވާލުކަން، ރޭގަނޑަކީ ރޭގަނޑުކަން. އެހެންނަމަވެސް، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޙުކުމުން ބުނަނީ، މިއީ ދުވާލެއް
ނޫނޭ، މިއީ ރޭގަނޑޭ. އެކަން އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަންވީތޯ؟ ނޫން، ކަނޑައެޅިގެން ވަޒީރުންގެ އިތުބާރު ނެތް ކަމަށް
ނިންމާނީ މި މަޖިލީހުން. ފަނޑިޔާރުން މަޤާމުން ވަކިކުރާނީ މި މަޖިލީހުންކަން ޤާނޫނުއަސާސީން ކަޅާ އި ހުދުން
ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހިނދު، ސުޕްރީމް ކޯޓުން މިކަހަލަ ޙުކުމެއް ނެރުނީމާ އަޅުގަނޑުގެ ކައިރިއަށް ހިނި ވެސް
އާދޭ. އެ ބޭފުޅުންނާ ދޭތެރޭ ބޮޑު ޖޯކަކަށް ވެސް އަޅުގަނޑަށް ވޭ. ޙަޤީޤަތުގައި މި ވެގެން އުޅޭ ގޮތަ ކީ، ޤައުމު
މިހާތަނަށް ހިނގަމުން މި އައީ ފަނޑިޔާރުން ބޭނުންވާ ގޮތަކަށްކަން ހާމަވެގެން މި ދަނީ. އެގޮތުގައި އަދިވެ ސް ތިބެން
ބޭނުންވާކަން ހާމަވެގެން މި ދަނީ. މިއީ އި އްޒަތްތެރި ރައީސް ، ނަވާރަވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް. މި މަޖިލިސް ނިކުމެ
މި ތިބީ ޖުޑިޝަރީ ރަނގަޅުކުރަން. އަޅުގަނޑުމެން މިކަހަލަ ކަންތައްތައް ބޮލުން މަތިންދާ ތަން ބަލާކަށް ނުތިބޭނަން.
އަޅުގަނޑުމެން ނިންމަންޖެހޭ ގޮތް މި މަޖިލީހުން ނިންމާނަން. މި ފަނޑިޔާރުގެ؛ މެޖިސްޓްރޭޓް އިބްރާހީމް ރަޝީދުގެ
މައްސަލަ އަޅުގަނޑަށް ފެނޭ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ހުރިހާ އިޖުރާއަތްތަކެއް ފުރިހަމަކޮށް މި މައްސަލަ ނިންމަން.
ހުރިހާ އިޖުރާއަތްތަކެއް ކަނޑައްތުކުރަން އަޅުގަނޑަށް ފެންނަ ވާހަކަ އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން. މި މައްސަލަ އިތުރަށް
ކޮމިޓީއަށް ފޮނުވައި ކޮމިޓީ މަރުޙަލާ ނިންމަން. މި މައްސަލަ އަވަހަށް ނިމުމަކަށް ގެނެސް މި ފަނޑިޔާރާ ދޭތެރޭގައި
ނިންމަންޖެހޭ ގޮތް މި މަޖިލީހުން ނިންމާނެކަމުގެ އުއްމީދު އަ ޅުގަނޑަށް 100% އެބައޮތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު..
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކެންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ޙުސައިން.
ކެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:
37

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މިއަދު އޭދަފުށީ ދާއިރާގެ އި އްޒަތްތެރި މެންބަރު ނެތީމާ އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރާ
އެ މެންބަރު ކީކޭބާވައޭ ހިތަށްއަރާނީ. ދަންނަވަން މި އުޅެނީ، އަޅުގަނޑު ވެސް ކިޔަން މި ޖެހެނީ ކުޑަކޮށް
ޢުމަރުގެފާނުގެ ވާހަކަ އެއް. އެއްރެޔަކު މި ވާ ގޮތަކީ، ރޭގަނޑެއްގަ އި ހަނދުވަރު ރީތި ރެއަކު ޢުމަރުގެފާނު ރަށުތެރެ
ބައްލަވަ އިލަން، ކުޑަކޮށް ރަށުތެރޭގައި ހިންގަވަނިކޮށް އަޑު މި އިވެނީ، ޤާޟީއެއްގެ ގެއެއްގެ ބޭރުން
ވަޑައިގަންނަވާއިރުގައި އަޑު މި އިވެނީ، އެ ރޭގެ ރީތިކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން. އަދި އެފަދަ ރީތި ހަނދުވަރު ދޭ ރެއެއްގައި
އޭނަ ލޯބިވާ އަންހެނަކާ ދިމާވެއްޖެ ކަމަށް ވާނަމަ، އޭނަގެ ހިތަށްއަރާ ކަންތައްތަކެއްގެ ވާހަކަ. ހަމައެކަނި ޅެމެއްގެ
ސިފައިގައި ކިޔާ އަޑު އިވުނީ. އެހެންނަމަވެސް، ކަންވީ ގޮތަކީ، ޖެހިގެން އައި ދުވަހު އޭނާގެ ކިބައިން ޤާޟީކަމުގެ
މަޤާމު ވަކިކުރެވުނީ. ދަންނަވަން މި އުޅެނީ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި، ޤާޟީންނަކީ، ފަނޑިޔާރުންނަކީ ވަރަށް އެ
ބައެއްގެ މުރުވަތްތެރިކަމާއި ތެދު ނިޔަތާއި، އަމާނާތްތެރިކަމާއި، ތެދުވެރިކަމާ، މި ހުރިހާ ކަމެއްގެ ވަރަށް މަތީ
މިންގަނޑެއް އެ މީހުންގެ ކިބައިގައި ހުންނަންޖެހޭ ބައެއްގެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. މި މަޖިލީހުގައި އަޅުގނޑުމެން ހީވަނީ
ބައެއް ބޭފުޅުންނަށް ސުލޫކީ މައްސަލައާއި ޖިނާޢީ މައްސަލައާ އެބަ އޮޅިވަޑައިގަންނަވާހެން. ސުލޫކީ މައްސަލަތަކުގައި
ކަންކަން ސާބިތުވާންޖެހޭ މިން ވަރާއި ޖިނާޢީ މައްސަލަތަކުގައި ކަންކަން ސާބިތުވާންޖެހޭ މިންވަރު ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް
އޮޅިފައިވާހެން އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ. ދަންނަވަން އުޅުނީ، ފަނޑިޔާރެއްގެ މައްޗަށް، ފަނޑިޔާރަކު ވަކިކުރުމަށް
ޓަކައި ޖިނާޢީ މައްސަލައެއް ސާބިތުވާކަށް ނުވެސް ޖެހޭ. ޖިނާޢީ މައްސަލައެއްގައި ހުންނަންޖެހޭ މިންވަރަށް ހެކި
ހުންނަން ވެސް ނުޖެހޭ. ހަމައެކަނި ސުލޫކީ މައްސަލައެއް ސާބިތުވާ މިންވަރަކީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެ އީ
މަދަނީ މިންގަނޑު. ބޮޑަށް ބެ ލެވޭ ގޮތުގައި، އޭނާ ސުލޫކީ މައްސަލައެއް ނުވަތަ އެކަމެއްގައި ހިނގާފައިވާ ކަމެއް އޭނަ
ކޮށްފައިވާ ކަމަށް ބެލޭ ކަމަށް ވަންޏާ ސުލޫކީ މައްސަލަ އެ ހިސާބުން ސާބިތުވާނެ. ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައަށް
ބަލާއިރުގައި އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، ޙަޤީޤަތުގައި ސުލޫކީ މައްސަލައެއް ސާބިތުވާ މިންވަރަށްވުރެ މާ ބޮޑަށް
ސާބިތުވެފައި މި އޮތީ. ގާތްގަނޑަކަށް ހަމަ ޖިނާޢީ މައްސަލައެއް ސާބިތުވާ މިންވަރަށް ހެއްކާއި ގަރީނާ މި
މައްސަލައިގައި ލިބިފައި އެބަ ހުރި. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން
ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަކީ ހަމަ ރަނގަޅު ނިންމުމެއް. އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ މިފަދަ ފަނޑިޔާރުން ވަކިކުރަން އެބަޖެހޭ.
ފަނޑިޔާރުގެ އިޞްލާޙުކޮށް ގެން ނޫނީ ޖުޑީޝަރީއާ ދޭތެރޭގައި ނުވަތަ ޢަދުލުއިންޞާފު ގެ ނިޒާމާ ދޭތެރޭގައި ރައްޔިތުންގެ
އިތުބާރެއް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުހޯދޭނެ. ހަމައެއާކު އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން އޮތީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން
މުޙްސިން އަންހެނަކަށް ޤަޛުފްކުރެވުނު މައްސަލައެއްގެ ވާހަކަ މި ތަޅުމުގައި ދައްކާއިރުގައި ، އެ އަންހެން މީހާގެ ނަން
މި ތަޅުމުގައި ދެކެވިގެންނުވާނެ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މީހުންގެ އި އްޒަތާއި އަނބުރާއި ޝަރަފު،
ކަރާމާތްތެރިކަން އިސްލާމްދީނުގައި ބާރު އަޅާފައިވާ ގޮތާއި، އުސޫލާއި މިންގަނޑާ ޚިލާފު ކަމެއް އެއީ، މަޖިލީހުގެ
ފްލޯގައި ވެސް ހަޤީޤަތުގައި އެފަދަ މީހެއްގެ އަންހެނެއްގެ ނަން ގަނެވިގެން، އެ ވާހަކަ ދެކެވިގެންނުވާނެކަން އަޅުގަނޑު
38

ފާހަގަކުރަން. ހަމައެއާއެކު ދަ ންނަވަން އޮތް އަނެއް ވާހަކަ އަކީ، ފަނޑިޔާރުގެއަކީ އަދި ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް ސުޕްރީމް
ކޯޓަކީ އޭގަ އި ވެސް ކަރާމަތަކާއި އިއްޒަތަކާއި އެ ހުރިހާ އެއްޗެއް އެކުލެވިފައިވާ އެއްޗެއް، ނުވަތަ ތަނެއް. ނުވަތަ
މުއައްސަސާއެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރާ މަސައްކަތް ވީހާވެސް އަވަސް މިނެއްގައި ކޮށް ނިންމައިލުމަކީ
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިފަދަ މަޖިލީހުން ކުރަންޖެހޭނެ އެންމެ މުހިއްމު މަސައްކަތް. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޓަކައި
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. ވައްސަލާމްޢަލައިކުމް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ހުޅުމާލެ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ނިޔާޒް.
ހުޅުމާލެ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލި ނިޔާޒް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މިއަދު މި ބަހުސްކުރަމުންދާ މައްސަލައަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ވަރަށް މުހިއްމު
މައްސަލައެއް. ރައްޔިތުންގެ މި މަޖިލީހަކީ ތަފާތު މަޖިލީހެއްކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިނގިގެންދާ އެއް މައްސަލަ.
އަޅުގަނޑު ވަރަށް އުފާވޭ ޙަޤީޤަތުގައި މި މައްސަލަ އެޖެންޑާކޮށް ވާހަކަދެކެވެމުންދާތީ. އެއްވެސް ހާލެއްގައި މީހަކު
މަޤާމުން ވަކިކުރުމަށް ވާހަކަދައްކާތީކީ އެ ކަމާ އުފާވަނީކީ ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، ދައުލަތް ޖަވާބުދާރީކުރުވުމަށް މި
މަޖިލީހުން ކުރާ މަސައްކަތަކީ މުހިއްމު މަސައްކަތެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ފާހަގަކުރަން.
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، ޖަވާބުދާރީކުރުވަނިވި ދައުލަތެއް ބިނާކުރުމަކީ އެޖެންޑާ 19 ގައި އަދި އަޅުގަނޑުމެން މި
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް އިންތިޚާބުވުމަށް ޓަކައި ރައްޔިތުންނަށް ހުށަހެޅި މުހިއްމު ހުށަހެޅުމެއް. މިހާތަނަށް އައިއިރުގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނުނީ ސަރުކާރު ޖަވާބުދާރީކުރުވުމަށް ބުރަ މަސައްކަތްތަކެއް ވޭތުވެދިޔަ މަޖިލިސްތަކުން ވެސް ކުރި
ތަން. އެހެންނަމަވެސް، ދައުލަތުގައި ހިމެނޭ އެހެން ބާރުތައް ޖަވާބުދާރީކުރުވުމަށް މިވަރަށް މަސައްކަތް ކުރި މަޖިލީހެއް
އަދި މިހާތަނަކަށް ފެނިފައެއް ނުވޭ. އެކަމަށްޓަކައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން މި ކުރާ މަސައްކަތަށް ހުރިހާ މެންބަރުނަ ށް
ވެސް ޝުކުރުއަދާކުރަން. އަދި ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފާހަގަވަނީ، ޙަޤީޤަތުގައި ރައްޔިތުން
ޖުޑީޝަރީއަށް އިތުބާރުނުކުރާ އެއް ސަބަބެއް ކަމަށް މި ފާހަގަވަނީ، ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަން ގާނޫނުގައިވާ
ގޮތަށް ހިންގިފައިނެތުން. ކުރު މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި ބާރު ސްޕީޑެއްގައި ޖުޑީޝަލް ސަރވި ސް ކޮމިޝަނުގެ މަސައްކަތް
ހިންގަން ފެށީމާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ ފަނޑިޔާރުންގެ ސުލޫކީ މައްސަލަތަކާއި އަދި ފަނޑިޔާރުގެ ޙަޤީޤަތުގައި
ޖަވާބުދާރީވެގެންދާ ތަން. މި ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައަށް ބަލާއިރުގައި އަޅުގަނޑަށް އެއްވެސް މިންވަރަކަށް ޝައްކެ އް
ނުވޭ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 154 ވަނަ މާއްދާއާއި 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި މި ބުނާ ކަންތަކަށް ބަލާއިރުގައި
ފަނޑިޔާރެއް ވަކިކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ލިބިފައި އޮތް ބާރާއި އިޚްތިޔާރު. އަދި އެގޮތަށް
39

ކަންތައް ކުރުމުން ދެން އިތުރު އެއްވެސް ބަޔަކަށް މިކަމާ ދޭތެރޭގައި އެއްޗެއް ނުބުނެވޭނެކަން ޙަޤީޤަތުގައި މި ދެ
މާއްދާއިން ވަރަށް ރަނގަޅަށް ސާފުވެގެން އެބަދޭ. ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ). އިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
މީގެކުރިން ވެސް ފަނޑިޔާރުން ވަކިކުރެވިފައި އެބަހުރި. އެހެންނަމަވެސް، އެ ދެ ފަހަރު ވެސް މި އިއްޒަތްތެރި
މަޖިލީހުން ފަނޑިޔާރުން ވަކިކޮށްފައި އޮތީ، ގާނޫނުތަކަށް ބަދަލުގެނެސްގެން. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި ބަހުސްކުރާ
ނުވަތަ މިހާރު ޢަމަލުކުރަމުން ދާ އިޖުރާއަތާ އެއްގޮތަކަށް ނޫން. އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި ފަނޑިޔާރުން ވަކިކުރުމަށް
އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ފޮލޯކުރަމުންދާ އިޖުރާއަތަކީ މިއީ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ޤާނޫނުއަސާސީގައި މިކަން ކުރުމަށް އޮތް
ގޮތްކަން އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. ޖޭ.އެސް.ސީން މި ވަނީ ފުރިހަމަ ތަޙުޤީޤެއް ހިންގާފަ. އަދި ތަހުގީގު ހިނގުމަށްފަހު،
ތަހުގީގު ހިންގި ގޮތުގެ ރިޕޯޓު އަޅުގަނޑުމެންނާ ހިސާބަށް އައިސްފަ އި މި އޮތީ. ދެން އިތުރަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ
ސުވާލަކީ ، މިތަނުން އިތުރު މަރުޙަލާއަކަށް ނުގޮސް މިހާރުން މިހާރަށް ފަނޑިޔާރުން ވަކިކުރާނީތޯ؟ އެގޮތަށް
އަޅުގަނޑުމެން ނިންމައިފި ކަމަށް ވާނަމަ، މުސްތަޤުބަލުގައި ވެސް ފަނޑިޔާރުން ވަކިކުރުމުގެ އިޖުރާ އަތެއް މި
މަޖިލީހުން ކަނޑައެޅިގެންދިޔައީ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތު ގައި މީގައި އެންމެ ބުއްދިވެރި ގޮތަކީ، މި
ތަނުގައި ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހުށަހެޅި ފަދައިން، އަޅުގަނޑުމެންގެ އެބައޮތް ޖޭ.އެސް.ސީން
ކަންކަންކުރުން ކުރަނީ ރަނގަޅަށްތޯ ބެލުމަށް ޓަކައި އޯވަރސައިޓް ކޮމިޓީއެއް އުފެދިފަ. އެހެންވީމާ، އެ ޖޭ.އެސް.ސީން
މިކަން ކުރީ ރަނގަޅަށްތޯ ބެލުމަށްޓަކައި އެ ކޮމިޓީއަށް ގެންގޮސްގެން އެ ކޮމިޓީން ބެލުމަށްފަހު އަލުން އަނބުރާ
ފްލޯއަށް ގެނެސްގެން މިކަމާ މެދު ގޮތެއް ނިންމުމަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަން. ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ތުޅާދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙިސާން ޙުސައިން.
ތުޅާދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙިސާން ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 88ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި މި އޮންނަނީ ބަޔާންކޮށްފައި، މަޖިލީހުގެ އެ އްވެސް ކަމެއް ހިނގި
ގޮތުގެ ޞައްޙަކަން ބެލުމަށްޓަކައި އެއްވެސް ކޯޓަކަށް މައްސަލައެއް ހުށަނޭޅޭނެ ކަމަށް. ނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް
މި ފެނުނީ، މިއަދު 11/SCC/2017 ނަންބަރު ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނިންމުމެއް. އެ ނިންމުމުގައިވާ ގޮތުން
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލު ވިޔަސް، މިނިސްޓަރެއް ވިޔަސް ، ފަނޑިޔާރެއް ވިޔަސް ، މިނިވަން މުއައްސަސާ ކޮމިޝަނުގެ
މެންބަރެއް ކަމުގައި ވިޔަސް، އެ ބޭފުޅުން މި މަޖިލީހުން ވަކިކުރަން ނިންމައިފި ނަމަ އަދި އެ ނިންމުމަކަށް
ފައިނަލިޓީއެއް ނާދޭ. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ނިންމާ ކޮންމެ ނިންމުމެއްގެ ޞައްޙަކަން ބިނާވެގެންވަނީ އެ ނިންމުމަކާ
40

މެދު ޤާނޫނުއަސާސީގެ ބެލެނިވެރިޔާގެ ހައިސިއްޔަތުން ސުޕްރީމް ކޯޓުން ވަކި ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމަށްފަހުގައި ކަމަށް
ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމާފައި އަޅުގަނޑު މިދެންނެވި ނިންމުގައި އެބައޮތް ބަޔާންކޮށްފަ. ފުރަތަމަ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާ ޤާނޫނުއަސާސީގައި ސުޕްރީމް ކޯޓަކަށް އެ ބޭފުޅުން އެ ވިދާޅުވާ
ޒާތުގެ ބެލެނިވެރިކަމެއް ދީފައެއް ނެތް. ގާނޫނުތަކުގެ ބެލެނިވެރިކަމެއް ވެސް ޤާނޫނުއަސާސީގެ ބެލެނިވެރިކަމެއް ވެސް
އެއީ ޤާނޫނުއަސާ ސީން ސުޕްރީމް ކޯޓަށް ދީފައި އޮތް އެއްޗެއް ނޫން. އެއީ އެ ބޭފުޅުން އަމިއްލައަށް އެ މައްޗަށް
ވެރިވެގަންނަންވެގެން ދައްކާ ޢު ޒުރެއް ގެ ގޮތުގައި، ދައްކާ ބަހަނާއެއް ގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރާ ބަސްތަކެއް. އާދެ، ސުޕްރީމް
ކޯޓުގެ ނިންމުމަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެއްބާރު އަނެއްބާރުގެ އިޚްތިޞާޞްގެ ތެރެއަށް ވަދެ، ބާރުތަކުގެ
މެދުގައި ޤާއިމުވެފައި އޮތް ދުސްތޫރީ އިންތައް ގަޑުބަޑު ކޮށްލަން ނިންމާފައި އޮތް ނިންމުމެއް. އަދި އެއީ އަޅުގަނޑުމެން
އެ މައްޗަށް ތަބާވާނެ ޒާތުގެ ނިންމުންތަކެއް ނޫން ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ވާނީ މި މަޖިލީހުން ވެސް ފާސްކޮށްފަ. އާދެ،
ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުގެ ނިންމުމަށް ބަލައޮލާއިރު އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން، ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް
ކޮމިޝަންގެ ނިންމުންތައް ބިނާވާންޖެހޭނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 154 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައި ބުނާ ގޮތުން ފަނޑިޔާރަކު
މަޤާމާ އެކަށީގެންނުވާ ޢަމަލެއް ކޮށްފައި ވާ ކަމަށް ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް ގަބޫލުކުރެވިއްޖެ ނަމަ، އެ
މިންގަނޑަށް ބަލައިގެން ރިޢާޔަތްކޮށްކަން. ޖިނާޢީ މައްސަލަތަކުގައި ކުށް ސާބިތުކުރަން ގެންގުޅެންޖެހޭ މިންގަނޑާއި
ސުލޫކީ މައްސަލަތަކުގައި ކަމެއް ސާބިތުވެއްޖެ ކަމަށް ކަނޑައަޅަން ގެންގުޅޭ މިންގަނޑުތަކަކީ ވަރަށް ތަފާތު ދެ
މިންގަނޑަކުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިނަންޖެހޭ ދެ މިންގަނޑު. އާދެ، ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް ހަމައެކަނި
ގަބޫލުކުރެވެންޖެހޭނީ ފަނޑިޔާރަކު އޭނަގެ އަޙްލާޤީ ސުލޫކީ މިންގަނޑުން ބޭރުވެއްޖެ ކަމަށް. ޖިނާޢީ މައްސަލައެއްގައި
ކުށް ސާބިތުކުރަން ހުށަހަޅަންޖެހޭ ހެކިތަކާއި ގަރީނާތަކާއި އިވެލުއޭޓުކުރަން ގެންގުޅެންޖެހޭ މިންގަނޑުތަކަކަށް ނޫން
އަޅުގަނޑުމެން ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން މައްސަލަތައް ނިންމާއިރު ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭނީކީ. އެއީ
ޤާނޫނުއަސާސީގެ 144 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮތް ހަމަ. ނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ވެސް ތާއީދުކުރަން
މި މައްސަލަ މިތަނުގައި އަޅުގަނޑުމެން ޑިބޭޓުކުރަމުންދާއިރު، މި މައްސައާ މެދު ގޮތެއް ނިންމުމުގެ ކުރިން މި
މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީއަކަށް މި މައްސަލަ ފޮނުވައި، ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން މި މައްސަލައިގައި ގޮތެއް
ނިންމިއިރު ޑިއު ޕްރޮސެސް އެންޑް ޕްރޮސީޖަރ ފޮލޯކޮށްފައި އޮތްތޯ ޔަޤީން ކުރުން އެއީ ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް ކަމަށް.
ނަމަވެސް، އެގޮތަށް އެ ކޮމިޓީ ނިންމާއިރު ވެސް މި މައްސަލައިގެ ތަހުގީގު އަލުން އެ ކޮމިޓީއަކަށް ނުވަތަ މި
މަޖިލީހަށް ނުހިންގޭނެކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. ޤާނޫނުއަސާސީގަ އި އިންތަކެއް ކަނޑައަޅާ ބާރުތަކެއް ދީފައި
އޮންނައިރު މި މަޖިލީހަށް ފަނޑިޔާރުންގެ މައްސަލަ ތަހުގީގުކުރުމުގެ ބާރު ލިބިފައިނުވާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން.
އާދެ، އަޅުގަނޑު އެހެންވީމާ، ކުރިން މި މަޖިލީހުގައި ހުށަހެޅުއްވި ހުށަހެޅުމަށް ތާއީދުކޮށް. މި މައްސަލަ ކޮމިޓީއަ ކަށް
41

އަޅުގަނޑު މިދެންނެވިހެން ޕްރޮސެސް އެންޑް ޕްރޮސީޖަރ ފޮލޯކޮށްފައި އޮތްކަން ބެލުމަށް ޓަކައި ފޮނުވަން ހުށަހަޅަން.
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ހޯރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމް
ހޯރަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ބަހުސްކުރަމުންދާ ފަނޑިޔާރަކު މަޤާމުން ވަކިކުރުމުގެ
މައުޟޫޢާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަން ފަނޑިޔާރަކު މަޤާމުން ވަކިކުރެވޭނެ ގޮތްތަކާއި ، އިންތަކާއި
މިންތައް ވަރަށް ސާފުކޮށް ޤާ ނޫނުއަސާސީއާއި ކަމާ ބެހޭ ގާނޫނުތަކުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވުމާ އެކުގައި އެކަން ރައްޔިތުން
މަޖިލީހުން ނިންމީމާ ސުޕްރީމް ކޯޓަށް އެއާ ބެހޭ ގޮތުން ސުވާލުނުކުރެވޭނެކަން ވަރަށް ގިނަ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން
މީގެކުރިން ފާހަގަކުރެއްވިފާހަގަކުރެއްވުމަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ތާއީދުކުރަން. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ
އަމުރެއް ވަކި ގޮތަކަށް އޮތް ނަމަވެސް ފަނޑިޔާރުން ވަކިކުރުމުގެ ބާރުތައް ލިބިފައިވާ ގޮތުން، އެއީ ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުން އެކަމަށް ވަކި ގޮތެއް ނިންމީމާ އެކަން ނިމުނީ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން. އާދެ، ފަނޑިޔާރުންނަކީ
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވެސް އަދި އެހެން ކޮންމެ ޤައުމެއްގައި ވިޔަސް ، ވަރަށް މަތިވެރި އިއްޒަތާއި ޤަދަރެއް ލިބިފައިވާ
ބައެއްގެ ގޮތުގައި ދެކެން ބޭނުންވާ ބައެއް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން ބޭނުންވަނީ، ފަނޑިޔާރުންގެ
އިއްޒަތާއި އެ ބޭފުޅުންގެ ކަރާމާތާއި ޤަދަރަކީ އެހެން މީހުންނަށް ހިފެހެއްޓޭނެ އެއްޗެއް ނޫން ކަމަށް. އެންމެ
ފަނޑިޔާރެއްގެ އެންމެ ޢަމަލެއްގެ ސަބަބުން، އެންމެ ނޭދެވޭ ބަހެއްގެ ސަބަބުން ވެސް މުޅި ނިޒާމުގެ
އަގުވެއްޓިގެންދާކަން އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ. ފަނޑިޔާރުގޭ ގެ އެތެރޭގައި ވެސް އަދި އެތަނުން ބޭރުގައި ވެސް
ފަނޑިޔާރުން ގަބޫލުކުރައްވަންޖެހޭނެ، އެ ބޭފުޅުންނަކީ ވަރަށް މަތިވެރި ސުލޫކީ މިންގަނޑެއްގައި ޢަމަލުތައް
ބަހައްޓަވަންޖެހޭނެ ބޭފުޅުންކަން. އާދެ، ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަލާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން ވެސް
ކަންކުރަންވާނީ ޢަދުލުވެރިކަމާއި އިންޞާފުވެރިކަމާ، އެކަމެއްގައި އެ އޮންނަ ހަމަތަކާއި އިންތަކާއި މިންތަކުގެ
ތެރެއިންކަން އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ. އަޅުގަނޑުމެން މި ވަކާލާތުކުރަމުންދަނީ ޢަދުލުއިންޞާފު ރާއްޖޭގައި
ވަރުގަދަކުރުމާއި އެކަން ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ކަށަވަރުކޮށްދިނުމަށް. އާދެ، އެގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން
ވަކާލާތުކުރަމުންދާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން ނިންމާ ކޮންމެ ނިންމުމެއް ވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ވާންޖެހޭނީ
މިދެންނެވި އުސޫލުގެ މަތީން ނިންމާ ނިންމުމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން. އެހެންކަމުން ، ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައާ
މެދު އަޅުގަނޑުމެން ތަހުގީގެ އް ހިންގާކަށް ނޫން، އަދި އަޅުގަނޑުމެން އެކަން ކުރާކަށެއް ބޭނުމެއް ވެސް ނުވާނެ.
42

އެހެންނަމަވެސް، މިކަން ހިނގާފައި ވަނީ ޝައްކެއް ނެތް މިންވަރަށް، ރަނގަޅަށް ކަން ކަށަވަރުވެގެންދިޔުމަކީ މި
އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ ކޮންމެ މެންބަރަކަށް ވެސް އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މުހިއްމު ކަމަކަށް ވެގެންދާނެ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑު ވެސް ތާއީދުކުރަނީ ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލަ ޖުޑީޝަރީ ކޮމިޓީން ނުވަތަ ގުޅުންހުރި އެހެން ކޮމިޓީއަކަށް
ވިޔަސް ރިޔާސަތުން ފޮނުއްވައިގެން މިކަން މި މައްސަލަ ، ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން ބައްލަވާފައިވަނީ
ފުރިހަމައަށް، ރަނގަޅަށްތޯ ، ޝައްކެ އް ނެތް މިންވަރަށް ކަށަވަރުކުރެއްވުމަށްފަހު އަލުން މި މައްސަލަ ތަޅުމަށް
ހުށަހެޅުއްވުމަށް. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދާންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޔަޢުޤޫބު ޢަބްދުاله.
ދާންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޔަޢުޤޫބު ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި މައްސަލަ ޖޭ.އެސް.ސީއަށް ހުށަހެޅިފައި ވާތާ މިހާރު މި ވީހަ އަހަރު. ސުޕްރީމް
ކޯޓުން އެންމެ ފަހު ބަސްބުނާނީ ތިމަންނާމެންނޭ ބުނާއިރު، އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރަނީ ސުޕްރީމް ކޯޓުން މި ބާރު އޮތް
ނަމަ މި 6 އަހަރު ތެރޭގައި ކީއްވެތޯއޭ ސުޕްރީމް ކޯޓުން މި މައްސަލަ ނުނިންމީ، ނޫނީ ޖޭ.އެސް.ސީން މި މައްސަލަ
ވަކި ގޮތަކަށް ނުނިންމީ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުން މި މައްސަލަ ވަކި ގޮތަކަށް ނުނިންމި
ސަބަބަކީ، ސުޕްރީމް ކޯޓު ވެސް ހަމަ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ގަބޫލުކުރޭ މި މައްސަލަ؛ މި ފަނޑިޔާރުން ވަކިކުރުމުގެ
ހުރިހާ ބާރެއް އެންމެ ފަހުބަސް ބުނަނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުންކަން. އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް ގަބޫލުކުރާތީވެ 6 އަހަރު
ވަންދެން މި މައްސަލަ ވަކި ގޮތަކަށް ނުނިމި ބާއްވާފައި މި އޮތީ ނަޒާހާތްތެރި މަޖިލީހެއް އިންތިޚާބުވަންދެން ކަމަށް
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ. އެހެންވީމާ، މި އޮތީ މިއަދަކީ އެއީ އެ ފުރުޞަތު. އެ ދުވަސް އައިސްފައި މި އޮތީ.
އެހެންވީމާ، މިއީ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް ހުރިހާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ލާޒިމް އެބަކުރޭ
މިކަން ކުރަން ވީހާވެސް އަވަހަކަށް. އަދި އޭގެ އިތުރަށް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 154 ވަނަ މާއްދާގެ
(ށ) އިން ވަރަށް ސާފުކޮށް އެބަ އިނގޭ، ފަނޑިޔާރަކު ވަކިކުރެވޭނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށްކަން. އެހެންވީމާ، މިއީ
އިތުރަށް ދެން އަޅުގަނޑުމެން ޑިބޭޓްކޮށް ހަދަންޖެހޭ އެއްވެސް މައްސަލައެއް މީގައި އޮތް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑެއް
ނުދެކެން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ހަމައެކަނި ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ ކަމަކީ އެއީ. އޭގެ އިތުރަށް ހިތަދޫ އުތުރު
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް ހުށަހެޅުއްވި ހުށަހެޅުއްވުމަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ވެސް
ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ.
43

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ފުނަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ޝާހިދު.
ފުނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޝާހިދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފަނޑިޔާރުންނާ މެދު ދިވެހި ރައްޔިތުން މިއަދު ގަބޫލުކުރާ މިންވަރު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް އެނގޭ. ފަނޑިޔާރަކާ މެދު ތުހުމަތެއް ކުރެވިއްޖެ ނަމަ އެކަން ބަލައި ، ހޯދައި، އެއީ
ކިހާވަރެއްގެ ކަމެއްކަން އެނގެން ވެސް ބޭނުންނުވާވަރަށް ފަނޑިޔާރުގެ ތަޣައްޔަރުވެފައި އޮތް ކަން ދިވެހި ލޮބުވެތި
ރައްޔިތުން ގަބޫލުކުރޭ. ފަނޑިޔާރަކު މިކަން ކުރި ކަމަށް ކޮންމެވެސް މީހަކު ކޮންމެވެސް ހިސާބެއްގައި ދެކެވޭ ހިސާބުން
ގިނަ ރައްޔިތުން ގަބޫލުކުރޭ ސުވާލެއް ނެތް މިންވަރަށް އެއީ އެކަން އޮތް ގޮތް ކަމަށް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކަން
ޔަޤީންވަނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ލޯމަތީން އެ މަންޒަރުތައް ފެންނާތީ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޢަދުލުއިންޞާފާ މެދު ދިވެހި ރައްޔިތުން
ސުވާލުކުރަމުން އައި އެއް ކަމެއް އަޅުގަނޑު ހިތުން، ސުޕްރީމް ކޯޓުން 2013 ވަނަ އަހަރުގައި ބޭއްވި ރިޔާސީ
އިންތިޚާބު ބާތިލުކުރި ހިސާބުން. ބާތިލުކުރުމަށް ދެއްކެވި ޙުއްޖަތެއްގެ ގޮތުގައި އޮތީ މަރުވެފައި ތިބި ބަޔަކު ވޯޓުލީ
ކަމަށް. އެ މީހުން؛ ދުނިޔޭގައި ނޭވާލައި، ހެޔޮ ހާލުގައި ގަދަވެ ސަލާމަތުން ތިބި މީހުން ލޯމައްޗަށް ފެންނަން ހުރި
ހިނދު ވެސް އެ ޙުކުމް އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަން މަޖުބޫރުކުރުވި ހިސާބުން ގިނަ ރައްޔިތުން ގަބޫލުކޮށްފި
ޢަދުލުއިންޞާފު މި ރާއްޖޭގައި ވަރަށް ދަށްވެއްޖެ ކަމަށް. އެހެން އެކަން އޮތްއިރު މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންނާ ހިސާބަށް
އައިސްފައި މި އޮތް މައްސަލައި ގައި ދަންނަވަންޖެހެނީ، މިއަދު މި އޮތީ އެއަށްވުރެ މާ ބޮޑަށް މިކަން ތިލަވެ، ކޮންމެހެން
މިކަން ކުރަންޖެހޭ ހިސާބަށް އައިސްފައޭ. އަޅުގަނޑުމެން ހަމައެކަނި މި މަޖިލީހުން މި ކަނޑައަޅަނީ އެންމެ ފުރަތަމަ
ފަހަރަށް ވަޒީފާއިން ނޫނީ މަޤާމުން ދުރުކޮށް، ޤާޟީއަކު އެކަހެރިކުރަން. އެކަން އެހެން ކުރެވޭއިރު ހަމައެކަނި
އަޅުގަނޑުމެން ބަލަންޖެހޭ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ގިނަ މެންބަރުން ފާހަގަކުރައްވަމުން މި ވަޑައިގަންނަވަނީ، ހިތަދޫ އުތުރު
ދާއިރާގެ މެންބަރު އެ ވިދާޅުވިހެން، ހުށަހެޅުއްވިހެން ޖޭ.އެސް.ސީން އެކަން ކޮށްފައި އޮތް ގޮތާ މެދު އެއްވެސް
ޝައްކެއް އޮތްތޯ ނޫންތޯ. އެއީކީ ފަހަރެއްގައި ވެސް އަޅުގަނޑު ހިތުން އަޅުގަނޑުމެން ގިނަ މެންބަރުން އެކަމާ މެދު
ޝައްކުކުރާތީކީ ނޫން. މިއަދު މި މަޖިލިސް ހިނގާ ގޮތް ބަލަމުންގެންދާ ދިވެހި ރައްޔިތުން ކުރިއަށްވުރެ މާ ގިނަ. އެ
ރައްޔިތުންނަށް އިނގޭ، އެ ރައްޔިތުން ގަބޫލުކުރޭ މިއަދު މިއޮތް މަޖިލިސް މެޖޯރިޓީ އަޅުގަނޑުމެން މި ތަމްސީލުކުރާ
އެމް.ޑީ.ޕީއަށް އެ ބޭފުޅުން ދެއްވީ އެމް.ޑީ.ޕީއަށް އެ ބޭފުޅުން އިތުބާރުކުރައްވާތީ. އެ ބޭފުޅުން އެ އިތުބާރުކުރައްވަނީ
މާޒީގައި އަޅުގަނޑުމެން؛ އަޅުގަނޑުމެންގެ ސިޔާސަތުތައް އެކަށައަޅަން ތިއްބެވި ބޭފުޅުން އެ ކަންކަން ގެންދެވިލެއް
ރަނގަޅުކަމުން. އެ ބޭފުޅުންގެ އިޚުލާޞްތެރިކަމާ މެދު ޝައްކެއް ނެތީމަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، މިހާރު
ހުށަހެޅިފައި މި އޮތް މައްސަލައިގައި ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް އެ
44

ހުށަހަޅުހަޅުއްވާފައި އޮތްހެން ކޮމިޓީން ކުޑަކޮށްވިޔަސް ވެސް އެކަން ބައްލަވައިލައްވަ އި، މި މައްސަލަ އަލުން މިކޮޅަށް
ގެނެސް، އަޅުގަނޑުމެން މި ގަބޫލުކުރާ ގޮތަށް އެކަން ނިންމުމާ މެދު ދިވެހި ގިނަ ރައްޔިތުން ވެސް ޝައްކެއް ނުކުރޭ.
އަދި އަޅުގަނޑުމެން މި މަޖިލީހުގައި މި ތިއްބެވި ގިނަ މެންބަރުން އަޅުގަނޑު ހިތުން ޝައްކެއް ނުކުރާނެ އެކަން
އަޅުގަނޑުމެން ވަކި ގޮތަކަށް ނިންމީމާ އެއީ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތް ނޫން ކަމަކަށް. އެހެންވީމާ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ؛
އަޅުގަނޑު މި ވާހަކަ ހަމަ ދަންނަވައިލާނަމޭ ހިތައި ފުރުޞަތަކަށް އެދުނީ. ދެއްވި ފުރުޞަރަށް ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ދެން މަސައްކަތް މި ފަށަނީ ކޮމިޓީ ރިޕޯޓުތައް.
6. މަޖިލީހަށް ތަޢާރަފުކުރަން ޖެހޭ ބިލު
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އޭގެ ކުރިން އަޅުގަނޑު މަޖިލީހަށް ތަޢާރަފްކުރަންޖެހޭ، ފުރަތަމަ ކިޔުން އިއްވައިލަންޖެހޭ ބިލެއް އިއްވާނަން.
-{6.1} ގާނޫނު ނަންބަރު 10/2008 (ޖުޑީޝަލް ސަރވިސަސް ކޮމިޝަނުގެ ގާނޫނު) އަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު.
އޭގެ ފުރަތަމަ ކިޔުން މި އިއްވީ.
7. ކޮމިޓީތަކުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި ފަށަނީ ކޮމިޓީ ރިޕޯޓުގެ މަސަ އްކަތަށް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގާނޫނީ ފަންނުގެ ބިލު މިނިވަން
މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވައި ނިންމެވި ގޮތުގެ ރިޕޯޓް. މި ރިޕޯޓަށް އެއް ގަޑިއިރު އަޅުގަނޑުމެން
ބަހުސްކުރުމަށްފަހު، އަލުން އަނބުރާ މަޖިލީހުގެ ރިޔާސަތު ން ހުށަހެޅި ބަހުސަށް އަޅުގަނޑުމެން ދާނަން، އަލުން
އަނބުރާ. އެ ބަހުސްގަ އި އަދިވެސް އެބަ ތިއްބެ ވި 4 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމަށް އެދިވަޑައިގެންފަ.
ގާނޫނީ ފަންނުގެ ބިލު މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވައި ނިންމެވި ގޮތުގެ ރިޕޯޓް އިއްވެވުމަށް
ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރު، އައް ޑޫ މީދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
45

އައްޑޫ މީދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގާނޫނީ ފަންނުގެ ބިލަކީ ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން މާފަންނު އުތުރު
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިމްތިޔާޒް ފަހުމީ ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ބިލެއް. މި ބިލު ހުށަހެޅުއްވިއިރުގައި އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކޮށްލަން، 18ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް މި ބިލު ހުށަހަޅައި އަޅުގަނޑުމެން އާއްމު ރައްޔިތުންނަށް
ހުޅުވައިލައިގެން އާއްމު ރައްޔިތުންނާއި އެކިއެކި ޖަމުޢިއްޔާތަކުންނާއި އެސޯ ސިއޭޝަންތަކުން ފޮނުވާފައިވާ ޚިޔާލުތަކަށް
ރިޢާޔަތްކޮށް އޭރުގައި ކޮމިޓީން ގެނެވުނު އިޞްލާޙުތައް އަލުން އަނބުރާ ސަރުކާރުން ފޮނުވިއިރު
އިންކޯޕަރޭޓްކޮށްފައިވާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލައި، އެކަމަށް ޝުކުރު އަދާކުރަން. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑުމެން
ކޮމިޓީގައި މަސައް ކަތްކުރިއިރު މިފަހަރު ވަރަށް ފަސޭހަވެގެންދިޔަ އަލުން ދެވަނަ ފަހަރަކަށް އާއްމުންގެ ޚިޔާލަށް
ހުށަހަޅަންނުޖެހި ކުރީގައި ހުރި ޚިޔާލުތައް މީގައި ހިމެނިފައިވާތީވެ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތް ކުރިއަށް
ގެންގޮސްފައިވަނީ 6 މެންބަރުންގެ ސަބް ކޮމިޓީއެއް ނަގައިގެން ދެ ދުވަސް މަތީން ވަރަށް ގިނަ ވަގުތު ހޭދަކޮށްގެން
ސަބް ކޮމިޓީން ވަނީ މި ބިލު ފުރިހަމަކޮށް ފޮނުއްވައިދެއްވާފަ. އެހެންވީމާ، ސަބް ކޮމިޓީގެ މެންބަރުންނަށް ވެސް
އަޅުގަނޑު މި ފުރުޞަތުގައި ޝުކުރު އަދާކުރަން. އެއަށްފަހު، އަޅުގަނޑުމެން ސަބް ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތް ނިމުނީމާ މުޅި
ކޮމިޓީ އެއްކޮށް މިއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ގެންނަންޖެހޭ ބަދަލުތައް ގެނެސް، ތަޅުމަށް ހުށަހަޅައި ތި ބޭފުޅުންގެ
މޭޒުކޮޅުމަތީގައި މިހާރު އެ ވަނީ ކޮމިޓީން ނިންމި ގޮތުގެ ރިޕޯޓް. އެހެންވީމާ، މި ރިޕޯޓް ހުށަހަޅާލައި، މި ރިޕޯޓާ މެދު
މަޖިލީހުން ގޮތެއް ނިންމައިދިނުން އެދެން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި ރިޕޯޓަށް ބަހުސްކުރެއްވުމަށް ކަނޑައެޅިފައި ވަނީ ޖުމުލަ 1 ގަޑިއިރު. އެމް.ޑީ.ޕީއަށް 36 މިނެޓާއި 7 ސިކުންތު.
ޖުމްހޫރީ ޕާޓީއަށް 5 މިނެޓާއި 5 ސިކުންތު. ޕީ.ޕީ.އެމަށް 5 މިނެޓާއި 5 ސިކުންތު. ޕީ.އެން.ސީއަށް 5 މިނެޓާއި 3
ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.އޭއަށް 3 މިނެޓާއި 32 ސިކުންތު. ވަކި ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްވެ ވަޑައިނުގަންނަވާ ކޮންމެ މެންބަރަކަށް
52 ސިކުންތު. މި ރިޕޯޓަށް މަޖިލީހުގެ އިދާރާއަށް އެއް އިޞްލާޙު ލިބިފައިވޭ. އެއީ ދަނގެތީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޡިމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ އިޞްލާޙެއް. އެހެންނަމަވެސް، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ އިޞްލާޙު
މަޖިލީހުގެ ތަޅުމަށް ހުށަހަޅުއްވަންޖެހޭނެ މިހާރު ނުވަތަ ބަހުސްގެ މަރުޙަލާގައި. މިހާރު އަޅުގަނޑު މި ހުޅުވައިލަނީ
ބަހުސަށް މި ކޮމިޓީ ރިޕޯޓަށް. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އަޅުގަނޑު މަޑުކޮށްލާނަން، ދަނގެތީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ހުށަހެޅުމަށް ވަޑައިގަންނަވަންދެން މަޑުކޮށްލާނަން. މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ކެންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަލީ ޙުސައިނަށް.
46

ކެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެ ވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ގާނޫނީ ވަކީލުންނާ ގުޅޭ ގޮތަށް ނުވަތަ ވަކީލުންގެ ފަންނުވެރިކަމާ ބެހޭ ބިލު
ނުވަތަ ބާ ކައުންސިލުގެ ބިލާ ގުޅިގެން މި ހުށަހެޅިފައިވާ ރިޕޯޓުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން، އެންމެ މުހިއްމު
ކަމަކީ، އަޅުގަނޑުމެން މި ފްލޯގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކަ ށް ކޮމިޓީގައި ރިޢާޔަތްކުރެވިފައިވާކަން. ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް
އޭ.ޖީ އޮފީހާއި ޕީ.ޖީ އޮފީހުގެ ވަކީލުންނަކީ ވެސް އެ މީހުންގެ ވެސް ސުލޫކީ މައްސަލަ އެއް ދިމާވެއްޖެ ކަމަށް ވާނަމަ،
ޕްރޮފެޝަނަލީ ސުލޫކީ ގޮތުން ދަށުދަރަޖައިގެ ޢަމަލެއް ކޮށްފި ކަމަށް ވާނަމަ، ހަމަ މި ގާނޫނުގެ ދަށުން ފިޔަވަޅުއެޅޭ
ބައެއް ގެ ގޮތުގައި މި ގާނޫނުގައި ހިމެނިގެންދާދިއުމަކީ އަޅުގަނޑު އެކަމާ ހަމަ ޝުކުރުކުރާ ކަމެއް. އަދި އެކަން
އޮންނަންޖެހޭ ގޮތްކަމުގައި ވެސް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރެއިން އޭ .ޖީ އޮފީހުގައި
އަދި ޕީ.ޖީ އޮފީހުގައި އުޅުއްވާ ބައެއް ވަކީލުންގެ ކަންބޮޑުވުމެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވެނީ ، އާދައިގެ
ވަކީލުންނަށް ނުވަތަ ކޯޓުތަކުގައި މަސައްކަތްކުރާ އެހެން ވަކީލުންނާ އެއް ދަރަޖައަކަށް އޭ.ޖީ އޮފީހުގެ ވަކީލުންނާއި
ޕީ.ޖީ އޮފީހުގެ ވަކީލުންގެ ސުލޫކީ މައްސަލަތައް ބެލުމަކީ އެއީ އެ މީހުންނަށް އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތެއް ނޫނޭ.
އެހެންނަމަވެސް، ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތަކީ، ސިޔާސީ އޮއިވަރު އެކި ފަހަރު މި އަޅަނީ އެކިގޮތަށް. އެހެންވީމާ،
ސިޔާސީ ގޮތުން ބައެއް ފަހަރު އެޓަރނީ ޖެނެރަލް އޮފީހުގައި މަސައްކަތްކުރާ ވަކީލުންނަށް ނޫނެކޭ ބުނުމުގެ ފުރުޞަތު
މިހާރު އޮންނާނެ. ކުރިއަކުން ނޯންނާނެ. އެއީ އެނގޭނެ އެޓަރނީ ޖެނެރަލް އޮފީހުގައި މަސައްކަތްކުރާ ވަކީލަކާ ދެކޮޅަށް
އެއްވެސްމީހަކު ފިޔަވަޅެއް އަޅާ ކަށް ނުވެސް ކެރޭނެ. އަޅާ ވާހަކަ ނުވެސް ދައްކާނެ. ބައެއް ފަހަރަށް ޕީ.ޖީ އޮފީހުގައި
އުޅޭ ވަކީލުންނާ ދިމާއަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ބައެއް ފަނޑިޔާރުން ބައެއް ފަހަރަށް އަޑުގަދަކޮށް އެއްޗެހި ވިދާޅުވި
ނަމަވެސް، އޭ.ޖީ އޮފީހުގެ ވަކީލުންނާ ދެކޮޅަށް އާއްމު ގޮތެއްގައި އެއްޗެކޭ ބުނާނެ މީހަކު ނުހުންނާނެ. އެހެންވީމާ،
ސިޔާސީ ގޮތުން އަބަދުވެސް ކުރަންޖެހޭ ހުރިހާ ކަމެއް ހަމަ ތައްގަނޑުޖަހައި އުސޫލުން ކުރާ ބައެއްގެ ގޮތުގައި ގިނަ
ފަހަރަށް އޭޖީ އޮފީހުގަޔާއި ޕީ.ޖީ އޮފީހުގައި އުޅޭ ވަކީލުން ވެފައި މި ވަނީ. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު މިގޮތަށް އޮތީމާ
އޮންނާނެ ޑިފެންސެއް. އޮންނާނެ ބުނަން އަބަދުވެސް، މިގޮތަށް ތިމަންނަމެން ދަޢުވާކޮށްފި ކަމަށް ވާނަމަ، މިގޮތަށް މި
ވާހަކަ ދައްކައިފި ކަމަށް ވާނަމަ، ތިމަންނާމެންނާ މެދު ސުލޫކު ގޮތުން ފިޔަވަޅު އެޅޭނޭ. އެހެންވީމާ، ސޮރީއޭ ޕީ.ޖީއޭ،
އަޅުގަނޑަށް ތި ދަޢުވާ ކުރެވޭކަށް ނެތޭ. މެނޫގައި ތި ގޮތަށް އޮތަސް، ތި ދަޢުވާ ތިގޮތަށް ތިވަރަށް ކުރެވޭކަށް ނެތޭ.
ހަމަ އެގޮތަށް އޭޖީ އޮފީހުގެ ވަކީލުންނަށް ވެސް ހަމަ ވިދާޅުވެވޭނެ ސޮރީއޭ އޭ.ޖީއޭ، ތިކަމެއް ތި ވާހަކައެއް ތި
އެޑްވައިޒެއް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ތި ގޮތަކަށް ނުދެވޭނޭ. އެއީ އަޅުގަނޑަށް ސުލޫކީ ގޮތުން ތިއީ އަޅުގަނޑަށް ކުރެވޭނެ
ކަމެއް ނޫނޭ. ތިގޮތަށް ތިކަން ކޮށްފި ކަމަށް ވާނަމަ، ގާނޫނީ ގޮތުން މައްސަލަޖެހޭނޭ، އަޅުގަނޑުގެ ލައިސަންސް
ހިފެހެއްޓޭނޭ. ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި މި ގާނޫނުން ޙަޤީޤަތުގައި ކުރަން މިއުޅޭ ކަމަކީ އެއްވެސް ގޮތަކަށް ވަކީލުންގެ ތެރޭގައި
47

ތިބި ބައެއް މީހުންގެ ވަކާލާތުކުރުމުގެ ހުއްދަ ހިފެހެއްޓުމެއް ނޫން. ޕަބްލިކު އިންޓްރެސްޓުގައި އަޅުގަނޑު ޢަދާލަތު
ހޯދަން، އިންސާފު ހޯދަން މަސައްކަތްކުރަންދާ މީހުންގެ ޙައްޤުތައް ކަށަވަރު ކޮށްދިނުމަކީ އެއީ މި ބިލުން ކޮށްދޭ އެއް
ކަންތައް. ހަމައެއާއެކީގައި ވަކީލުންނަށް ވަކި ޕްރޮފެޝަނެއްގަ އި މަސައްކަތްކުރާ ބަޔަކަށް ވާތީ، އެ މީހުންނަށް
ލިބިދޭންޖެހޭ ރައްކާތެރިކަން ހޯދައިދިނުމަކީ އެއީވެސް މި ބިލުން ކޮށްދޭ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެނުނީ
ޒަމާނުއްސުރެ އެޓަރނީ ޖެނެރަލް އޮފީހުން ކުރަމުން އައި މަސައްކަތެއް، 2012 ވަނަ އަހަރު ކުއްލި ގޮތަކަށް ސުޕްރީމް
ކޯޓަށް ގެންދެވުނު މަންޒަރު. އެއީ ވަކީލުންނަކީ ކޮންޓްރޯލްކޮށްފައި ތިބެންޖެހޭ ބައެއް ކަމަށް ޙަޤީޤަތުގައި އޭރުގައި
ހުންނެވި އެޓަރނީ ޖެނެރަލަށް ފެނިގެން، ހުރިހާ ވަކީލުން ކަރުގައި ވައިޖަހާފައި ގެންގޮސް ސުޕްރީމް ކޯޓާ ހަވާލުކުރީ.
ނަތީޖާއަކަށް ވެގެންދިޔައީ އެކި ފަހަރު އެކި މިންވަރަށް، އެ ކި އެކި މިންވަރަށް ، އެކި ދަރަޖައަށް ވަކީލުންނާ މެދު
ފިޔަވަޅު އެޅި ސަސްޕެންޑްކުރެވެމުންދިއުން. އެއްފަހަރާ، އެކީ އެއްފަހަރާ 54 ވަކީލުން ވެސް ހަމައެކަނި އެ މީހުންގެ
ޚިޔާލު ފާޅުކުރީތީވެ ސަސްޕެންޑްވެގެންދިޔަ މަންޒަރު އަޅުގަނޑުމެން ދުށީމު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވަނީ
ވަކީލުންނަކީ ވެސް ފަނޑިޔާރުންނެކޭ އެއްގޮތަށް އިންސާފު ހޯދައިދިނުމަށްޓަކައި މަސަ އްކަތްކުރާ ބައެއް ކަމުގައި
ދެކޭދެކުން ނުވަތަ އޮންނަ އޮތުން އެއީ ހަމަ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް އެކަން އޮންނަންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން
ގަބޫލުކުރުން. އާދެ! ވަކީލުންނަކީ ކޯޓުގެ އޮފިސަރުން. ވަކީލުންނަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ފަނޑިޔާރުންނަށް އެހީތެރިވެދޭން ތިބޭ
ކޯޓުގެ އޮފިސަރުން. ޙައްޤަށް ވާސިލުވުމަށް ޓަކައި، އިންސާފު ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި، ފަނޑިޔާރުންނަށް އެހީތެރިވާން
ތިބެންޖެހޭ މީހުންނަކީ، ތިބޭ މީހުންނަކީ ވަކީލުން. އެހެންވީމާ، ވަކީލުންގެ ޕްރޮފެޝަނަލް ސްޓޭންޑަޑާ ، އެ މީހުން
މަސައްކަތްކުރަންޖެހޭ ގޮތާއި، އެ މީހުންނަށް ލިބެންޖެހޭ ރައްކާތެރިކަމަކީ ހަމަ ކޮންމެހެންވެސް ލިބިދޭންޖެހޭ
ރައްކާތެރިކަމެއް. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޓަކައި ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެން އަދިވެސް މި އިޞްލާޙު ހުށަހެޅުއްވި ބޭފުޅާ، ދަނގެތީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު
ނާޡިމަށް އެބަ މަޑުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް 10 މިނެޓު މަޑުކުރެވިއްޖެ. ދެން ،
އެދިވަޑައިގެންފައި ވަނީ ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ
ވާހަކަފުޅަށްފަހު އަޅުގަނޑުމެން ޖެހޭނީ އިތުރު މެންބަރަކު އެދިވަޑައިގެންފައިނުވާ ނަމަ، މި މަސައްކަތް ނިންމާފައި
އަލުން އަނބުރާ ކުރީގެ މަސައްކަތަށް ދާން. އަޅުގަނޑު އިދާރީ މޭޒުގައި ވެ ސް އެދެފިން، ދަނގެތީ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ދަންނަވާލަން، އިޞްލާޙު ހުށަހެޅުއްވުމަށް ތަޅުމަށް ވަޑައިގަންނަވަން. އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ
ކޮމިޓީއެއްގައިހެން އެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވަޑައިގެންވީ. ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން
ލަޠީފް.
48

ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާ ގެ މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މި ބިލަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޝަރްޢީ ނިޒާމަށް އަދި ގާނޫނީ
މަސައްކަތުގައި އުޅުއްވާ ބޭފުޅުންނަށް ވަރަށް ބޮޑެތި ފަސޭހަތަކެއް ވެގެންދާނެ ބިލެއް. އަދި ހަމައެއާއެކީގައި ވަރަށް ގިނަ
ކަންކަން ރެގިއުލޭޓްވެގެންދާނެ ބިލެއް. މި ބިލަށް ކޮމިޓީން ގެންނެވި އިޞްލާޙުތަކަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ތާއީދު ކުރަން.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެންމެ ބޮޑަށް މި ބިލުން ފާހަގަވެގެންދިޔަ ކަމަކީ، މި ބިލުގެ މަޤްޞަދުގެ ތެރޭގައި ވެސް
ހިމެނިފައިވާ ބައެއް ކަންކަން، އެއީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަންތައްތަކެއް މިހާތަނަށް ރާއްޖޭގައި ރެގިއުލޭޓްވެގެން ކުރެވިފައި
ނެތްކަމުގައި ވިޔަސް ކޮންމެވެސް އުސޫލެއްގެ މަތީން ކުރެވެމުންދާ ކަންކަން. އެހެންނަމަވެސް، ގާނޫނަކުން
ރެގިއުލޭޓްވާން ޖެހިފައި އޮންނަތާ ޒަމާންތަކެއް ވީ ކަންތައްތަކެއް. ގާނޫނީ ޚިދުމަތް ދޭ ފަރާތްތައް، ގާނޫނީ ވަކީލުންގެ
ސުލޫކު އެއީ އަބަދުވެސް ޝަކުވާތަކެއް ގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަޑުއިވެމުންދާ ކަމެއް. ސުލޫކީ ވަކި
މިންގަނޑުތަކެއް ހުންނަންޖެހޭ. ސުލޫކީ އިންތަކެއް ހުންނަންޖެހޭ. ސުލޫކީ މިންގަނޑާ ޚިލާފު ވެއްޖެ ނަމަ، އެޅޭނެ
ފިޔަވަޅުތަކެއް ވެސް ހުންނަންޖެހޭ. ހަމައެއާއެކީގައި ގާނޫނީ ވަކީލުންގެ ފީ ނަގާނެ ގޮތްތަކެއް ވެސް ބަޔާންކުރެވިފައި
ގާނޫނަކުން އޮތުމަކީ ހަމަ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް. ދުނިޔޭގެ އެހެން ޤައުމުތަކުގައި ވެސް އެކަން އޮންނަނީ އެހެން ވެސް
މެ. އަދި ހަމައެ އާއެކީގައި މަސައްކަތްކުރުމު ގެ އަޚުލާޤާއި އަދި މަސައްކަތް ހުންނާނެ ގޮތުގެ ވާހަކަ ވެސް މި ބިލުގައި
ވަރަށް ތަފުސީލުކޮށް އެބަ އޮތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅު ގަނޑު އެންމެ ބޮޑަށް ފާހަގަކުރެވެނީ، މި ބިލުގެ އެކިއެކި
މާއްދާތަކަށް ވަކިން ވާހަކަނުދެއްކި ކަމުގައި ވި ޔަސް، ބިލުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގަ އި ގެނައްސަ އޮތް މަފްހޫމް. އެއީ
ދިވެހިރާއްޖޭގައި މުޅިން އަލަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގާނޫނަކުން ހުއްދަލިބިގެން ކުރެވޭ ކަމެއް. ބިދޭސީ ގާނޫނީ ވަކީލުން
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގައި ވަކާލާތުކުރުމުގެ ހުއްދަ ދިނުން. މިއީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް، އަޅުގަނޑުމެންގެ މި
ޕްރޮފިޝަން މީގެ ޕްރޮފިޝަން އިތުރަށް ފުޅާކޮށް، އިތުރަށް ފުރިހަމަކުރަން ވެއްޖެ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ ކޮންމެހެން
ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބިދޭސީ ގާނޫނީ ވަކީލުން ރާއްޖޭގެ
ކޯޓުތަކުގައި މަސައްކަތްކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ހުޅުވަ އިލެވުނީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ އިން ދެވޭ ވަރަށް ބޮޑު އިތުބާރެއް
އެބައޮތް އަޅުގަނޑުމެންގެ އިންވެސްޓަރުންނަށް. ޚާއްޞަކޮށް ރާއްޖެއިން ބޭރުގެ ފޮރިން އިންވެސްޓަރުން ރާއްޖޭގައި
އިންވެސްޓުކުރުމުގަޔާއި ، އަދި އެ އިންވެސްޓަރުންގެ އެ އިންވެސްޓުމަންޓު ހިމާޔަތްކުރުމަށް އެ މީހުންނަށް ލިބޭ ވަރަށް
ބޮޑު ޔަޤީންކަމަކަށް ވޭ މި ބިލުގެ ސަބަބުން. އަދި ހަމައެއާއެކީގައި އެމީހުންގެ ގާނޫނީ ވަކީލުން ވެސް ރާއްޖޭގައި
މަސައްކަތްކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ހުޅުވައިލީމަ. ހަމައެއާއެކީގައި ގާނޫނީ ދާއިރާގައި ކިޔަ ވާ ކުދިންނަށް އެ މީހުންނަށް ލިބޭ
ތަމްރީނުގެ ވާހަކަ މި ބިލުގައި ފުޅާކޮށް އެބައޮތް ބަޔާންކޮށްފަ. މި ކަންކަން ވެސް އިތުރަށް ހަރުދަނާވެގެންދިއުމަކީ
މިވަގުތަށް ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ވަރަށް ގިނަ ކަންކަން މިހިރީ ގުޅިފައި މި ޤައުމުގެ ތަރައްޤީއާ.
49

އަދި އެހެން ވަރަށް ގިނަ ކަންކަން މިހިރީ ގުޅިފައި ގާނޫނީ ވަކީލުންގެ މަސައްކަތާ ވެސް. އެހެންވީމާ، މި ބިލަކީ
ޙަޤީޤަތުގައި މިހާރު ފާސްކޮށް ޢަމަލުކުރަންޖެހިފައި ލަސްވެފައި އޮތް ބިލެއް ކަމުގައި ވެސް އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން.
އެހެންވީމާ، މި ބިލުގަ އި ވާ ކަންކަމަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދު ކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވާލަންށާ އެކީގަ އި މި ފުރުޞަތަށް އެދުނީ.
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދަނގެތީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޡިމަށް ފުރުޞަތުއަރުވާނަން އިޞްލާޙު ހުށަހެޅުއްވުމަށް.
ދަނގެތީ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޡިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އާދެ! ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި އަޅުގަނޑު ވެސް މި ބިލަށް ހަމަ ތާއީދުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް، ކުޑަ އިޞްލާޙެއް
އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅާލަން. އެއީ 66 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ ގޮތުގައި އަންނަނިވި އަކުރު އިތުރުކުރަން އަޅުގަނޑު
ހުށަހަޅަން. (ނ). މި މާއްދާގެ (ށ)ގައި އެގޮތަށް ބަޔާންކޮށްފައި ވީނަމަވެސް މި ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށާތާ 180
ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ގާނޫނީ ރޮނގުން ފުރަތަމަ ޑިގްރީ ހާސިލުކޮށް ނިމޭ ފަރާތްތަކަށް މި ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ ކުރީގައި
ޢަމަލުކުރަމުން އައި ގޮތަށް ގާނޫނީ ވަކީލުކަމުގެ ހުވައި ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު އޮންނަންވާނޭ. މި އިޞްލާޙު އަޅުގަނޑު
އިތުރުކުރަން ހުށަހަޅާ ވާހަކަ ދަންނަވާލަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ތާއީދުކުރައްވާނެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު.
ފެލިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ފަޟުލް ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އެ ހުށަހެޅުމަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވާލަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ގަވާއިދުގެ 75 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ
ދަށުން، އެ މާއްދާގެ (ށ)ގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން، ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން މާފަންނު އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިމްތިޔާޒު ފަހުމީ ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގާނޫނީ ފަންނުގެ ބިލުގެ ތިންވަނަ ކިޔުން މި އިއްވަނީ.
50

5. މަޖި ލީހުގެ ރައީސްގެ މޭޒުން ހު ށަހަޅާ ކަންކަން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެން އަނެއްކާ މި ދަނީ އަލުން އަނބުރާ ރިޔާސަތުން ހުށަހެޅުއްވި ބަހުސަށް. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އިހަވަންދޫ
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ޝިފާޢު.
އިހަވަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޝިފާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ހުށަހެޅިފައިވާ މެޖިސްޓްރޭޓު އިބްރާހީމް ރަޝީދު މަޤާމުން ދުރުކުރުމުގެ
މައްސަލަ؛ އާދެ! ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް މިއަދަކީ ވަރަށް އުފާވެރި ދުވަހެއް. އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން އުފާކުރަންޖެހެނީ މިހާރު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ޤައުމުގެ ދުސްތޫރީ ނިޒާމު މަސައްކަތްކުރާކަމުގެ އިހުސާސްތަކެއް ވާން ފެށީމަ. ގާތްގަނޑަކަށް 6
އަހަރުދުވަސް ވަންދެން ޖޭ.އެސް.ސީގަ އި މައްސަލައެއް ޕާކޮށްފައި އޮތުމަށްފަހު، މައްސަލަ ހިނގައިގަނެ މި މަޖިލީހާ
ހަމައަށް ގޮތެއް ނިންމުމަށް އައުން މިއީ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް މި ޤައުމުގެ ނިޒާމު މިހާރު މަސައްކަތްކުރަން ފަށައިފިކަން
މި ޤައުމުގެ ރައްޔިތުންނަށް އިހުސާސްކުރެވޭ ކަމެއް. އާދެ! ޤާނޫނުއަސާސީގަ އި ވަރަށް ސަރީޙަ އިބާރާތުން
ޤާނޫނުއަސާސީގެ 154 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައި ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް ފަނޑިޔާރަކު ސުލޫކީ މިންގަނޑުން
ބޭރުވެއްޖެ ކަމަށް ގަބޫލުކުރެ ވިއްޖެ ހިނދު، އެ ފަނޑިޔާރަކު މަޤާމުން ދުރުކުރުމަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ފޮނުވަންވާނޭ
ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި އޮތް ނަމަވެސް، މިހާރު އަނެއްކާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިމާވެގެން މި އުޅޭ މައްސަލައަކީ، މި
މަޖިލީހުގެ ބާރުތަކުގެ ތެރެއަށްވެސް ސުޕްރީމް ކޯޓުން ވަންނަން ފެށުން. ސުޕްރީމް ކޯޓުން މި މަޖިލީހުން ގޮތެއް
ނިންމުމުން އަދި ސުޕްރީމް ކޯޓުން އެއަށް ގޮތް ނިންމަންޖެހޭ ކަމަށް އަމިއްލަފުޅަށް ވިދާޅުވާވިދާޅުވުމަކީ އަޅުގަނޑުމެން
ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ ކަމެއް. މި މަޖިލީހާއި، ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނާ އަދި ސުޕްރީމް ކޯޓުވެސް އެ އެއްޗެއް ކަމަށް
މައްޗަށް ޢަމަލުކުރަންޖެހޭ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގައި ރީތި ބަހުން ވަކި ކަމެއް ވަކި ގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައި
އޮތް ހިނދު ވެސް، މާ މަތިން އަމިއްލައަށް ބާރުތަކެއް ހޯދައިގެން، ތިމަންނާމެންނީ މިއީ އެންމެ ފަހު ބަސް ބުނާ
ފަރާތޭ ބުނަމުން ދާ ބުނުން އެއީ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން
ގަބޫލުކުރަންޖެހޭނީ މި މަޖިލީހުގެ ޒިންމާ އެންމެ ފުރިހަމައަށް އަދާކުރަންޖެހޭނެކަން. އަޅުގަނޑުމެން މި މަޖިލީހުގެ
ޒިންމާ އަދާކުރުމަށް ފަސްޖެހިގެންނުވާނެ. ވަރަށް ސާފު އިބާރާތުން ޤާނޫނުއަސާސީގައި އެއީ މި މަޖިލީހުން ނިންމަންޖެހޭ
ނިންމުމެއްކަން ބަޔާންކޮށްފައި އޮތް ހިނދު؛ އަދި ހަމައެއާއެކު، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 90 ވަނަ މާއްދާގައި މި މަޖިލީހުން
ނިންމާނިންމުމަކާ މެދު އެއްވެސް ޝަރުޢީ ކޯޓަކަށް ހާޒިރުކޮށް، އަދި ތަހުގީގެއް ހިންގަ އި ނުވަތަ ހައްޔަރުކޮށް ނުވަތަ؛
އާދެ! މި މަޖިލީހުން ނިންމާނިންމުމަކަށް އެއް ވެސް ކޯޓަކުން އިތުރަށް ގޮތެއް ނުނިންމޭނެކަން ޤާނޫނުއަސާސީގައި ވަރަށް
51

ޞަރީޙަކޮށް ބަޔާންކޮށްފައި އޮތް ހިނދު، މި މަޖިލީހުގެ ޒިންމާއަދާކުރުމުން މި މަޖިލީހުން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ކުރުމުން
އޭގެ މައްޗަށް ބަސްކިޔަން އި ތުރު ބަޔަކު މަސައްކަތްކުރުމަކީ ގަބޫލުކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. އާދެ! ހަމައެއާއެއްކޮށް ،
އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަންޖެހެނީ މި ޤައުމުގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި ތިބި ފަނޑިޔާރުންނާ މެދު ވެސް މިއަދު މި އޮތީ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގޮތެއް ނިންމަންޖެހިފަ. ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަން އެ އޮތީ އެ ފަނޑިޔާރުންނާ މެދު ގޮތެއް
ނިންމަންޖެހިފަ. މިހާރުވެސް ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަންގައި ބާރު ސްޕީޑެއްގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރަކާ
މެދު ގޮތެއް ނިންމުމުގެ މައްސަލަ ކުރިއަށްދާއިރު ، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރެއްގެ ސުލޫކީ މައްސަލަ ކުރިއަށްދާއިރު ،
އަޅުގަނޑުގެ އެދުމަކީ ވީހާވެސް އަވަހަކަށް އެ މައްސަލަ ވެސް ނިންމާފައި މި މަޖިލީހާ ހަމައަށް ފޮނުވުން. އާދެ! މި
މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން މި ތިބީ މި މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންގެ ޒިންމާއަދާކުރަން ތައްޔާރަށް. އެ ފަނޑިޔާރުގެ ވެސް
މައްސަލަ ވެސް މި މަޖިލީހަށް އަތުވެއްޖެ ނަމަ، މި މަޖިލީހުގެ ޑިއު ޕްރޮސެސްގެ ތެރެއިން އެކަންކަން
ކުރިއަށް ގެންގޮސް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ނިންމާނަން. އާދެ! ޖޭ.އެސް.ސީން މައްސަލަ ނިންމުމަށްފަހު މި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅި
ކަމުގައި ވީނަމަވެސް، ޖޭ.އެސް.ސީން އެ މައްސަލަ ކުރިއަށް ގެންގޮސްފައިވަނީ ވެސް އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަށްތޯ ބެލުމަކީ
މި މަޖިލީހުން ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް. އެގޮތުން، ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް
ހުށަހަޅާފައިވާ ގޮތަށް ކޮމިޓީއަކަށް މި މައްސަލަ ގެންގޮސް، ދިރާސާކޮށް ބެލުމަށްފަހު އަލުން އަނބުރާ ފްލޯއަކަށް
ގެނެސް، ފްލޯއަށް ގެނެސް މި މައްސަލައާ މެދު ގޮތެއް ނިންމުމަކީ އޭގައި އޮތް އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތް ކަމުގައި
އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި މައްސަލައާ ބެހޭ އިތުރު މަޢުލޫމާތު؛ އެއީ ހެކިންގެ ހެކިބަސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޖުޑީޝަލް ސަރވިސަސް
ކޮމިޝަނުން ވަނީ މިހާރު ލިބިފަ. މި ޑޮކިއުމަންޓުތައް ވެސް ތި ބޭފުޅުންގެ ޕޯޓަލްގައި މިހާރު ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެ.
ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޖީހާން މަޙްމޫދު.
ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖީހާން މަޙްމޫދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރިޔާސަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ މި މުހިއްމު މައްސަލައިގައި މަޝްވަރާކުރުމުގެ ކުރިން
އަޅުގަނޑުގެ ކުޑަކުޑަ؛ ވަރަށް ބޮޑު އިލްތިމާސެއް އެބައޮތް އިނގޭތޯ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ، މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ
ހުރިހާ މެންބަރުންނަށް. އެއީ މި ޚައްސާސް މައްސަލައާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަދެކެވެމުންދާއިރު ވެސް އެއްވެސް ވިކްޓިމެ އްގެ
ނަން އަޅުގަނޑުމެން މި ފްލޯގައި ގަތުމަކީ އެއްގޮތަކަށް ވެސް އެދެވިގެންވާ ކަމެއް ނޫން. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑުމެން
މިއާމެދު މަޝްވަރާކުރަމުންދާއިރު އަޅުގަނޑުގެ ވަރަށް ބޮޑު އިލްތިމާސެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެއީ މި މައްސަލައިގައި
52

ހިމެނޭ ވިކްޓިމްގެ ނަން އަޅުގަނޑުމެން މި ފްލޯއަށް ނުގެނައުން. އާދެ! އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުގެ ނަޒަރުގައި
މިއަދު މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން މި މަޖިލީހުން ނިންމަންޖެހެނީ، 19 ވަނަ މަޖިލީހުން ނިންމަންޖެހެނީ، މި މަޖިލީހުގެ
ތާރީޚުގައި ވެސް މަޖިލީހަށް ނިންމަންޖެހޭނެ އެންމެ މުހިއް މު އެއް ނިންމުން ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އެއީ
ސަބަބަކީ، މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ނިންމަން މި ޖެހެނީ ޤާ ނޫނުއަސާސީ އަޅުގަނޑުމެން
ނަގަހައްޓާނީތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ. ޤާނޫނުއަސާސީން އަޅުގަނޑުމެންނަށް، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ދީފައިވާ ބާރުތައް،
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ އިޚްތިޞާޞް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ނިންމަންޖެހޭ ކަންތައްތައް ނިންމުމަށް
ދީފައިވާ ބާރު، ދީފައިވާ އިޚްތިޞާޞް އަޅުގަނޑުމެން ނަގަހައްޓާނީތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ. އަޅުގަނޑުމެންގެ
ޤާނޫނުއަސާސީއަށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީން އަޅުގަނޑުމެން އިހުތިރާމުކުރާނީތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ.
2017 ވަނަ އަހަރު ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމެވިނިންމުގައި ސީދާ ކަނޑައެޅިގެން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 154 ވނަ މާއްދާގެ
(ށ) އިން މި މަޖިލީހަށް މަތިކުރައްވާފައިވާ ޒިންމާއެއް، ދެއްވާފައިވާ ބާރެއް އެ ބޭފުޅުން އެސިއުމްކުރައްވައިގެން އެ
އުޅުއްވަނީ. މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަމައަށް އައިއްސަ މި ވަނީ ވަރަށް ވެސް ޚައްސާސް މައްސަލައެއް އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އެއީ އަންހެނަކަށް ބަދުބަސް ބުނެ، އަންހެނެއް ގެ އަބުރު ނަގާލައި ، އަންހެނަކަށް ކުޑައިމީސްކޮށްގެން މި އުޅެނީ
އާދައިގެ މީހެއް ނޫން، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މެޖިސްޓްރޭޓެއް، ފަނޑިޔާރެއް، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން
މިއަދު މި މަޖިލީހުން މި މައްސަލައިގައި ނުނިންމާ ރަނގަޅު ނިންމުމެއް ދެނެއް ނުނިންމޭނެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ މިއަދު
އެ އަންހެން މީހާގެ ޙައްޤުގައި ނުތެދުވެ، އަޅުގަނޑުމެން އެ އަންހެން މީހާގެ ޙައްޤުގައި ބުނަންޖެހޭ ބަހެއް ނުބުނެ
ދޫކޮށްލައިފި ނަމަ، މިއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސެޓްކުރެވޭ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނިންމޭ ވަރަށް ވެސް ގޯސް ނިންމުމެއް.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި މައްސަލައަކީ ހަމައެކަނި ހަމައެކަނި ފަނޑިޔާރެއް މަޤާމުން ވަކިކުރުމާ ގުޅޭ މައްސަލައެއް
ނޫން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ ޤާނޫނުއަސާސީ ނެގެހެއްޓުމާ ބެހޭ މައްސަލައެއް. މިއީ އަންހެނުންގެ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭ
މައްސަލައެއް. މިއީ، ދައުލަތުގެ މަތީ މަޤާމުތަކުގައާއި ވަ ޒީފާތަކުގައާއި އަދި ޚާއްޞަ ޒިންމާތައް ބޮލުގައި އެޅިފައިވާ
ފަރާތްތަކުން ޢަމަލުކުރަންޖެހޭ ނުވަތަ ހިފަހައްޓަންޖެހޭ ހައި މޯރަލް ސްޓޭންޑަޑް އެ ފަރާތްތަކުން ހިފަހައްޓާތޯ
އަޅުގަނޑުމެން ޔަޤީންކުރަން ލިބޭ ފުރުޞަތެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑަށް ވަރަށް ސާފު މި މައްސަލައިގައި މި
ވޭތުވެދިޔަ 6 އަހަރުގެ ތެރޭގައި ޖުޑީޝަލް ސަރވިސަސް ކޮމިޝަނުން ފުރިހަމަކުރަންޖެހޭ އިޖުރާއަތްތައް
ފުރިހަމަކުރައްވާފައިކަން މި މަޖިލީހަށް މި މައްސަލަ ފޮނުއްވާފައި މި އޮތީ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުގެ ވެސް
ވިސްނުމަކީ، މި މައްސަލަ އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިގަނެ، އަޅުގަނޑުމެން މަޖިލީހުގެ އެކަށީގެންވާ ކޮމިޓީއަށް، ޖުޑީޝަރީ
ކޮމިޓީއަށް މި މައްސަލަ ފޮނުވައި ދިރާސާކުރުމަށްފަހު، ވަކި ގޮތެއް ނިންމުމަށް މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުން. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް، ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
53

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ތޮއްޑޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން ޝިޔާން.
ތޮއްޑޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ޝިޔާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަދު ރިޔާސަތަށް ހުށަހެޅިފައި މި ވާ ފަނޑިޔާރެއްގެ ސުލޫކީ މައްސަލަ ހުށަހެޅި،
އެ މައްސަލައަށް ބަހުސްކުރަމުންދާއިރުގައި އަޅުގަނޑު ވެސް ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވަރަށް ގިނަ
ފަނޑިޔާރުން އެބަ ތިއްބެވި ވަރަށް ތެދުވެރިކަމާއި އަމާނާތްތެރިކަމާއި އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކީގައި މަސައްކަތްކުރާ ،
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމައެއާއެކީގައި މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުތަކުގައި ވެސް ވަރަށް ގިނަ އަދަދެއްގެ ފަނޑިޔާރުން
ޖިސްޓްރޭޓަރުން އެބަ ތިއްބެވި ތެދުވެރިކަމާ އެކީގައި މަސައްކަތްކުރަމުންގެންދަ ވާ ބޭބޭފުޅުން. އެހެންނަމަވެސް،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދިޔައީ ފާއިތުވެދިޔަ 5 އަހަރު ސިޔާސީ ބޭނުމަށްޓަކައި، ޚާއްޞަކޮށް ޑިޕާޓްމަންޓް އޮފް
ޖުޑީޝަލް އެޑްމިނިސްޓްރޭޝަންގެ ނުފޫޒުގެ ބޭނުންކޮށްގެން ވަރަށް ގިނަ، މިދެންނެވި ގޮތަށް ތެދުވެރިކަމާ އެކީގައި
މަސައްކަތްކުރި ފަނޑިޔާރުން އަދި ޚާއްޞަކޮށް މެޖިސްޓްރޭޓަރުން މި ތިއްބެވީ ވަރަށް ބޮޑަށް ޒިންމާތަކުން
އެކަހެރިކުރައްވާފަ. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު ފެނިގެން މި ދަނީ، މިހެން ހުރި ކަންތައްތަކަށް
އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަރުކާރުން ޚާއްޞަ އިސްކަމެއް ދީގެން މިކަންތައްތަކަށް ބަދަލުތަކެއް އަންނަމުންދާ ތަން އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައަށް އަލިއަޅު ވައިލާއިރުގައި އަޅުގަނޑަށް ވެސް ފާހަގަކުރެވިގެން އެބަދޭ މީގައި އެބަހުރި
ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް. ތެދުފުޅެއް، އެ ވިދާޅުވިހެން މިހާރު ފަސްވަރަކަށް އަހަރުވެއްޖެ ޖޭ.އެސް.ސީގައި މި
މައްސަލަ ކުރިއަށް ފަށައިގެންދާތާ. އަޅުގަނޑު ސުވާލަކީ ، ފާއިތުވެދިޔަ 5 އަހަރު ކީއްވެގެންތޯ މިވަރުގެ މައްސަލައެއް
ނުނިމި، މިދިޔަ ސަރުކާރުގެ ތެރެއިން މިއާ މެދު ގޮތެއް ނުނިމި މިހާ ބޮޑަށް ދިގުލައިގެންދިޔައީ. އެހެންނަމަވެސް،
އަޅުގަނޑުމެންގެ މަޖިލީހުގައި މިފަދަ މައްސަލައެއް ހުށަހެޅިގެންދާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ޢަމަލުކުރަންވާނީ
އިންސާފުވެރިކަމާ އެކީގައި. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑު ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ، ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް އެ ހުށަހެޅުއްވި ގޮތަށް، އަޅުގަނޑުމެން ޖުޑީ ޝަރީ ކޮމިޓީގައި މި މައްސަލަ
ގެންގޮސް ދިރާސާކުރެއްވުމަށްފަހުގައި، އެއަށްފަހު އަޅުގަނޑުމެންގެ ފްލޯއިން މިކަމާ މެދު ގޮތެއް ނިންމުން. އަޅުގަނޑު
ވެސް ގަބޫލުކުރާ ގޮތަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިގޮތަށް ތިއްބެވި، އިންސާފުން ބޭރުން؛ ޚާއްޞަކޮށް ސުލޫކީ މިންގަނޑުތަކާ
ޚިލާފަށް ތިއްބެވި ފަނޑިޔާރުން އެ މަޤާމުތަކުން ދުރުކުރަން އެބަޖެހޭ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޝަރުޢީ ނިޒާމު
އިޞްލާޙުވެ ގެންދާނީ މިއަދު މި ތިއްބެވި ނަޒާހާތްތެރިކަން ގެއްލިފައި ތިބި ފަނޑިޔާރުން، ފަނޑިޔާރުގެތަކުން
ދުރުކޮށްގެން ކަމަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ހެޔޮހިތުން ގަބޫލުކުރާތީ އެ ވާހަކަ ދަންނަވާލަން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް
ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
54

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އައް ޑޫ މީދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމް.
އައްޑޫ މީދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެއްވެސް ބޭފުޅަކަށް ހީވެގެންނުވާނެ، އެ ބޭފުޅަކީ ގާނޫނަށްވުރެ މަތީގައި ހުންނަ
މީހެއް ކަމަށް. އެއީ ފަނޑި ޔާރެއް ކަމުގައި ވި ޔަސް. މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފުރަތަމަ ފަހަރަށް ފެނިގެން މި ދިޔައީ
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ފަނޑިޔާރެއްގެ މައްސަލަ ހުށަހެޅިގެންދިޔަ ތަން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވޭތުވެދިޔަ 10 އަހަރުގެ
ތެރޭގައި ވެސް ފަނޑިޔާރުންނާ ގުޅޭ ގޮތުން ހަމަ އެކިއެކި ޝަކުވާތައް އަންނަމުންދޭ. އާ އްމު ރައްޔިތުންގެ ފަރާތުން
ވެސް ފަނޑިޔާރުންގެ ކަންކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން އެކިއެކި ޝަކުވާތައް ކުރަމުންދޭ. އެހެންނަމަވެސް، ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް
ކޮމިޝަނުން އެ މައްސަލަތައް ބެލުމުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަވެގެންދިޔައީ ޒިންމާދާރުކަމާ އެކީގައި
މަސައްކަތްކޮށްފައިނުވާކަން. ފަނޑިޔާރުންނާ ޖެހުނީމާ ކޮފީތަށި ބަންޑުންވުމާއި، ރިޕޯޓުތަކުގައި ހުންނަ އެއްޗްިއސަކީ އެއީ
ޓެކްނޮލޮޖީ ބޭނުންކޮށްގެން ހަދަހަދާފައި ހުރި އެއްޗެ އް ސަށް ވުމާއި، މިކަހަލަ އެކިއެކި ވާހަކަތައް އަޑުއިވި،
އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަމައަކަށް މި މައްސަލަ އައިއްސައެއް ނުވޭ. އެހެންނަމަވެސް ، ފުރަތަމަ ފަހަރަށް ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހަށް ފަނޑިޔާރެއްގެ ސުލޫކީ މައްސަލަ އައިމާ އަޅުގަނޑުމެން މި ތަނުގައި ފޮލޯކުރަންޖެހޭ ޕްރޮސީޖަރތައް
ފޮލޯކުރުމަކީ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެކޭ. އެހެންކަމުން، ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އަސްލަމް އެ ހުށަހެޅުއްވި ހުށަހެޅުމަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަން. މި މައްސަލަ ކޮމިޓީއަށް ގެންގޮސް ކޮމިޓީން
ބެލުމަށްފަހު، މަޖިލީހުގެ ތަޅުމަށް އައިސް އަޅުގަނޑުމެން މިއާ ދޭތެރޭ ގޮތެއް ނިންމުމަކީ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ ވަރަށް
މުހިއްމު ކަމެއް ކަމަށް. އެއީ މިއީ ފުރަތަމަ ފަހަރަށް ވެފައި، ފުރަތަމަ ފަހަރަށް އަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ ޕްރެސީ ޑެންޓް
ވެސް ސެޓްކުރާ ފަހަރު ކަމަށް ވާތީވެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިނޫނަސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ފަނޑިޔާރުންގެ
ފަރާތުން ފެނިގެންދާ އަދި އަޑު އިވިގެންދާ ބައެއް ކަންތަ އްތަކުގެ ތެރޭގައި، އެ ބޭފުޅުން ސިޔާސީ ގޮތުން، ސިޔާސީވެފައި
ތިއްބަވައިގެން މީހުންނާ ދޭތެރޭ އެކި ގޮތްގޮތަށް ޙުކުމްތައް ކުރާ އަޑު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިވޭ. ރިޝްވަތު ނަގާ ވާހަކަ
ތަކުރާރުކޮށް، ތަކުރާރުކޮށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަޑުއިވޭ. އަދި ހަމައެއާއެކީގައި އެ ބޭފުޅުންގެ ކުރިމަތީގައި ކިތަންމެ
ބޭއިންސާފުން ކަމެއް ކުރިކަމުގައި ވިޔަސް އެއާ ގުޅިގެން އެއްޗެއް ބުނެލާއިރަށް ވެސް ޙުކުމްތައް ކުރާ ވާހަކަ ވެސް
އިވޭ. މިކަހަލަ ކޮމްޕްލެއިންތައް އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާއިން ވެސް އަޅުގަނޑާ ހަމައަށް އައިސްފައި އެބަހުރި. މިއަދު މި
ނިންމުނުނިންމުމަކީ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން މި މައްސަލަ މި ތަނަށް
ފޮނުވިފޮނުވުމަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ފަނޑިޔާރުން ވެސް އެ ބޭފުޅުންގެ ސުލޫކީ މިންގަނޑުގެ ތެރޭގައި ހިފަހައްޓަންޖެހޭކަން އެ
55

ބޭފުޅުންނަށް ވެސް ފުރަތަމަ ފަހަރަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަންގައިދެވޭ ނިންމުމަކަށް ވެގެންދާނެ. މި އޮތް ހުރިހާ ދުވަހު
މި އާ ޤާނޫނުއަސާސީއަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށައިގެން ވެސް މި ވީހާ ދުވަހަށް އެ ބޭފުޅުންނަށް ހީވެފައިވަނީ، އެ
ބޭފުޅުންނަކީ އަތްނުލެވޭނެ ބަޔެކޭ. މަރުތޭލުން ޖެހުމުގެ ބާރު މޭޒުމަތީގައި އޮތީތީވެ، ރައްޔިތުންގެ ބޮލުގައި އެ މަރުތޭލުން
ޖަހަމުންދާންޖެހިފައި ތިބި ބައެއް ކަމުގައި ދެކިގެން އެ ބޭފުޅުން މަސައްކަތްކުރައްވަމުން ގެންގޮސްފައިވަނީ. މިއީ
އަޅުގަނޑުމެން ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ވަރަށް ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް. ރިޔާސީ އިންތިޚާބުގެ ތެރޭ ގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ފެނިގެންދިޔަ، ފަނޑިޔާރުން ނިކުމެ ކެމްޕޭނުކުރައްވައި، ރައްޔިތުންނަށް ބިރުދައްކައި، ގޭންގުތައް ނެރިގެން
ކެމްޕޭނުތަކުގެ ތެރޭގައި ބޭނުންކުރައްވާފައި އެ މީހުން އަންނަންޖެހޭނީ ތިމަންނަމެންނާ ހަމައަކަށް ނޫންހޭ، އައިމާ
ތިމަންނަމެން ކޯޓުން ކަލޭމެން ދޫކޮށްލާނަމޭ، މިވެނި ކަމެއް ކުރާށޭ، އެވެނި ކަމެއް ކުރާށޭ ކިޔާފައި ނެރެ،
ކެމްޕޭންތެރޭގައި ހަމަނުޖެހުން ހިންގި މަންޒަރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަލޮލުން ފެނިފައި ހުރީ އިނގޭތޯ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ހަމަ ނިންމާލަމުން ވެސް ދަންނަވާނީ، ކޮމިޓީއަށް ފޮނުވައިގެން ވީހާވެސް
އަވަހަކަށް މި މައްސަލައަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށްފަހު މި މައްސަލައަށް ގޮތެއް ނިންމުމަށް. ޝުކުރިއްޔާ އި އްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އި އްޒަތްތެރި މެންބަރު. ވިލިމާލެ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު އުޝާމް.
ވިލިމާލެ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު އުޝާމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އި އްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއަދު ހުށަހެޅި މި ބަހުސްކުރަމުންދާ މައްސަލައަކީ، ދެ ކަމެއްގެ މައްޗަށް
ބިނާވެފައި އޮތް މައްސަލައެއް. ފުރަތަމަ ކަމަކަށް ފަނޑިޔާރެއް މަޤާމުން ވަކިކުރުމާ ގުޅޭ ކަންތައް. ދެވަނަ ކަމަކަށް
ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ 2017 ވަނަ އަހަރުގެ 11 ނަންބަރު ޤަޟިއްޔާ ގެ ޙުކުމާ ގުޅޭ ގޮތުން. ފުރަތަމަ ކަމަކަށް، ސުޕްރީމް
ކޯޓުގެ 2017 ވަނަ އަހަރުގެ 11 ނަންބަރު ޤަޟިއްޔާއާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑު ހަމަ ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ،
އޭރުވެސް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރި ފަދައިން، މިހާރުވެސް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ 2017 ވަނަ
އަހަރުގެ 11 ނަންބަރު ޤަޟިއްޔާއަކީ ގާނޫނާ އެއްގޮތަށް ނިމިފައި އޮތް ނިންމުމެއް ނޫންކަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
އަޅުގަނޑުމެން ޤާނޫނުއަސާސީގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަދި ނައިބު ރައީސް މަޤާމުން ވަކިކުރުމުގެ އިޖުރާއަތްތަކާއި ،
ވަޒީރުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން މަޤާމުން ވަކިކުރުމުގެ އިޖުރާއަތްތަކާއި، ފަނޑިޔާރުން މަޤާމުން ވަކިކުރުމުގެ
އިޖުރާއަތްތަކާއި އަދި މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ މެންބަރުން މަޤާމުން ވަކިކުރުމުގެ އިޖުރާއަތްތައް ތަފާތު ގޮތަކަށް
ގެނެސްފައި މި އޮންނަނީ ސަބަބުތަކެއް އޮވެގެން ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެނީ. އެހެންނަމަވެސް، 2017 ވަނަ އަހަރުގެ
ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ 11 ނަންބަރު ޤަޟިއްޔާގެ ދަށުން މި ހުރިހާ ކަމެއް އެއްގޮތަކަށް ކުރަންޖެހޭނެ ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައި
56

އޮތް ކަނޑައެޅުމަކީ ، ޤާނޫނުއަސާސީން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ލިބިދީފައި އޮންނަ ބާރުތަކަށް އަރައިގަނެވޭ ފަދައިން
ނިންމާފައި އޮތް ނިންމުމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަނީ. އެގޮތުން، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 177 ވަނަ މާއްދާ،
ޤާނޫނުއަސާސީގެ 187 ވަނަ މާއްދާ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 197 މާއްދާ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 207 ވަނަ މާއްދާ،
ޤާނޫނުއަސާސީގެ 218 ވަނަ މާއްދާ އަދި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 228 ވަނަ މާއްދާއިން މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް
ލިބިދީފައި އޮންނަ ބާރުތަކަކަށް އަރައިގަނެވޭ ގޮތަށް ސު ޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމާފައި އޮތް ނިންމުމާ އެއްގޮތަށް
ޢަމަލުކުރަންޖެހޭނެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލެއް ނުކުރަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި ފަނޑިޔާރެއް
ވަކިކުރުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން އިޖުރާއަތްތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތީން އެކަން ބެލުމަށްފަހު
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް އެ މައްސަލަ ހުށަހެޅުމުން، އަދި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ކަމާ ބެހޭ ކޮމިޓީއަކަށް އެ މައްސަލަ
ހުށަހަޅައި އިޖުރާއަތްތައް ފުރިހަމަވެފައިވާކަން ކަށަވަރުކުރުމަށްފަހު ފަނޑިޔާރެއް މަޤާމުން ވަކިކުރުމަށް ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުން ނިންމާ ހިސާބުން އެ ފަނޑިޔާރެއް މަޤާމުން އެ އޮތީ ވަކިވެފަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ވެސް ތާއީދުކުރަނީ
މި ހުށަހެޅިފައި އޮތް މައްސަލައިގަ އި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ކަމާ ބެހޭ ކޮމިޓީއަށް މި މައްސަލަ ފޮނުވުމަށްފަހު
އިޖުރާއަތްތައް ފުރިހަމައަށް ކޮ ށްފައިވޭތޯ ޔަޤީންކުރުމަށްފަހު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ވޯޓަކަ ށް މި މައްސަލަ ގެނެސް
މިކަމާ މެދު ގޮތެއް ކަނޑައެޅުން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އި އްޒަތްތެރި މެންބަރު. މި މައުޟޫޢަށް ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމަށް އެދިވަޑައިގެންފައިވާ ހުރިހާ އި އްޒަތްތެރި
މެންބަރުން މިހާރު ވާހަކަފުޅުދައްކަވައި މި ނިމުނީ.
7. ކޮމިޓީތަކުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި ފަށަނީ ދެވަނަ ކޮމިޓީ ރިޕޯޓުގެ މަސައްކަތް. އެއީ 20 ޖޫން 2019 ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހު ކ.
މާފުށީ ޖަލުގައި ގައިދީންތަކަކަށް އަނިޔާކުރި މައްސަލަ ދިރާސާކުރައްވައި ޤައުމީ ސަލާމަތާއި ޚާރިޖީ ގުޅުންތަކުގެ
ކޮމިޓީން ނިންމެވި ގޮތުގެ ރިޕޯޓު. މި ރިޕޯޓު ހުށަހެޅުމުގެ ކުރިން އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުން، އަޅުގަނޑުމެން
މިއަދު ކުރިން މި ބަހުސްކުރި ދެ މައްސަލަ؛ އެއީ ރިޔާސަތުން ހުށަހެޅި މައްސަލައާއި އަދި ކޮމިޓީ ރިޕޯޓު، މިނިވަން
މުއައްސަސާތަކުން ފޮނުވި ކޮމިޓީ ރިޕޯޓު، މި ދެ މައްސަލައަށް ވެސް އިޞްލާޙުތަކާއެކު ވޯޓަށް އެހުން މިއަދު 1:30ގައި
57

އޮންނާނެ. މި ކޮމިޓީ ރިޕޯޓު؛ ޖަލުގެ ކޮމިޓީ ރިޕޯޓު ހުށަހެޅުއްވުމަށް އަޅުގަނޑު ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރަށް ދަންނަވާނަން.
މަރަދޫ ދާއިރާގެ އި އްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް.
މަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވު ން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤައުމީ ސަލާމަތާއި ޚާރިޖީ ގުޅުންތަކާ ބެހޭ ކޮމިޓީގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ގެ ތެރޭގައި
ހިމެނޭ އިދާރާތަކާ ބައްދަލުކޮށް، އިދާރާތަކު ގައި ހިންގާ ކަންކަމާ ބެހޭ ގޮތުން މަޢުލޫމާތު ހޯދައި، ސުވާލުކޮށް ، އެ
ދާއިރާތަކުން ކުރަންޖެހޭ ކަންކަން އެ ދާއިރާތަކުން ކުރަމުންދާ ގޮތް ބެލުމުގެ ޒިންމާ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ
102 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ޤައުމީ ސަލާމަތާއި އަދި ޚާރިޖީ ގުޅުންތަކުގެ ކޮމިޓީއާ ހަވާލުކުރެވިފައިވާތީ މިފަދަ ކަމެއް
ހިނގައިދިޔައިމާ އަޅުގަނޑުމެން ސަރުކާރުގެ ކަމާ ބެހޭ އިދާރާތަކުން އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތައް އަޅާފަ އި އޮތްތޯ
ބެލުމަށްޓަކައި ކޮމިޓީން ބައްދަލުވީ. ކޮމިޓީގެ ފުރަތަމަ ބައްދަލުވުމަށް ދައުލަތުގެ ބައެއް އިދާރާތަކުގެ އިސް ވެރިން
ގެނައުމަށް ކޮމިޓީން ނިންމި. މި ކަމަކީ އިންސާނީ ޙައް ޤުތަކާ ވަރަށް ބޮޑަށް ގުޅިފައިވާ މައްސަލަތަކެއް ވެސް
ހިނގާފައިވާތީ މި މަޖިލީހުގެ ހިއުމަން ރައިޓްސް އަދި ޖެންޑާ ކޮމިޓީން ވެސް މި ކޮމިޓީގެ ބައްދަލުވުމުގައި
ބައިވެރިވެވަޑައިގަތުމަށް 2 ކޮމިޓީ ގުޅިގެން ފުރަތަމަ ޖަލްސާގައި ނިންމާފައި އޮތީ. އަދި އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާއި
ކަރާމަތަށް ގެއްލުންވާ ފަދަ ކަންތައްތައް ހުރިތޯ ބަލައި ދިރާސާކުރުމަށް ޓަކައި އެބައި އަޅުގަނޑުމެން ދޫކޮށްލާފައި އޮތީ
މި ދެންނެވި ކޮމިޓީއަށް. އަޅުގަނޑުމެން ބެލިބެލުމުގައި އަދި ހޯދިހޯދުންތަކުންނާއި ކަމާ ބެހޭ ގޮތުން ކޮމިޓީއަށް
ވަޑައިގެންނެވީ ވެރިން ކޮމިޓީއަށް ދެއްވި މަޢުލޫމާތުގެ އަލީގައި ކޮމިޓީން ނިންމެވީ، ސަރުކާރުގެ ކަމާ ބެހޭ ފަރާތްތަކުން
އެ ވަގުތު އެޅެންހުރި ފިޔަވަޅުތައް އަޅާފައިވާ ކަމަށް. އަދި ޤައުމުގެ ސަލާމަތާ މަޞްލަޙަތަށް ނުރައްކާތެރިވާ ފަދަ ކަމެއް
ހިނގިޔަނުދިނުމަށް އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތައް ވެސް އަޅުއްވާފައިވާ ކަމަށް. މި ގޮތަށް ކޮމިޓީން ނިންމީ ކުރީ
ދުވަސްވަރެއްގައި ވެސް ޖަލުގައި މިފަދަ ހާދިސާއެއް ހިނގައިގެން ޤަ އުމުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާތެރިވެ، ރައް ޔިތުންގެ
ތެރޭގައި ވަރަށް ގިނަ ބައެއް މަޞްލަޙަތު ގެއްލިފައިވާތީ ކޮމިޓީން ބޭނުންފުޅުވީ އެކަން ކަށަވަރުކުރުމަށް. އަޅުގަނޑުމެން
ހޯދިހޯދުންތަކުން ޖަލުގެ ސަލާމަތީ ކަންކަން ވަރުގަދަކުރުމަށްޓަކައި އަ ޅަންޖެހޭ ވަރަށް ގިނަ ފިޔަވަޅުތައް ވޭތު ވެދިޔަ
ތާނގައި އެޅިފައިނުވާކަން ފާހަގަކުރަން. އޭ ގެތެރޭގައި ޖަލުގެ ވަށާފާރު އަދިވެސް ރޭނިފައެއް ނެތް. ޖަލުގެ ހުރިހާ
ދިމާލެއްގައި ސީ.ސީ.ޓީ.ވީ ކެމެރާއެއް ނެތް. އަދި އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި ޖަލުން ފޯނުކޯލްކުރުމާއި މި ކަންކަން
ހުއްޓުވުމަށްޓަކައި ބެހެއްޓޭ ޖޭމަރު ފަދަ އެއްޗެހިތައް ވެސް ބަޖެޓުގެ ތާށިކަމާ ހުރެ ލިބިފައި ނެތް. ހަމައެހެންމެ ޖަލު
ބެލެހެއްޓުމަށް ބޭނުންވާ ވަރަށް އެތަނުގެ މުވައްޒަފުން ވެސް ބަޖެޓުގެ ދަތިކަމުންނާއެކު އަދި މި ހިސާބަށް ވެސް
ތަމްރީނުކުރެވިފައިނެތުމުގެ ސަބަބުން މިހާރުވެސް ނެތްކަން ފާހަގަކުރެވޭ. ހަމަ އެހެންމެ ޖަލަށް ލާފައި ތިބި މީހުންގެ
އަދަދާ އެއްވަރަށް ޖަލުގައި އެކިއެކި އިންތިޒާމުތަކާއި ވަސީލަތްތައް ވެސް ޤާ އިމުވެފައިނެތް ކަން ކޮމިޓީއަށް
58

ފާހަގަކުރެވުނު. މި ކަންކަމަކީ ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި ރާވައިގެން ބަޖެޓުގައި ހިމަނައިގެން ، އަޅުގަނޑުމެން މި
މަޖިލީހުގެ ފަރާތުން އިސްނަގައިގެން އެ ކަމަށް ފައިސާއާއި ރިސޯސް ހޯދައިދޭންޖެހޭނެ ކަންކަން ކަމުގައި ވެސް
ކޮމިޓީއަށް ފާހަގަކުރެވުނު. އަދި ހަމައެހެންމެ ޖަލުގެ ވަސީ ލަތްތައް ހުރި ގޮތުން ރީހެބިލިޓޭޓުކޮށްގެން ތަމްރީނުދީގެން
ޖަލަށް ވެއްދޭ ގައިދީން ނެރުމަށްޓަކައި އެކަށީގެންވާ ފުރުޞަތު ޤާއިމުކުރެވިފައި ނެތްކަން ވެސް ކޮމިޓީއަށް
ފާހަގަކުރެވުނު. މި ކަންކަމަކީ އަވަސް ޙައްލެއް ގެންނަޖެހިފައި ހުރި ކަންތައްތައް. ޖަލުގެ ހާލަތު ރަނގަޅުކުރުމާ ބެހޭ
ގޮތުން ވަރަށް ގިނަ ވާހަކަތައް ވޭތިވެދިޔަ ތާނގައި ވެސް ދެކެވޭ. ވާހަޔަ ކުން ކުރެވޭނެ ކަމެއް ނެތްކަން ކޮމިޓީއަށް
ފާހަގަކުރެވުނީ. ކޮމިޓީން ފާހަގަކުރެވުނީ އަޅުގަނޑުމެން މި މަޖިލީހުގެ ފަރާތުން، ކަމާ ބެހޭ ދައުލަތުގެ ފަރާތްތަކާ
ވާހަކަދައްކައި ގެން ޖަލުގެ ކަންކަން ރަނގަޅުކުރުމަށް ޓަކައި ބޭނުންވާ ވަސީލަތްތަކާއި ބަޖެޓް ފޯރުކޮށްދީގެން ނޫނީ
އިތުރަށް ކުރަން، ރަނގަޅުކުރަން ހުރި ކަންތައްތައް ނުކުރެވޭނެ ކަމަށް. އެ އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވުނީ. އެ
ރެކަމެންޑޭޝަން ކޮމިޓީގެ ފަރާތުން މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުމަށް ވެސް ނިންމެވީ. އެހެންވީމާ މި ދެންނެވި ކަން ކަމާއެކު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޤައުމީ ސަލާމަތުގެ ނަޒަރަކުން ބަލާއިރު، ސަރުކާރުން މި ކަންކަން ޙަ އްލުކުރުމަށްޓަކައި އަޅަންޖެހޭ
ހުރިހާ ފިޔަވަޅެއް އަޅަމުންގެންދާ ކަމާއި، މި ކަންކަން އަދި ތަހުގީގުކުރަމުންދާކަން ވެސް އަދި އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ
ބެހޭ ގޮތުން ވެސް ކަމެއް އޮތް ނަމަ، އެ ކަމެއް ވެސް ޙަ އްލުކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރަމު ންދާކަން ވެސް ފާހަގަކުރަން.
ޖަލުގެ އެންމެ ބޮޑު ޝަކުވާއެއް ކަމަށް ފާހަގަކުރެވިފައި އޮތީ، ބޭސްވެރިކަމުގެ ދަތިކަން ހުރި މިންވަރު. އާދެ،
ސްޕެޝަލިސްޓުންނަށް ދެއްކުމަށްޓަކައި އެދޭ ފަރާތްތަކަށް އެކަށީ ގެންވާ ގޮތެއްގައި ޑޮކްޓަރުންގެ ދަތިކަމުން
ބޭސްވެރިކަމަށް ވެސް ދަތިތަކެއް ހުރިކަން ކޮމިޓީއަށް ފާހަގަކުރެވުނު. މި ވާހަކަ ދަންނަވައިލާފައި ތިޔަ ބޭފުޅުންގެ
މޭޒުކޮޅުމަތީގައި ކޮމިޓީގެ ރިޕޯޓް އޮންނާނެ. އެހެންވީމާ، ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް މި ރިޕޯޓް ފެނިވަޑައިގެންފައި މިހާރު
އޮންނާނީ. ވީމާ، މި ހިސާބުން މި ވާހަކަ ނިންމައިލާނަން. އަޅުގަނޑުމެން ސިޓީއެއް ފޮނުވާފައި އޮންނާނެ ކޮމިޓީގެ
ފަރާތުން ހިއުމަން ރައިޓްސް ޖެންޑާ ކޮމިޓީއަށް. މި މައްސަލަ؛ އިތުރަށް ދިރާސާކު ރެވެން ހުރި މައްސަލަތައް
ދިރާސާކޮށް، އިންސާނީ ޙަ އްޤު ތަކާއި ކަރާމަތު ގެ ބައި އެ ކޮމިޓީގެ ފަރާތުން ދިރާސާކޮށްފައި އަޅުއްވަންޖެހޭ ފިޔަވަޅެ އް
އެޅުއްވުމަށްޓަކައި. ދެއްވި ފުރު ޞަތަށްޓަކައި ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މި ރިޕޯޓަށް ބަހުސްކުރުމަށް ހަމަޖެހިފައިވަނީ ޖުމުލަ 1 ގަޑިއިރު. އެމް.ޑީ.ޕީއަށް 36
މިނެޓާއި 7 ސިކުންތު. ޖުމުހޫރީ ޕާޓީއަށް 5 މިނެޓާއި 5 ސިކުންތު. ޕީ.ޕީ.އެމަށް 5 މިނެޓާއި 5 ސިކުންތު.
ޕީ.އެން.ސީއަށް 4 މިނެޓާއި 3 ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.އޭއަށް 3 މިނެޓާއި 32 ސިކުންތު. ވަކި ޕާޓީއަކަށް
ނިސްބަތްވެވަ ޑައިނުގަންނަވާ ކޮންމެ މެންބަރެއްގެ 51 ސިކުންތު. މިހާރު އަޅުގަނޑު މި ހުޅުވަ އިލަނީ މި ރިޕޯޓަށް
59

ބަހުސްކުރުމަށް އެދިވަޑައިގަންނަވާ މެންބަރުން ފުރުޞަތަށް އެދެން. އައްޑޫ މީދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އޮޒައިނާ އާދަމް.
އައްޑޫ މީދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އި އްޒަތްތެރި ރައީސް. ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ތަނެއްގައި ވެސް ޖަލުތަކަކީ ކަންތައްތައް ހިނގާ ތަންތަން. މީގައި
މުހިއްމު ކަމަކީ، ކަމެއް ހިނގުމުން އަޅުގަނޑުމެން އެކަމާ ދޭތެރޭގައި ޢަމަލުކުރާ ގޮތް. އެކަންކަން ރަނގަޅުކުރަން
އަޅުގަނޑުމެން އެބަ މަސައްކަތް ކުރޭތޯ، ކަން ހިނގައިދިޔަ ގޮތް އެބަ ބަލާތޯ. ކުރިއަށް އޮތް ތާނގައި މިފަދަ ކަންތައްތައް
ނުހިންގުމަށް އަޅުގަނޑުމެން އަޅާ ފިޔަވަޅުތަކަކީ ކޮބައިތޯ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤައުމީ ސަލާމަތާ
ބެހޭ ކޮމިޓީއާއި އަދި ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޓީ، 2 ކޮމިޓީ އެއްކޮށް ބޭއްވި ބައްދަލުވުމަކަށް ކޮމިޝަނަރ އޮފް
ޕްރިންޒަންސް ވަ ޑައި ގެން ދެއްވި މަޢުލޫމާތުން އަޅުގަނޑަށް ހަމަގައިމު ވެސް އެއްގޮތަކުން ވަރަށް ހިތްހަމަޖެހުން ލިބުނު.
ވަރަށް ގިނަ ދަތިތަކާއެކު ނަމަވެސް، ކަމެއް ހިނގުމުން އެ ކަމަށް ވަރަށް އަވަހަށް އެޓެންޑުކޮށްފިކަން އަޅުގަނޑުމެނަށް
ފާހަވެގެންދިޔައީ. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ހަމަ މި އަޑުތައް އިވުމާއެކު ހޯމް މިނިސްޓަރު ވެސް ޖަލަށް ވަޑައިގެން
ކަންކަން ގޮއްސަވާ ގޮތް ބައްލަވައި ، އެތަނުގައި އިސްކޮށް ތިއްބެވި ހުރިހާ ބޭފުޅުން ސަމާލުކަމަށް އައިސް ، މިކަމުގައި
ޝާމިލުވެގެން އެޅެންހުރި ފިޔަވަޅުތައް އެޅުމުގައި މަސައްކަތްކުރައްވަމުންގެންދިޔަކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ފާހަގަކުރެވިގެންދިޔަ. އަޅު ގަނޑު ދަންނަވާނީ މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންނާ އެ ދެވަހު ޝެއަރކުރެއްވި ބައެއް މަޢުލޫމާތުތަކަކީ
ސިއްރު މަޢުލޫމާތުތައް ކަމަށް ވާތީވެ ، އަޅުގަނޑުމެނަކަށް އެ ވާހަކަ ދެއްކޭކަށް ނެތް. އެހެންނަމަވެސް، ދެއްވި ހުރިހާ
މަޢުލޫމާތަކުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގިގެންދިޔަ ކަމަކީ، ސަރުކާރުން ޖަލުތަކުގެ މައްސަލަ މިހާރު އޮތް ހާލާ
ދޭތެރޭގައި ވަރަށް ބޮޑަށް ކަންބޮޑުވާކަން. އަދި އެ ކަންކަން ރަނގަޅުކުރުމަށްޓަކައި ވަރަށް ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް
ކުރަމުންގެންދާކަން. އެހެންވީމާ، މިއީ އަޅުގަނޑުމެނަށް ލިބުނު ވަރަށް ބޮޑު ހިތްހަމަޖެހުމެއް. ތަކުރާރުކޮށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަޑު އިވިގެންދޭ، ޖަލުތަކުގައި އެކިއެކި ކަންތައް ހިނގައިގެން އުޅޭ ވާހަކަ، ރާއްޖޭގައި ވެސް. އަދި
ބައެއް ފަހަރަށް އެ ކަންކަމާ ދޭތެރޭ އަޅައިނުލެވި ދާތަން ވެސް އަޅުގަނޑުމެނަށް ފެނިގެންދޭ. އެހެންނަމަވެސް، މި
ފަހަރު އެއާ ޚިލާފަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެނުނީ ހަމަ އިމީޑިއޭޓް ރެސްޕޮންސެއް ؛ އެއްވެސް ބައެއް އެ ވާހަކަ ،
އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ އެއްވެސް ވުޒާރާއަކުން އެ ވާހަކައަކާ ދޭތެރޭގައި އިތުރު ކަމެއް ނުކުރަނީސް ކަމާ ގުޅޭ
ވުޒާރާތަކުން ހަމަ ވަރަށް ރަނގަޅަށް މި މައްސަލަ ބެލިކަން. އަދި ހަމަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ވެސް މިކަން
ރަނގަޅަށް ދޭތޯ ބެލިބެލުމުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފާހަގަކުރެވިގެންދިޔައީ މި މައްސަލަތަކަށް ޙައްލެއް ހޯދުމަށްޓަކައި
ސަރުކާރުން މަސައްކަތްކުރައްވަމުންގެންދަވާ ކަމަށް. ބޭސްފަރުވާގެ ދަތިތައް ޖަލުތަކުގައި ވެސް އެބަހުރި. ހަމައެއާއެކީގައި
ބޭސްފަރުވާގެ ދަތިތަށް ރަށްރަ ށުގައި މިނިވަންކަމާ އެއްކޮށް އުޅޭ މީހުންނަށް ހުރެގެން އެކަންކަން ޙަ އްލުނުވެގެން
60

އަޅުގަނޑުމެން މި އުޅެނީ. އެހެންވީމާ، މި ކަންކަން ޙަ އްލުކުރުމަށް ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްކުރެއްވުން އެއީ ސަރުކާރަށް
ކޮށްދެވޭނެ އެންމެ ބޮޑު ކަމަކީ. އެހެންވީމާ، އެ މަސައްކަތް ؛ އެކަންކަން އެހެން ގޯސްކޮށް ހުރިކަން އެނގިލައްވާ ވާހަކަ
ކޮމިޝަނަރ އޮފް ޕްރިޒަންސް އަޅުގަނޑުމެންނާ ހިއްސާކުރެއްވީ. އެހެންވީމާ ، އެހިސާބުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބައެނގޭ
އެ ބޭފުޅުން އެކަން ރަނގަޅުކުރުމަށް މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަމުންގެންދަވާނެކަން. އެހެންވީމާ، މި ކަމުގައި އެހެންނަމަވެސް
އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ، ސޯޝަލް މީޑިއާ ގަޔާ އެކީގައި ޖަލުގަ އި ހުރި މީހަކަށް އަނިޔާވެގެން އެވާހަކަ
ދައްކާއިރުގައި އެކަން ހިނގައި ދިޔަ މުޅި ޕިކްޗަރ އެ ބޭފުޅުންނަށް ލިބިވަޑައިނުގެން، ހަމައެކަނި މިސާލަކަށް ކުށްވެރިޔާގެ
ވާހަކަ އެކަނި ދެއްކިޔަސް ނުވާނެ. އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ދެކޮޅުގެ އަޑު ވެސް އަހަންޖެހޭ. ދެކޮޅުން ވެސް ގޯސްކޮށް
ކަންތައްތަކެއް ކުރެވިފައި ހުރެދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ. ފުރަތަމައިނުން ޕްރިޒަންގެ ގާޑަކަށް
ވެސް ހަމަ މިކަމުގައި ބޮޑެތި އަނިޔާތަށް ލިބިގެންގޮއްސަ ވާކަން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ފާހަގަކުރަންޖެހެއޭ. ފިޒިކަލް
ވަޔަލަންސްގެ އިނީޝިއޭޓި ވް ނަގާފައި ވަނީ ޕްރިޒަނަރކަން ވެސް އަޅުގަނޑުމެނަށް ފާހަގަކުރެވުނު. އަދި އެ މަޢުލޫމާތަކީ
އެ ޕްރިޒަނަރއާ ވާހަކަދައްކައިގެން ލިބުނު މަޢުލޫމާތުކަން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ އެ ރޭ ފާހަގަވެގެންދިޔަ. އެ
ބޭފުޅާ ބޭނުންވާ ކޮންމެވެސް އެއްޗެއް ނުލިބުމާ ގުޅިގެން ޖަލު އޮފިސަރުގެ ގަޔަށް އަތްލީކަން، ފުރަތަމަ ކަމަކަށް. ދެން
އޭގެފަހުން ހިނގަ އިގެންދިޔަ ކަންތައްތައް އެސްކަލޭޓްވެގެންގޮއްސަ އޮތް ހިސާބު އަޅުގަނޑަށް ޔަޤީން ހިއުމަން ރައިޓްސް
ކޮމިޓީން ބެއްލެވީމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެން އެކަން ވެގެން ގޮއްސަ ހުރި ގޮތް އެނގޭނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުގެ
އިލްތިމާސަކީ، މިކަހަލަ ކަމެއްވާއިރަށް ހަމަނުޖެހުމަކަށް ދިއުމަށް ފަހިވާ ގޮތަށް އަޅުގަނޑު މެން ސޯޝަލް މީޑިއާގަ ޔާއި
އެއްޗިހީގައި ވާހަކަނުދައްކަ އި، މިހަލަ ކަންތައްތަކަކީ ތަންކޮޅެއް ޚައް ސާސް މައްސަލަތައްކަން ދެނެތިބެގެން
އަޅުގަނޑުމެން ވެސް މި ކަންކަން ރަނގަޅުކުރުމަށްޓަކައި މަސައްކަތްކުރުމަށް އިލްތިމާސްކުރަން. ޝުކުރިއްޔާ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ފެލިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ފަޟުލް ރަޝީދު.
ފެލިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ފަޒްލް ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެ ވުން:
އާދެ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޖަލުގައި މި ހިނގައިދިޔަ ހާދިސާއާ ގުޅިގެން ހަމަ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ،
އެއްވެސް ހާލަތެއް ގައި ، އެއްވެސް އިރެއްގައި ، އެއްވެސް ދިމާލެއްގައި ޙަޤީޤަތުގައި އަނިޔާކުރުމުގެ އެއްވެސް
މައްސަލަތަކެއް އެއްވެސް ދިމާލެއްގައި ހިނގައިގެންނުވާނެކަން އަޅުގަނޑު މި ފުރުޞަތުގައި ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން.
މީގެއިތުރުން ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ، އަޅުގަނޑަށް އުމުރުން ވީ ދުވަހެއް ވެއްޖެ މި ޖަލުގެ މައްސަލައިގަ އި. މިއަކަށް
61

ޙައްލެއް އެއްވެސް ސަރުކާރަކަ ށް ގެނެވިފައެއް ނެތް. 30 އަހަރެއް ގޮއްސި ، 5 އަހަރެއް ގޮއްސި، 5 އަހަރެއް ގޮއްސި.
ޙަޤީޤަތުގައި ދަންނަވާ ކަމަށް ވަންޏާ އޭރުއްސުރެން އޮންނަ މައްސަލައެއް، ޖަލުތަކުގެ އަނިޔާކުރުމުގެ މައްސަލައާއި އަދި
ޖަލުތަކުގެ ޚިދުމަތުގެ ވާހަކަ. ބޭސްފަރުވާ ނެތް ވާހަކައާއި އަދި އެތަނުގެ އިމާރާތުގެ ފުރިހަމަކަން ނެތް ވާހަކަ.
ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ، މި ކުޑަކުޑަ ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިވަރުގެ ކުޑަކުޑަ ކަމެއް ، ނޫނީ ބޮޑު ކަމެއް ވިޔަސް
ޙައްލުނުކުރެވި އެތައް ޒަމާނެ އް ވެގެން މި ދަނީ. އަޅުގަނޑު އެދެނީ މިކަހަލަ ކަންތައްތަކަކަށް ވީހާ ވެސް ކައިރި
މުސްތަގުބަލެއްގައި ޙަ އްލު އައުން. އަދި ޖަލުތެރޭގައި މި ކުރާ އަނިޔާ ނެތިވެގެންދިއުން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސޯޝަލް
މީޑިއާގެ ޛަރީޢާއިން އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަމައަށް ތިލަވެގެން މި އައީ ފޮޓޯތަކެއް. ފޮޓޯތަކެއް މި އައީ އެތާ އެތެރޭން ފޮޓޯ
ނެގިގެން ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ. މި ފޮޓޯތައް ނެގިގެން އައި ގޮތުން އެބައެނގޭ އެތާ އެތެރޭގައި ސެކިއުރިޓީ
އެހާ ރަނގަޅު ނޫންކަން. ޒާތްޒާތުގެ ފޯނާ އަދި ބޭނުންވާ ވަސީލަތްތައް އެތާ އެތެރޭގައި ހުރިކަން. އެހެންވީމާ،
ސެކިއުރިޓީގެ ގޮތުން ވިސްނައިލާކަމުގައި ވާނަމަވެސް ، ނޫނިއްޔާ ބޭރާ ހަމައަށް ފޯނުގެ ޛަރީޢާއިން އަޅުގަނޑުމެންނާ
ހަމައަށް މި މަޢުލޫމާތު އަންނައިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެތަނުގެ ސެކިއުޓީއަށް ވެސް ވަރަށް ރަނގަޅަށް
ވިސްނާލަންޖެހޭކަން މި ފުރުޞަތުގައި އަޅުގަނޑު ހަމަ ގަބޫލުކުރަން. މިގޮތުން ، މި ކޮމިޓީން ހުށަހަޅުއްވާފަ އިވާ
ކަންތައްތައް އަދި ބެލިބެލުމުން ފާހަގަކުރައްވާފައިވާ ކަންތައް ކޮމިޓީ ރިޕޯޓުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ އިރުގައި، އިދާރީ ގޮތުން
އަދި މި ކަމުގެ ޒިންމާވާ ފަރާތްތަކުން މިކަންކަން ރަނގަޅުކުރުމަށް އަޅުގަނޑު ނަސޭހަތްތެރިވަން. އަދި ކުރިއަށް އޮތް
ތާނގައި މިފަދަ ކަމެއް ތަކުރާރުނުވާނޭ ގޮތުގެ މަތިން ކަންކަން ކުރިއަށްގެންދާނެކަމުގެ ޔަޤީ ންކަން އަޅުގަނޑު އޮތް ހާލު
އަޅުގަނޑު ހަމަ އެދި ގޮވާލަން ބޭނުންވަނީ، ވީހާވެސް އަވަހަކަށް މި ޖަލުތެރޭގައި ހުރި ކަންތައްތައް ރަނގަޅުކޮށް
މިކަހަލަ ޢަމަލެއް 2 ފަހަރަށް ތަކުރާރުނުވާނެ ގޮތެއްގެ މަތީން އިދާރީ ކަންކަން ބައްޓަންކޮށްދިނުމަށް. ޝުކުރިއްޔާ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޖީހާން މަޙުމޫދު.
ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖީހާން މަޙުމޫދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަނިޔާވެރި ، ލާއިންސާނީ ދަށު ދަރަޖައިގެ ޢަމަލުތަކާއި އަދަބުތަކުން އެއްކިބާވެގެން
ރައްކާތެރިވެގެން ތިބުމަކީ މުޠުލަޤު ޙައްޤެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ، 20 ޖުލައި 2019 ވަނަ ދުވަހު ޖަލުގައި
ހާދިސާއެއް ހިނގައިފި. އެ ހާދިސާގައި ގައިދީންނަށް އަނިޔާ ލިބިއްޖެ. އޮފިސަރަކަށް އަނިޔާ ލިބިއްޖެ. ހާލަތާ ނުބައްދަލު
ބާރު ބޭނުންކުރެވިއްޖެ. ކޮށްފި. އަނިޔާ މަނާކުރުމުގެ ގާނޫނުން މަނާކޮށްފައިވާ ޢަމަލުތައް ކުށުގެ ގޮތުގައި
62

ކަނޑައަޅާފައިވާ ބައެއް ޢަމަލުތައް ހިނގައިފި. މި ކަންކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގެނީ، މި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚުގައި
މީގެ ކުރިން މިހާ ސާބިތުކަމާއެކު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހެއް ގައި އަދި އެހެން ވެސް ތަޅުމެއް މިހާ ސާބިތުކަމާއެކު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބުނަން މި ކެރެނީ މި ވަގުތު ދިވެހި ސަރުކާރުން، ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި ހޯމް މިނިސްޓަރު މިކަމާ މެދު
ޢަމަލުކުރެއްވި ގޮތުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެއީ ގޯހެއް ހިނގީމާ ގޯހެއް ހިނގިކަން ވިދާޅުވެ، ހާމަކުރުމުން. އަނިޔާ
މަނާކުރުމުގެ ގާނޫނާއި އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީއާއި، ބައިވެރިވެފައިވާ މުޢާހަދާތަކާއި އަދި މިންގަނޑުތަކާ ؛
އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިގަންނަޖެހޭ މިންގަނޑުތަކާ ޚިލާފަށް ކަންކަން ހިނގާފައިވާ ކަން ސާބިތުކަމާއެކު ހާމަކޮށްދެއްވުމުން.
އިއް ޒަތްތެރި ރައީސް، މިއީ އަޅުގަނޑު ހިތުން ތަޢުރީފް ޙައްޤު ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް، ދެން ކުރަން އޮތް ކަންތައްތައް
ވަރަށް ވެސް ބޮޑު. ދެން އުފުލަންޖެހޭ ޒިންމާ ވަރަށް ވެސް ބޮޑުކަމަށް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އެއީ ދެން އޮތީ މި ކަންކަން؛ މިފަދަ ޢަމަލުތައް ހިންގި ފަރާތްތައް ޒިންމާދާރުކުރުން. ޖިނާޢީ ތަޙުޤީޤު
ކުރިއަށް ގެންދިއުން. އެންޓި-ޓޯޗަރ ގާނޫނުގެ ދަށުން އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތައް އެޅުން. ދިވެހިރާ އްޖޭގެ ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލްގެ
ގާނޫނުގެ ދަށުން އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތައް އަޅަ އި، ފުރިހަމަކުރަންޖެހޭ އިޖުރާއަތުތައް ފުރިހަމަކުރުން. އެއީ މި
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ނުވާ ކަމަކީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަނިޔާގެ ޢަމަލެއް ހިނގައިގެން، އަނިޔާގެ ޢަމަލެއް ކޮށްގެން،
މީހަކަށް ލާއިންސާނީ ދަށު ދަރަޖައިގެ ޢަމަލެއް ނުވަތަ އަދަބެއް ދީގެން އެއްވެސް މީހަކު މިހާތަނަށް ޒިންމާދާރުކުރުވި،
އެ މީހަކަށް ދޭންޖެހޭ ޙައްޤު އަދަބު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ، ދެވިފައެއް ނެތް. އަޅުގަނޑުގެ އުއްމީދަކީ ، ހަމަގައިމު ވެސް
ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޓީން މި ކުރާ މަސައްކަތުގެ ބޭނުމަކީ ވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިކަން ކަށަވަރުކުރުން.
އެކަން އަޅުގަނޑުމެން އިރާދާކުރެއްވިއްޔާ މި މަޖިލީހުން މި ފަހަރު ކުރާނަން. އަދި އަޅުގަނޑުމެން ޔަޤީންކަން އަރުވަން
ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް، ތަހުގީގު ކުރަންޖެހޭ ފަރާތުން ކުރަންޖެހޭ ތަހުގީގުތައް މި ވަގުތު ވަނީ ލޯންޗުކުރެވިފަ.
ތަޙުޤީޤުތައް އެބަ ކުރިއަށްދޭ. އަދި އޭގެ އިންޓަރިމް ރިޕޯޓުތައް ވެސް ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޓީއަށް ލިބި، އެކަން
އަޅުގަނޑުމެން ދިރާސާކުރަމުންދާ ވާހަކަ އަޅުގަނޑު ދަންނަވަ އިލާނަން. އަދި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ އެއް
ނުކުތާއެއް އޮވޭ. ދެން ކުރިއަށް އޮތް ދުވަސްތަކަކީ، މިފަދަ ހާދިސާއެއް؛ މިނިވަންކަން ގެއްލޭ ގޮތަށް މީހުން
ބަންދުކޮށްފައި ތިބޭ ތަނެއްގައި ހިނގުމަށްފަހު، ދެން ކުރިއަ ށް ހިނގާ ދުވަސްތަކަކީ ؛ އާދެ މި ހިނގާ ދުވަސްތަކަކީ
އެންމެ ނުރައްކާތެރި އެންމެ ޚައްސާސް، އެންމެ ވިސްނައިގެން ޙިކުމަތްތެރިކަމާއެކު ކަންތައްތައް ކުރަންޖެހޭ ދުވަސްތައް.
އަޅުގަނޑު ދައުލަތުގެ ވު ޒާރާތަކަށާއި ސަރުކާރުގެ ކަމާ ގުޅުންހުރި ހުރިހާ އިދާރާތަކަށް އިލްތިމާސްކުރަން؛ މި ޢަމަލާ
ގުޅިގެން ދެން އަތުވެދާނެ ކަންކަން، ކުރިމަތިވެދާނެ ނުރައްކާތަކާއި އަދި ޖަލުގައި ހިނގައިފާނެ ކަންކަމަށް އިތުރަށް
ފާރަވެރިވުމަށް. އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ ދިވެހިރާއްޖެ؛ އަޅުގަނޑުމެންގެ ދިވެހިރާ އްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީއާ އި ދިވެހިރާއްޖެ
ބައިވެރިވެފައިވާ ބައިނަލްއަ ގުވާމީ މުޢާ ހަދާތަކުގެ ތެރެއިން އަނިޔާ މަނާކުރުމުގެ މުޢާހަދާތަކާއި އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ
63

އެންޓި-ޓޯޗަރ ގާނޫނުން މަތިކޮށްފައިވާ ޒިންމާތައް އަދާކުރުމުގައި ސާބިތުކަމާއެކު ތިބުމަށް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ކެންދޫ ދާއިރާގެ އިއް ޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ޙުސައިން.
ކެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ޖަލުތަކުގައި ޒަމާނުއް ސުރެ ހިނގާ ކަންތައް ތާރީޚީ ގޮތުން ވެސް
އެންމެ ރަނގަޅަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ އެއް ބޭފުޅެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސަކީ. ވަރަށް ގިނައިން ފޮތް ވިދާޅުވާ
ބޭފުޅެއް ވީމާ އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ، ޖަލަކީ އެހެން ދުނިޔެއެއްކަން ، ޖަލަކީ ހަމަ އާދައިގެ މި ހިނގާ ގޮތަށް
ރަހުމަތްތެރިކަމާއި، އަދާވާތްތެރިކަމާއި، ކޮރަޕްޝަނާއި ފަސާދަ ވެސް ހަމަ މިތާ ހިނގާ ގޮތަށް ހިނގާ ތަނެއް. ހަމަ
އެގޮތަށް ، ބޭސްކުރުމާއި، ކެއިންބުއިމާއި، ނިދުމާއި، އަރާމުކުރުމާ، މި ހުރިހާ ކަމެއް ވެސް ހަމަ ޖަލުތެރޭގައި ހިނގާ.
ޖަލަކީ ޕެރަލަލްކޮށް އަޅުގަނޑުމެން މިތިބޭ މިނިވަން ދުނިޔެއާ އެއްގޮތަށް ހިނގާ މުޅިން އެހެން ދުނިޔެއެއްކަން
އިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް ވެ ސް ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ. އެހެންނަމަވެސް، މި ޖަލުތެރޭގައި
އަޅުގަނޑުމެން ކަންބޮޑު މި ވަ ނީ އަނިޔާކުރާތީ. ފެށުނީއްސުރެ އަނިޔާކުރަނީ، އަނިޔާކުރަނީ، އަނިޔާގެ ވާހަކަދައްކަނީ.
އަޅުގަނޑުމެންގެ މަޖިލީހަށް ބަލައިލި ނަމަވެސް ޖަލަށް ނުވަންނަ މެންބަރުން ވަރަށް މަދު. ސިޔާސީ ގޮތުން
ވާހަކަދައްކައި، މި ޖަލުތަކުގެ ވާހަކަ ޖަލުތަކުގައި އަނިޔާކުރުން ހުއްޓަންޖެހޭ، ހުއްޓަންޖެހޭ؛ މި ވާހަކަ ދައްކައި،
ސިޔާސީ އެންމެ ފުންނާބުއުސް މީހުންނަށް ބެލިޔަސް މިއިން ކޮންމެ ބޭފުޅަކީ ވެސް ޖަލުގައި އެ އަނިޔާ
ތަޙައްމަލުކޮށްފައިވާ ބޭފުޅެއް. އެހެންނަމަވެސް، ސުވާލަކީ ޖަލަށް މީހުން ލުމަށްފަހު އެ ޖަލުގައި އަނިޔާ ކުރެވެނީ
ކީއްވެގެންބާއޭ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ޖަލުގެ އޮފިސަރުންނަށް ތިބޭ މީހުންނަކީ ވަކި ޚާއްޞަކޮށް އެ ފަންނުގެ
ޢިލްމު ހާސިލުކޮށްގެން ތިބޭ ފަންނުވެރި ބަޔަކަށް ވާން އެބަޖެހޭ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި އެނގެނީ ޖަލަށް މީހަކު
ވަނުމަށްފަހު ޖަލުން ނުކުންނައިރު އަދި މީހާ މި ވަނީ މާ ނުރައްކާތެރި ކުށްވެރިޔަކަށް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި އެނގެނީ
ބޭރުތެރެއިން މަސްތުވާތަކެތި ލިބޭ މިންވަރަށްވުރެ މާ ފަސޭހައިން ޖަލުން މަސްތުވާތަކެތި ލިބޭކަމުގައި.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި އެނގެނީ ސަރުކާރުގެ އޮފީހަކުން ކޮރަޕްޝަން ހިންގައިލުމަށްވުރެ ޖަލުތެރޭގައި ކޮރަޕްޝަން
ހިންގައިލުން މާ ފަސޭހަކަމަށް. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި ވަރަށް ބޮޑު މައްސަލައެއް. އެންމެންނަށް ވެސް އިނގޭ
ކަންތައް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފޯނު؛ ކޮންމެ ދުވަހަކު މެންބަރުންގެ ފޯނުތަކަށް ޖަލުން ކޯލު އަންނާނެ. ޖަލުން މެސެޖު
އަންނާނެ. އެކަމެއް ނުހުއްޓުވޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތަކީ،
64

ޖަލުގައި ބަންދުކޮށްފައި ތިބި މީހުން އެ ތިބެނީ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންގެ ނަމުގައި ހައްޔަރުކޮށްފައޭ އެ ތިބެނީ.
އަޅުގަނޑުގެ ނަމުގައި ، އަޅުގަނޑުގެ ދަރިންގެ ނަމުގައި އިންސާނުން ޖަލުގައި ހައްޔަރުކޮށްފައި އެ ތިބެނީ. އަޅުގަނޑު
އަނިޔާކުރުމާ ދެކޮޅު. އެއްވެސް ހާލެއްގައި މީހަކަށް އަނިޔާއެއް ކުރެވިގެންނުވާނެ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިނގެނީ ޖަލުގައި
ތިބޭ ބައެއް އޮފިސަރުން ދެކޭގޮތުގައި ޖަލަށް ލެވެނީ ރިޖެކްޓް ކަންނެލި. އެ މީހުން ގަބޫލުކުރާ ގޮތް. އަޅުގަނޑުމެން
ގަބޫލުކުރާ ގޮތެއް ނޫން. ދާދި މިދާކަށްދުވަހު ވަގުތު ނޫހުން އޮޅުވަ އިލައިގެން ލިޔެފައި އޮތް އެއްޗެއް؛ އަޅުގަނޑުމެން
ގަބޫލުކުރާ ގޮތެއް ނޫން. ޖަލު ބަލަހައްޓަން ތިބޭ ބައެއް މީހުން ގަބޫލުކުރާ ގޮތް އެއީ، ޖަލަށް ލެވެނީ ރިޖެކްޓް
ކަންނެއްޔޭ ބުނާ މީހުން އަޅުގަނޑުމެންނާ ދިމާވި. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި ޖަލުގެ އޮފިސަރުންނަށް އެބަ އެނގެންޖެހޭ
ޖަލަށް ލަނީ ވެސް އިންސާނުންކަން. އިންސާނުންގެ ކަރާމާތާއި ޤަދަރު އޮންނާނެކަން. ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި މީހަކު
ލެވުނަސް، އަދި ކުށަކާ ގުޅިގެން ޙުކުމްކޮށްފައި އަދަބެއް ތަންފީޒުކުރުމުގެ ގޮތުން ވިޔަސް އެ މީހަކަށް
އަނިޔާކޮށްގެންނުވާނެ. އަނިޔާއަކީ اله ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެކަލާނގެ ޒާތުފުޅަށް ޙަރާމްކުރައްވާފައިވާ އެއްޗެއް.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އިންސާނުންނަށް ކޮން ޙައްޤެއްތޯ އޮތީ އެހެން މީހަކަށް އަ ނިޔާކުރުން. އެހެންނަމަވެސް،
މިއަދު އަޅުގަނޑު އުފާވާ ހަމަގައިމު ވެސް އެއް ކަމެއް އެބައޮތް. މި ސަރުކާރުން ޖަލުގައި އަނިޔާކުރާ ކަމަށް
އެއްބަސްވުން އެއީ އެންމެ މުހިއްމު ކަމަކީ. ޙަޤީޤަތުގައި ކަމެއް ރަނގަޅުކުރާ ކަމަށް ވަންޏާ އެކަމެއް ގޯސްކޮށް ހިނގާ
ކަމަށް ތިމާ އަމިއްލައަށް އެއްބަސްވުން، އިޢުތިރާފުވުން އެއީ އެކަން ރަނގަޅުކުރުމަށް ޓަކައި އެޅޭނެ ފުރަތަމަ ފިޔަވަޅު.
އެ ފިޔަ ވަޅު އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ސަރުކާރުން ވަނީ އަޅާފަ. ވަރަށް އަވަހަށް ހަމަ އެއްބަސްވެއްޖެ
ގޯސްކޮށް ކަންތައްތައް ހިނގާކަން. ދެން އޮތީ ދެން އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތައް. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ މި މަޖިލީހުން
އަޅުގަނޑުމެން މި ރިޕޯޓް ތައްޔާރުކޮށްގެން އަދި އަޅުގަނޑުގެ މަސައްކަތާ އެކީގައި އަދި މި މަޖިލީހުގައި މިކަމާ ގުޅޭ
ގޮތުން އެކި ބޭފުޅުންގެ ޚިޔާލާއި ފިކުރުތައް ފާޅުކުރެއްވީމާ ސަރުކާރަށް ވެސް ފަސޭހަވެގެންދާނެ، ދެން އަޅަންޖެހެނީ
ކޮން ފިޔަވަޅުތަކެއްތޯ ބަލައި ، އެ ފިޔަވަޅުތައް އެޅުން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަޅުގަނޑުމެ ން ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ އަނެއް
ޙަޤީޤަތަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އާމްޑް ފޯސަސް؛ އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވީ އެމް.އެން.ޑީ.އެފުގައި ނުވަތަ ފުލުހުންގެ
މުއައްސަސާތަކުގައި ތިބޭ ބޭފުޅުން ހަމަ ޓަސްލާފައި ޖަލުގެ އޮފިސަރުންނަށް ބަދަލުކުރީމާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެއީކީ
ރަނގަޅު ގޮތެއް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ އިނގޭ ފުލުހުންގެ ތެރޭގައި ދީފައި ހުރީ ކޮންކަހަލަ ތަމްރީނުތަކެއްކަން
އަދި އެމް.އެން.ޑީ.އެފުގައި ދެވިފައި ހުރީ ކޮންކަހަލަ ތަމްރީނުތަކެއްކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބައިނގޭ. އަބަދުވެސް
ސަރުކާރު ދިފާޢުކޮށް، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މޮޅުކޮށް، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ދިފާޢުކުރަން ، ރައްޔިތުންނަކީ އެއްވެސް
އެއް ޗެއް ނޫން ގޮތަށް އެ މީހުންނަށް މި ހުންނަނީ ތަމްރީނު ދީފަ. ރައްޔިތުން ފެނުނީމާ، މަގުމަތިން ފެނުނީމާ ވެސް ހަމަ
ޖަހައި، ފަހައި، ދުވެ، ޕެޕަރސްޕްރޭ ޖަހާފައި ގިއްގަޅުވަ އިލުން؛ މިކަހަލަ ތަމްރީނުތަކެއް ފުލުހުންނަށް ވެސް ދެވިފައި
މިހިރީ. އެހެންވީމާ، މީގެތެރޭގައި ތިއްބެ ވި ބޭފުޅުންނަށް ހަމަ ރާސްލާފައި އެއްވެސް އިތުރު ތަމްރީނެއް ނެތި ގޮސް
65

ޖަލުގެ އޮފިސަރުންނަށް ވީމާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ރަނގަޅެއް ނުވާނެ. އަޅުގަނޑުމެން ޖެހޭނީ ޚާއްޞަ ތަމްރީނާއި
ޚާއްޞަ ތަޢުލީމު މީހުންނަށް ދިނުމަށްފަހު، ފަންނީ މީހުން ޖަލުގެ އޮފިސަރުންގެ ގޮތުގައި ޢައްޔަންކުރަންޖެހޭނީ.
ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިހަވަންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ޝިފާޢު.
އިހަވަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޝިފާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ކ. މާފުށީ ޖަލުގައި ހިނގައިދިޔަ ހާދިސާއާ ގުޅިގެން ހުށަހަޅާފައިވާ ރިޕޯޓަށް
ބަލާއިރު، ޝައްކެއް ވެސް ނެތް؛ ހާދިސާއަކީ ވަރަށް ހިތާމަވެރި ހާދިސާއެއް. އެހެންނަމަވެސް، މިއީކީ މި
ދިވެހިރާއްޖޭގައި އަލަށް ދެކެވޭ ވާހަކައެއް ނޫން. އަބަދުމެ ޖަލުތަކުގައި ކުރާ އަނިޔާގެ ވާހަކައާއި ، ޖަލުތަކުގައި ދިމާވާ
މިފަދަ ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކަ ދައްކާ. އެހެންނަމަވެސް، ފާހަގަކޮށްލެވޭ ކަމަކީ ، ޚާއްޞަކޮށް ނިމިދިޔަ ސަރުކާރުގައި
މިގޮތަށް ހިނގާ ކޮންމެ ކަމެއް ފޮރުވައި، ސަލާމަތްކޮށް ، އެއީ ނުހިނގާ ކަންތައްތަކަށް ހަދައި، ޖަލުގައި ލާއިންސާނީ
ގޮތުން ދެވޭ އަނިޔާއަށް ހިތްވަރުދެވޭ އެތައް ކަންތައްތަކެއް ހިނގައިދިޔައިރު އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކޮށްލެވެނީ ، މި
ސަރުކާރުގެ ވަރަށް ޅަފަތުގައި ދިމާވި މި ހާދިސާގެ؛ މި ކަންތަކާ ގުޅިގެން ސަރުކާރުން ޢަމަލުކޮށްފައި މި އޮތީ އަންނަން
އޮތް ޖީލުތަކަށް ވެސް މި ވާހަކަ ދައްކައި، މިއީ އުފާވެރިކަމެއްގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަނެވޭ ކަހަލަ ގޮތަކަށް. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. މިއީ ރަނގަޅު ފާލެއް. ދިމާވި ހާދިސާއާ ގުޅި ގެން ސީދާ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އިސްނެންގެވުމާއި ބެލުމުގެ
ދަށުން، ސަރުކާރުގެ ކަމާ ބެހޭ ހުރިހާ ފަރާތްތަކަކުން އެ ކަންތައްތައް ހަމަމަގަށް އަޅުވައި ، ރަނގަޅުކޮށް، ހާދިސާ
ހިނގައިދިޔަ ގޮތް ބެލުމަށް އަވަސްވެގަތް އަވަސްވެގަތުމަކީ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ރައްޔިތުން އެކަމާ މެދު އުފާކުރާނެ ކަމެއް.
ޖަލުތަކުގައި ދެވޭ ލާއިންސާނީ އަނިޔާގެ ވާހަކައަކީ އަބަދުމެ ދެކެވޭ ވާހަކައެއް. ޖަލުގައި މި ތިބެނީ ކުށްވެރިންނާއި،
ބޮޑެތި ކުށްވެރިންނާއި، ބައެއް ފަރާތްތަކުން ދިރިއުޅުމު ޔައި ކުރެވޭ ކުޑަކުޑަ ކަމެއްގެ ސަބަބުން ޖަލަށް ލެވޭ
ފަރާތްތަކާއި، އެކި ޒާތްޒާތުގެ ކުށްކުށުގެ ތުހުމަތުގައި ބަންދުކުރެވިފައި ތިބޭ ފަރާތްތައް. މިއިން އެއްވެސް ފަރާތަކީ
ލާއިންސާނީ އަނިޔާއެއް ލިބިގެންވާނެ ފަރާތެއް ނޫން. ލާއިންސާނީ އަނިޔާއާ ދެކޮޅަށް އަބަދުވެސް އަޅުގަނޑުމެން މި
ވަކާލާތުކުރަނީ. ހިނގަ އިދިޔަ ހާދިސާއަށް ކުޑަކޮށް ނަޒަރު ހިންގައިލާއިރު އަޅުގަނޑަށް އެންމެ ބޮޑަށް އަޅައިގަތް އެއް
ތަންކޮޅަކީ، ގޮޅިއަކުން ކުށްވެރިޔަކު ދަގަނޑުބުރިއެއް ބޭނުންކޮށްގެން ޖަލު އޮފިސަރަކަށް ހަމަލާދެވުނު ވާހަކަ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ހިތަށް ހަމަ އަންނަނީ އަސްލު ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ކީއްވެގެންބާއޭ ޖަލުތެރެއިން މިފަދަ
އެއްޗެއް ފެންނަންވީ. ލިބެންވީ. ރިޕޯޓުގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް އެބަ ބަޔާންކުރޭ ޖަލުގެ ސަލާމަތީ ކަންތައްތަކާއި އަދި
66

އެހެނިހެން ކަންކަން ވެސް އަދިވެސް ހުރީ ރަނގަޅަށް ނޫން ކަމަށް. ބަޖެޓުގެ ދަތިކަމާއި މިނޫންވެސް ބައިވަރު
ސަބަބުތަކާ ހުރެ ޖަލުތައް ބެލެހެއްޓެންޖެހޭ ގޮތަށް ބެލެހެއްޓެމުންނުދާ ކަމަށް ރިޕޯޓުގައި ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެބަ ބުނެ ވޭ.
މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް ސަމާލުކަން ދޭންޖެހޭ ކަމެއް. ޖަލަކީ ހަމައެކަނި ކުދިކުދި ކުށްތަކުގެ ތުހުމަތުގައި ،
ނޫނީ ކުދިކުދި ކުށްތަކުގެ ބަންދުގައި ތިބޭ ފަރާތްތަކެއް ތިބި ތަނެއް ނޫން. ބޮޑެތި ކުށް ވެރިން ވެސް މި ޖަލުތަކުގައި
އެބަތިބި. ޖަލުތަކުގެ ކޮންޓްރޯލު ޖަލު ބަލަހައްޓާ ފަރާތްތަކަށް ނެތި މިފަދަ ބައެއް ސާމާނު ޖަލުތެރެއަށް ވަދެފައި ހުރުމަކީ
ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެން މިހިނދުން މިހިނދަށް ވެސް، މިހާރުން މިހާރަށްވެސް އަޅަންޖެހޭ މުހިއްމު
ފިޔަވަޅުތައް އަޅަން އެބަޖެހޭ. ޖަލުގެ ސަލާމަތީ ކަންކަން ބަލަހައްޓާ ފަރާތްތަކަށް ޖަލުގެ ފުރިހަމަ ކޮންޓްރޯލު
ގެންގުޅެވޭނެ ގޮތަށް ޖަލުގައި ހުރި ކަންތައްތައް ރަނގަޅުކުރުމަށް ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ވެސް ދޭންޖެހޭ އެއްބާރުލުމާއި
އެހީތެރިކަން ދީގެން ޖަލުގެ ކަންކަން ފުރިހަމަކުރުމަކީ ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި މިފަދަ ހާދިސާތައް، މިފަދަ ހިތާމަވެރި
ހާދިސާތައް ހިނގައިނުދިޔުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅެއް. އެހެންކަމުން، އިތުރަށް އަދި ސަރުކާރުގެ
ފަރާތުން ޖަލުގެ ހާލަތު ބަލައި، ރަނގަޅުކުރަން ހުރި ކަންކަން ފާހަގަކޮށް، ވީ އެންމެ އަވަސް ފުރުޞަތެއްގެ ތެރޭގައި
ޖަލުގައި ރަނގަޅުކުރަން ހުރި ކަންކަން ރަނގަޅުކުރުމަށް އަވަސްވެގަތުމަކީ މިއަދު ވެސް އަޅުގަނޑު ސަރުކާރުގެ
ފަރާތުން އެދޭ ވަރަށް ބޮޑު އެދުމެއް. ޖަލު ވާންޖެހޭނީ ޖަލު ބެލެހެއްޓޭ އޮފިސަރުން ހާލަތާ ނުބައްދަލު ބާރުގެ
ބޭނުންނުކޮށް، ދިމާވާ ކުދިކުދި ކަންތައްތައް ހަމަމަގަށް އެޅުވޭވަރުގެ ތަނަކަށް. އެފަދަ ވަ ސީލަތްތަކާއި އެފަދަ މާޙައުލެއް
ޖަލުގައި ބިނާކުރެވިފައި އޮންނަންވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. މި ކަންކަމަކީ އިއްޔެއަކު، މިއަދަކު މިހާހިސާބަށް
ގޮސްފައި ހުރި ކަންކަމެއް ނޫން. ލައްކަ ގިނަ ދުވަސް ވެއްޖެ ޖަލުގެ ހާލަތު މިހެން އޮންނަތާ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން،
ހަމަ އެންމެ މަހަކުން، އެންމެ ދުވަހަކުން، އެންމެ ހަފްތާއަކުން މި ކަންކަން ރަނގަޅު ވެސް ނުކުރެވޭނެކަން.
އެހެންނަމަވެސް، ވީ އެންމެ، އެންމެ އަވަސް މުސްތަގުބަލެއްގައި ، ވީ އެންމެ އަވަހަކަށް ކަންކަން ހަމަމަގަށް އަޅުވައި
ރަނގަޅުކުރުމަކީ ބޮޑެތި ހާދިސާތަކެއް ދިމާވުމުގެ ކުރިން އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެހެންވެސް ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއްކަން
ގަބޫލުކޮށް، މި ކަންތައްތަކަށް ސަރުކާރުން މަސައްކަތް ކުރަމުންދާކަން އެނގި، ދާކަން ގަބޫލުކޮށް، މި މަސައްކަތްތައް
ވީހާވެސް އަވަހަކަށް ނިންމާލައި، ޖަލުގެ ކަންކަން ހަމައަށް، ރަނގަޅަށް ގެންދެވޭނެ؛ ކައިރި މުސްތަގުބަލެއްގައި
ގެންދެވޭނެ މަގަށް ފަހިވެގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން. ހަމަ ޔަޤީން، ލާއިންސާނީ އަނިޔާ ލިބޭނޭ
ހާދިސާތައް މިފަދަ ކަންތައްތައް ރަނގަޅުކުރުމުގެ ސަބަބުން މަދުވެގެން ނެތިގެންދާނެކަން ކަށަވަރު. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މީކާއީލު އަޙްމަދު ނަސީމް.
67

ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު މީކާއީލު އަޙްމަދު ނަސީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކިތަންމެ ރަނގަޅު ނިޔަތަކާ އެކުވެސް އިދާރާތަކާ ހަވާލުވެ ތިއްބެވި ބޭފުޅުން ތިއްބެވި
ކަމުގައިވީ ނަމަވެސް، ކަމެއް ހިނގައިފާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން ވެސް ގަބޫލުކުރަން އެބަޖެހޭ.
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ބަލަން މި ޖެހެނީ އެކަމެއް ހިނގުމުން ދެން އެ އިދާރާތަކުން ޢަމަލުކުރާ ގޮތް.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދިޔައީ ހޯމް މިނިސްޓްރީ ންނާއި އަދި ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސް އިން ވެސް ވަރަށް
އަވަސް ހަލުވި ފިޔަވަޅުތަކެއް މި ހިނގައިދިޔަ ހާދިސާއާ ގުޅިގެން އަޅުއްވާފައިވާ މަންޒަރު. އަދި އެކަމާ ގުޅިގެން މި
މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީތަކަށް ވެސް ހާޒިރުކުރައްވަންޖެހޭ ބޭފުޅުން ލަސްނުކޮށް ހާޒިރުކުރެވިގެންދިޔަ މަންޒަރު ވެސް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިފައިވޭ. އެހެންކަމުން، ޖުމުލަކޮށް މިހާތަނަށް އައިއިރު މި ހާދިސާއާ ގުޅިގެން ކަމާ ބެހޭ
އިދާރާތަކުން ކަންކުރައްވާފައިވާ ގޮތަކީ ، ބަލައިގަނެވޭ ގޮތް ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ފެނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އެހެންނަމަވެސް، ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ އެއް ކަމަކީ، ޖަލުގައި ބަންދުކޮށްފައި، އެކަހެރިކޮށްފައި ހުންނަ މީހާ ކުރާ ޢަމަލާއި،
މިނިވަންކަންމަތީ ބާރާއި އިޚްތިޔާރުގައި މުގުރެއް ހިފައިގެން ޔުނީފޯމު އަޅައިގެން ހުންނަ މީހާ ކުރާ ޢަމަލާ ދުވަހަކު
ވެސް ހަމަހަމައެއްނުވާނެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، ޖަލު އޮފިސަރަކަށް އަނިޔާކޮށްގެން ދެން އޭނާ އެތާ
ހައްޔަރުގައި ތިބޭ މީހުންނަށް ކުރާ އަނިޔާ އެއީ ހަމަހަމަ އަނިޔާއެއް ނޫން، އަޅުގަނޑު ހަމަގައިމު ވެސް ދެކޭގޮތުގައި.
އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑުމެން އަދި މި މައްސަލައިގައި މިކަންކަމުގެ ރޫޓްކޯސް އަށް އެޑްރެސްކުރަން އެބަޖެހޭ އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. ކަމެއް ހިނގުމުން، އެކަމެއް ކުރާ ޖަލު އޮފިސަރާ މެދު ފިޔަވަޅުއެޅުމަކުން މިކަމެއް ނުނިމޭ. މިކަން ފެށިގެން
އައި ގޮތަށް ބަލައިލާއިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މަޢުލޫމާތު ލިބިފައިވާ ގޮތުން ނަމަ، މިކަމެއް ފެށިގެން އައީ ދުންފަތްކޮޅެއް
ހޯދަން ޖަލުގައި އޮތް މީހަކު ބުނުމުން ޖަލު އޮފިސަރު އެކަން ނުކޮށްދީގެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދުންފަތަކީ ޖަލުގެ
އެތެރެއަށް އެތެރެކުރެވިގެންވާނެ އެއްޗެއް ނޫން އެންމެ ފުރަތަމަ ކަމަކަށް. އެހެންނަމަވެސް، މި ބާވަތުގެ ކަންކަން
ޖަލުގައި ވާކަމީ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް ވެސް ވަރަށް ސާފު ކަމެއް. އިންތިޚާބާ ކައިރި ؛ އިންތިޚާބު ދުވަސްވަރު ނަމަ
ޖަލަށް ބައްތިފޯނެއް ވެއްދުމުގެ ރޭޓަކީ ދިހަހާސް ރުފިޔާ. އިންތިޚާބާ ދުރު ދުވަސްވަރެއްގައި ނަމަ ހަތް ހާސް ރުފިޔާ.
ފަސް ސަތޭކަ ރުފިޔާގެ ރީލޯޑެއް ޖަލުގައި އިންނަ މީހަކަށް ފޮނުވައިލައިފިއްޔާ ޖަލު އޮފިސަރަށް 250 ރުފިޔާ ލިބޭކަމީ
މިތާ މި ތިއްބެވި ހުރިހާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ވެސް ވަރަށް ސާފު ކަންތައް. މިކަން ހިނގައިތާ މިހާރު އެތަކެއް
އަހަރެއް ވެއްޖެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްއަށް ވެސް، ހޯމް މިނިސްޓްރީއަށް ވެސް މިކަންކަން
ރަނގަޅުނުކުރެވެންވީ އެއްވެސް ސަބަބެއް އަޅުގަނޑަކަށް ނުފެނޭ. މި ކަންކަމަކީ މާ ބޮޑު ރިސޯސެއް އޮވެގެން، މާ ބޮޑު
ފައިސާތަކެއް ބަޖެޓުކުރެވިގެން ވާންޖެހޭނެ ކަންކަން ކަމަކަށް އަޅުގަނޑަކަށް ހަމަގައިމު ވެސް ނުފެނޭ. މިއީ އަވަސް
68

ޙައްލު ލިބިގެން، އަވަސް ޙައްލެއް މިކަންކަމަށް އަންނަންޖެހޭ ކަންކަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މެދުކަނޑައިލާނަން. އަޅުގަނޑުމެން އަނެއްކާ ބަހުސް ފަށާނީ
1 ޖަހާއިރު. 1 ޖަހާއިރު ބަހުސް ފަށާނީ ހަމަ މި މައުޟޫޢަށް ޖަލުތަކުގެ ރިޕޯޓަށް. ޝުކުރިއްޔާ.
}ހުސްވަގުތު ކޮޅު: 12:30 އިން 11:00 އަށް{
(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހު ގެ ނައިބު ރައީސް އީވާ ޢަބްދުاله)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ކުރިން ހިނގި ބަހުސް ކުރިއަށްގެންދާނަން.
ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް.
ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް ވާހަކަދެއްކެ ވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، އަޅުގަނޑު އެންމެ ފުރަތަމަ ކަމަކަށް 20 ޖޫން 2019ގައި މާފުށީ ޖަލުގަ އި
ހިނގި ހާދިސާ؛ އެ ހާދިސާއާ ގުޅޭ ގޮތުން މި މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީއަށް ކޮމިޝަނަރ އޮފް ޕްރިޒަންސް ހާޒިރުކުރައްވަ އި
އަދި އެ މަޢުލޫމާތު ސާފުކުރައްވަ އި އެ މަސައްކަތް ކުރެއްވީތީ އެ ކޮމިޓީއަށް އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު
ދަންނަވަން. އެހާ ހަލުވި މިނެއްގައި އެކަން ކޮށްދެއް ވީތީ ކޮމިޓީގެ ހުރިހާ މެންބަރުންނަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ކޮމިޓީގެ ރިޕޯޓަށް އަޅުގަނޑު ބަލައިލާއިރު، ކޮމިޓީގެ ރިޕޯޓުގަ އި ޙަޤީޤަތުގައި މި މައްސަލައާ
ގުޅުންހުރި މާ ގިނަ ކަންކަމެއް އަޅުގަނޑަށް ފާހަގައެއް ނުކުރެވޭ. މިއީ ވަކި ޚާއްޞަ ހާލަތެއްގައި ޚާއްޞަ ކަމެއް
ހިނގައިގެން ކުރެވިފައި އޮތް މަސައްކަތެއް ކޮމިޓީން ކޮށްފައި އޮތް ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ . އެހެންނަމަވެސް،
މި ރިޕޯޓުން އަޅުގަނޑަކަށް ފާހަގައެއްނުކުރެވޭ މި މައްސަލައާ ގުޅޭ ގިނަ ކަންތައްތަކެއް. އެހެނެއް ނޫން. ޖަލުގައި ހުރި
ގިނަ މައްސަލަތަކެއް ފާހަގަކުރައްވާފައި އެބަހުރި. މިސާލަކަށް ޖަލުގެ ވަށާފާރު ނެތުމާއި، ސީ.ސީ ޓީ.ވީ ކެމެރާ
ނެތުމާއި، ޖަލުގެ މުވައްޒަފުން ތަމްރީނުލިބިފައި ނެތްކަމާއި އަދި އެކަށީގެންވާ އަދަދަކަށް މުވައްޒަފުން ނެތުމާ،
މިކަންކަން އެބަހުރި ފާހަގަކުރައްވާފަ. އެހެންނަމަވެސް، މި ހިނގައިގެން އުޅޭ މައްސަލަ؛ ހިނގައިގެން އުޅޭ ހާދިސާއާ
ގުޅޭ ގޮތުންނެއް މި ކޮމިޓީގެ ރިޕޯޓުގައި ކަންކަން ފާހަގަކުރައްވާފައެއް ނެތް. ހަމައެކަނި ވިދާޅުވެފައި އޮތް ވާހަކައެއް
ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވެނީ، ކޮމިޝަނަރ އޮފް ޕްރިޒަންސް ވިދާޅުވި ކަމަށް މިހާރު ޖަލުގެ ހާލަތު ރަނގަޅުވެއްޖެ
69

ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް. އަޅުގަނޑު ވަރަށް ކަންބޮޑު ވާ
ކަމެއް އެއީ އޭގެފަހުން ރޭގަ އި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަޑުއިވިގެންދިޔައީ ޖަލުގައި އަނެއްކާވެސް ހާދިސާތަކެއް
ހިނގާކަމުގެ ވާހަކަ. މީގެ ތެދުދޮގެއް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ޔަޤީންކޮށް، ކަށަވަރުކޮށް ދަންނަވާކަށް ނޭނގޭ. އަޅުގަނޑު
މިއަދު އުފެދޭ. އަޅުގަނޑަށް އުފެދޭ ސުވާލުތަކެއް މިއިން އެބަ ފާހަގަކުރެވޭ. އެއް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑަށް ސުވާލު އުފެދޭ،
މިހާރު މި މައްސަލަ ޙައްލުވެއްޖެތޯ. ހަމަ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް މިހާރު ޖަލުގައި ގައިދީންތަކަކަށް އަނިޔާކޮށްގެން އުޅުނު
މައްސަލަ ޙައްލުވެއްޖެތޯ. އެ ސުވާލު އެބައޮތް. އަޅުގަނޑު އެންމެ ބޮޑަށް ސުވާލުއުފެދޭ ސަބަބަކީ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ
ގޮތުގައި ވިއްޔާ އެކަށީގެންވާ މިންވަރަކަށެއް ޖަލު ބަލަހައްޓާ ފަރާތްތަކުން، ކޮމިޝަނަރ އޮފް ޕްރިޒަންސް އަދި ހޯމް
މިނިސްޓްރީގެ ފަރާތުން އެ މަޢުލޫމާތު އާއްމުންނަށް ފޯރުކޮށްދެއްވުމަކުންނުދޭ. ހަމައެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް،
އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ ކަމެއް އެއީ މި ހާދިސާ ޙަޤީޤަތުގައި ހިނގަން ދިމާވި ސަބަބު މިހާރު ދެނެގަނެވިއްޖެތޯ.
އެކަމަށް ޙައްލު ހޯދޭނީ އޭގެ ސަބަބު ދެނެގަނެވިގެން. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން ސަރުކާރުން އިންތިހާއަށް މިކަމުގައި
މަސައްކަތްކުރައްވާކަން. އޯގާތެރި ސަރުކާރެއް، އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރަކީ. އެ މަސައްކަތް ސަރުކާރުން ކުރައްވާކަން އެއީ
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް، މީގެ ރޫޓްކޯސް؛ ދެންމެ ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މީކާއީލު ނަސީމް އެ ވިދާޅުވިހެން މީގެ ރޫޓްކޯސްއާ ހަމައަށް މިހާރު ހިނގައްޖެތޯ؟ އެކަން ހޯދިއްޖެތޯ؟ އެކަން ނުހޯދޭ
ކަމަށް ވަންޏާ މިއަކަށް ޙައްލުތަކެއް ލިބޭނެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑަކަށް ގަބޫލެއް ނުކުރެވޭ. މިއީ ކަންބޮޑުވެފައި ހުރި ކަމެއް.
އަޅުގަނޑަށް ހަމަ ޔަޤީން މި ސަރުކާރުގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މި ވަގުތު އެންމެ އިސްކަމެއް ދެއްވާނީ މިކަން
ޙައްލުކުރުމަށް. އަދި ސަރުކާރުން ކުރެވެން ހުރި ހުރިހާ ކަމެއް ކުރާނެ ކަމަށް، އެކަމަކާ ދޭތެރޭ ވެސް އަޅުގަނޑު
ޝައްކެއް ނުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް، އެކަންކަން ހިނގައިދިޔައީމާ އެކަންކަމުގެ މަޢުލޫމާތު ރައްޔިތުންނަށް ދެވެން އޮތް
މިންވަރަކަށް ދިނުމަކީ އެއީ ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް. ޙަޤީޤަތުގައި ބައެއް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން،
ސޯޝަލް މީޑިއާގައި އެކި ގޮތްގޮތަށް އެ ޚަބަރުތައް، އެ ވާހަކަތައް ދެކެވެމުންދަނީ ސަރުކާރުން އެކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން
ދޭންޖެހޭ މަޢުލޫމާތު އެންމެ ފުރިހަމައަށް ނުދެވޭތީ. އެ ކަން ކުރުމަކީ ހަމަ އިންތިހާއަށް މު ހިއްމު ކަމެއް. ހަމައެއާއެކީ،
ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ. މިދެންނެވި ގޮތަށް މި ޢަމަލުކުތައް ތަކުރާރުވެގެންދާ ދަނޑިވަޅުގައި ރާއްޖޭގައި ސިޔާސީ
މަޝްރަޙުގައި ހިންގާ އެތައް ބައިވަރު އެހެން ކަންކަން ވެސް އެބަހުރި. މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި ކުރެވޭ
މަސައްކަތްތައްވެސް އެބަހުރޭ. ސީދާ މިކަމާ ގުޅުން ނެތްކަމުގައި ވިޔަސް ވެސް އެއީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
މިކަމާ ބަޔަކު މީހުން ގުޅުވައިފާނެ ކަންތައްތައް. މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި މިކަހަލަ ބޮޑު މަސައްކަތެއް ؛
މީގެކުރިންވެސް ކުރާ ކޮންމެ ފަހަރަކު، ކުރަން ފަށާ ކޮންމެ ފަހަރެއްގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނޭ ޖަލުތަކުގައި
ކަންތައްތަކެ އް ވާ ތަން. އަޅުގަނޑު ދިވެހި ސަރުކާރުގެ ކިބައިން ވެސް އެދޭ ކަމަކީ ، މިކަންކަން ތަކުރާރުނުވާނެ ގޮތަށް
ސަރުކާރުން އަވަހަށް ފިޔަވަޅުއަޅުއްވައިދެއްވުމަށް. އެއީ ވަކިކުރަންޖެހޭ މީހަކު ވަކިކޮށްގެން ވެސް، އަދި
70

ހަމައެއާއެކީގަ އި، މިކަންކަން ކުރި މީހުން ފާހަގަކޮށް، އެ މީހުންނާ ދޭތެރޭ އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅެއް އޮތިއްޔާ މިހާރުން
މިހާރަށްވެސް އެކަން ކުރަން. މިއީކީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގަބޫލުކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރެއް
އޮންނައިރު ރާއްޖޭގެ ޖަލުތަކުގައި އަނިޔާކުރާ ކަމަކީ އެއީ ކީ އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ގަބޫލުކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. އެއީ
އެމް.ޑީ.ޕީ ވީތީ. އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ޙަޤީޤަތުގައި މިކަމުގައި އެންމެ ބޮޑަށް ވަކާލާތުކޮށް، އެންމެ ބޮޑަށް އެކަން
ހުއްޓުވަން މަސައްކަތްކުރި ބަޔަކީ ވެސް. އަދި މިހާރު މި އޮތީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ފުރުޞަތު ލިބިފައި އެކަން
ހުއްޓުވަން. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި ފުރުޞަތު އަޅުގަނޑުމެން ސަރުކާރުން ރަނގަޅަށް ބޭނުންކޮށް، މިކަން ތަކުރާރުނުވާނެ
ގޮތަށް ޢަމަލުކުރާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން ސަރުކާރުން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އުނގޫފާރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު.
އުނގޫފާރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުވެސް 20 ޖުލައި 2019 ވަނަ ދުވަހު މާފުށީ ޖަލުގައި ގައިދީންތަކަކަށް އަނިޔާކުރެވުނު އަނިޔާކުރެއްވުން
ވަރަށް ހަރުކަށި އިބާރާތުން ކުށްވެރިކުރަން. އަދި އެކަން ރަނގަޅުރުމަށްޓަކައި މިހާރުން މިހާރަށް އަޅުގަނޑުމެން
އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތައް އަޅަންޖެހޭނެ ކަމަށް ދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖަލުތަކުގައި
އަނިޔާކުރުމުގެ ސަގާފަތެއް އުފެދިފައި އޮތް ތަނެއް މިއީ. އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަން މިއީ ކުއްލިއަކަށް މިއަދުން
މިއަދަކަށް ޙައްލުކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫންކަން. އަދި އަނިޔާކުރި އޮފިސަރުންނަށް ހަމައެކަނި އަދަބުދިނުމަކުން ވެސް ނިމޭނެ
ކަމެއް ނޫންކަން. އެހެންނަމަވެސް، މި ވާހަކަ ދައްކާއިރު ވެސް އަޅުގަނޑުވެސް ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން. ރަނގަޅު ނޫންކޮށް
ކަންކަން ހިނގާ ކަމަށް، އަނިޔާކުރި ކަމަށް، އިޞްލާޙުކުރަންޖެހޭ ކަންކަން ހުރި ކަމަށް އަދުގެ ސަރުކާރުގެ ހޯމް
މިނިސްޓްރީއާއި އަދި ސަރުކާރުގެ އޮފިޝަލުން ވިދާޅުވާވިދާޅުވުން އެ އީ އަޅުގަނޑަށް މިކަމުގައި އުއްމީދު ލިބޭ ކަމެއް.
އިއްޒަތްތެރި ރައީ ސް. އަޅުގަނޑުމެންނަށްވެސް ފުރުޞަތު ލިބުނު، ރާއްޖޭގެ ޖަލުގެ ކަންކަން ތަޖުރިބާކޮށްލުމުގެ
ފުރުޞަތު. މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ 6 މެންބަރަކާ އެކީގައި އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ތިބިން ދޫނިދޫ، އަދި ރިމާންޑު
ސެންޓަރެއް އެއީ އިނގޭތޯ. ހަމަ އެތަނެކޭ ޖަލެކޭ ތަފާތެއް ނޫން. އެއް ގޮތެއްގައި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސްގެ ފިރިކަލުން
ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނާ އެކީގައި އޮންނެވި އެތަނުގަ އި. ޖަލު ބަލަހައްޓަވަން ހުންނެވި އޮފިސަރަކު އެއްދުވަހު
އަޅުގަނޑުމެންނާ ދިމާއަށް ވިދާޅުވި، ތި ބޭފުޅުންނަކީ މުޖްތަމަޢުގެ ރިޖެކްޓުންނެއް ނޫންތޯއޭ. ކަންދިމާކުރި ގޮތުން
އެނބުރި އައިސް އަޅުގަނޑުމެން މިތިބީ މި ގާނޫނުހަދާ މަޖިލީހުގައި އިނގޭތޯ. ރިޖެކްޓުން ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަކީ
މުޖްތަމަޢުގެ. ދެކޭދެކުމާއި، އާދަކާދައާއި، އެތައް ކަމަކާ ގުޅިފައި އޮތް މައްސަލަ އެއްގެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ.
71

އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ ކަންނޭނގެ މިކަމަށް ވާހަކަދައްކާއިރުގައި ، މީގެ ޙައްލަށް ވާހަކަދައްކާއިރުގައި މުޅި މި ސަގާފަތް
ބަދަލުކުރަން ވާހަކަދައްކަން. ވަރަށް ގިނަ މެންބަރުން ވަރަށް ގިނައިން ފާހަގަކުރައްވައިފި ، ކަމާ ބެހޭ ގޮތުން ހެދިފައި
ހުރި ގާނޫނުތަކާއި އަދި އަޅުގަނޑުމެން ރާއްޖެ ސޮއިކޮށްގެން މިތިބަ ބައިނަލްއަގު ވާމީ މުޢާހަދާތަކާއި މި ކަންކަން
އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް އެބަޖެހޭ ރާއްޖޭގެ ޖަލުތަކުގައި ޑިއުޓީކުރައްވަން ތިއްބަވާ ފަރާތްތަކަށް ވަރަށް
ރަނގަޅަށް ހޭލުންތެރިކަން، އެ މަޢުލޫމާތު ފޯރުކޮށްދީ ބޮޑެތި މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަން މިކަން ރަނގަޅުކުރުމަށްޓަކައި.
ހަމައެއާއެކީގަ އި، ދުނިޔޭގެ ބޮޑެތި ޖަލުތަކާ އެއްވަރަށް މި އޮތް ކުޑަކުޑަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކުދި މަދު ޖަލުތަކަކަށް ގިނަ
ކުށްވެރިން އެއްކޮށްގެން މިފަދަ ހަމަނުޖެހުން؛ އަޅުގަނޑުމެން ރާއްޖޭގައި އެބަހުރި ވަރަށް ބޮޑެތި ހަމަނުޖެހުން ހިނގާފަ.
ހަމަނުޖެހުންތައް އެހެން ތަކުރާރުނުވާނޭ މަގަށް އެކަން ކުރުމަށްޓަކައި. އަދި ހަމައެއާއެކީގައި ، ޖަލުގައި ޙުކުމްކުރެވިގެން
ބައިތިއްބާފައި ތިބޭ ގައިދީންނަށް ވެސް އެބަ ހުރޭ ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭ ޙައްޤުތަކެއް އިއްޒަތް ތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑަށް
މުއްސަނދި ބޭފުޅުންނާއި ސިޔާސީ ލީޑަރުންނަށް ހަމަ ގަވާއިދުން އެ ބޭފުޅުން ގެ ޤާނޫނީ ވަކީލުންނާ އެއްޗެހި ޖަލަށް
ޒިޔާރަތްކުރައްވާ . ޢާއިލާ ބޭފުޅުން ވެސް ކޮންމެ ހަފުތާއަކު ޒިޔާރަތްކޮށް މި ކަންކަން ކުރާ ތަން. އަޅުގަނޑުމެން
އެބަޖެހޭ ރާއްޖޭގައި މުޅިން، އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވަނީ ރާއްޖޭގެ މުޅި ޖިނާޢީ ޢަދްލުގެ ނިޒާމާއި އަދި އަދަބުދިނުމުގެ
ބަދަލުގައި ރީހެބިލިޓޭޝަނާއި އަނބުރާ މުޖުތަމަޢަށް ގެނައުމުގެ ނިޒާމަކަށް ހެދުމަށްޓަކައި އެބަޖެހޭ ގައިދީންނަށް ވެސް
ފުރުޞަތުތަކެއް ދޭން. މިސާލަކަށް ޢާއިލާއަށް އޮންނަ ބައްދަލުވުމުގެ ފުރުޞަތު އިނގޭތޯ. ރާއްޖޭގައި މިހާރު އޮތް ގޮތުން
ވެއްޖެއްޔާ މާފުށީ ޖަލަށް، ރާއްޖޭގެ އުތުރުން އަދި ދެކުނުން ރަށްރަށުގެ ނިކަމެތި ޢާއިލާތަކުގެ ބޭފުޅުންނަށް އިނގޭތޯ،
ޖަލުގައި ތިބޭ ގައިދީންނަށް ޒިޔާރަތްކޮށް ހެދުމުގެ ފުރުޞަތު މިހާރަކު ނޯވޭ. ރާއްޖޭގައި މި އޮތް ޤާނޫނުއަސާސީން
ލާޒިމުކުރޭ އެބަ، ވަކީލުންގެ ޙައްޤާއި ބައެއް ކަހަލަ ގާނޫނީ އެހީތެރިކަމުގެ ޙައްޤު ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭނެ ކަމަށް.
އެހެންނަމަވެސް، އެއީ ވެސް ފުދުންތެރިކަން ނެތް ފަގީރު ޢާ އިލާތަކުން މިހާރު އެއްކޮށް މަހްރޫމުވެފައި އޮންނަ ޙައްޤެއް.
އެހެންވީމާ، ހަމައެކަނި ޖަލުތަކުގައި ސީސީ ޓީވީ ހަރުކުރުމާއި ވަށާފާރު ރޭނުމާ، މިކަންކަން ކޮށްލައިގެން ފަރުޖެއްސޭނެ
ކަމެއް ނޫން. މިއާއެކީގައި އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ ޖަލުތައް ވެސް ލާމަރުކަޒީވާން. އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ އެކި
އަތޮޅުތަކުގައި އެކި ސަރަހައްދުތަކުގައި ކުށް ވެރިން ގެންގުޅެވޭނެ ކަހަލަ ގޮތަކަށް މުޅި މި ނިޒާމު ބައްޓަންވާން.
އަޅުގަނޑު ވެސް ހަމަ ގިނަ ބޭފުޅުން ފާހަގަކުރެއްވި ކަންކަމަށް ތާއީދުކުރަން. އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަން، ހާލަތާ
ނުބައްދަލު ބާރޭ ކިޔާފަ އެއް އަނިޔާއެއް ނުކުރެވޭނެ. އަނިޔާއަކީ އެއްވެސް ހާލަތަކަށް ބައްދަލު ބާރެއް ނޫން އެއީކީ.
އަޅުގަނޑުމެން އެ ސަގާފަތް ބަދަލުކޮށްގެން ނޫނިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤައުމުގެ ކަންކަން ރަނގަޅެއް ނުކުރެވޭނެ. ވަރަށް
ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
72

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ފޭދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ނިހާދު.
ފޭދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙާއްމަދު ނިހާދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރިޕޯޓަކަށް ފަހު ރިޕޯޓެއް . މިދިޔަ ހަފުތާގައި އަޅުގަނޑުމެން ބަހުސްކުރީ ޖަލުގެ
ހާލަތާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަމައަށް އައި ރިޕޯޓެއް. އެ ރިޕޯޓުގައި ވެސް ފާހަގަކުރަމުންގެންދިޔައީ ޖަލުގައި
ސީސީ ޓީވީ ނެތް ވާހަކައާއި، ގައިދީންނަށް ޖަލުގައި ޖާގަ ނެތް ވާހަކައާއި ، ވަސީލަތްތައް މަދު ވާހަކައާއި،
ތަމްރީނުދޭނެ ފުރުޞަތު ނެތް ވާހަކައާއި، ރީހެބިލިޓޭޓުކުރެވޭނެ އިންތިޒާމުތަކެއް ނެތް ވާހަކަ. ރިޕޯޓަކަށް ފަހު ރިޕޯޓެއް
ނެރެގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނެރެވޭ ނަތީޖާއަކީ ކޮބައިތޯ އަޅުގަނޑަށް ސުވާލުއުފެދޭ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާހިތް އޮތީ
މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ މި މަޖިލީހުން ނެރެފައިވާ ރިޕޯޓަށް ވެސް ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ
މިއަދު ދިމާވެގެން އުޅޭ މައް ސަލައަށް ޙައްލެއް ހޯދުމަށްޓަކައި އެ މައްސަލައިގެ އަސްލަށް ވާސިލުވެވިފައި ނެތްކަން.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޖަލުގެ ހާލަތަކީ 1990ގެ އަހަރު ތެރޭގައި ފޮޅިއެއް ލިޔެގެން ކޮޕީއެއް ހައްދައިދިންކަމުގެ ކުށުގައި،
ތުހުމަތުގައި އަޅުގަނޑު ވެސް ގެންދިޔަ ޖަލެއް އެ ޖަލަކީ. އެ ޖަލުގެ ހާލަތު އަދިވެސް އެ އޮތީ ހަމަ އެފަދައިން. އެ
ތަނަކަށް އެއްވެސް ބަދަލެއް ނާދޭ. އެ ތަނުގައި ޑްރަގު ވިޔަފާރިކުރާ މީހުން ވިޔަފާރިކުރަމުންގެންދަނީ. ހަތިޔާރު
ވިޔަފާރިކުރާ މީހުން ވިޔަފާރި ކުރަމުންގެންދަނީ. ހަތިޔާރޭ މިދެންނެވީ ދަގަނޑުބުރިއާއި ފޯނާއި އެހެނިހެން މިފަދަ
ކަންތައްތަކަށް ބޭނުންކުރެވޭނެ ވަސީލަތްތަކުގެ ވާހަކަ. މި ހާލަތު މިހެން އޮވެ، ޖަލުގެ ހާލަތު ބަދަލުވެގެން ހިނގައިދާނެ
ކަމަކަށް އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލެއް ނުކުރެވޭ. އަސްލަށް އަޅުގަނޑުމެން ރުޖޫޢަވާން އެބަޖެހޭ. ޙަޤީޤަތަކީ ކޮބައިތޯ ބަލަން
އެބަޖެހޭ. މިއަދު އެ ތަނުގައި އެ ތި އްބެވި ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮމިޝަނަރ އޮފް ޕްރިޒަންސް ބެލުމުގެ ދަށުން ޖަލު
ބެލެހެއްޓުމަށްޓަކައި އެތާ އޮތް ޓީމަކީ އޭރުގައި ވެސް އޮތް ޓީމު. އޭގެތެރެއިން މަދު ބޭފުޅަކު ނޫނިއްޔާ ބަދަލުވެފައެއް
ނެތް. މިފަދަ ލާއިންސާނީ އަނިޔާތައް ޖަލުގެ ގައިދީންނަށް ދެމުންދާ ޓީމެއް އޮވެމެ، އެ ތަނުގައި އެ ޓީމަށް އެ
ބޭފުޅުންނަށް ތަމްރީންދެވި، ނޫނިއްޔާ އެފަދަ އަނިޔާތައް ހިންގާ ފަރާތްތަކާ މެދު ފިޔަވަޅުނޭޅި ދުވަހަކު ވެސް ޖަލުގައި
ދެމުންގެންދާ އަނިޔާތައް ހުއްޓުވިދާނެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑެއް ގަބޫލެއް ނުކުރަން. މިއަދުގެ ޙަޤީޤަތަކީ ވެސް، ރޭގައި
ވެސް ޖަލުގައި އަނިޔާކުރި. އެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން ކިތަންމެވަރަކަށް ސިއްރުކުރަން މަސައްކަތްކުރިޔަސް މިއީ
ސިއްރުކުރެވޭނެ ޒަމާނެއް ވެސް ނޫން. މިއިން އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ކޮމިޓީއަށް ހާޒިރުވެ މަޢުލޫމާތު ދެއްވި ބޭފުޅުންގެ
ތެރެއިން ހޯމް މިނިސްޓަރުގެ މަޢުލޫމާތު ސީދާ ތެދުބަހުން ދެއްވިދެއްވުމަށްޓަކައި ހޯމް މިނި ސްޓަރަށް އަޅުގަނޑު ޝުކުރު
ދަންނަވަން. އެހެންނަމަވެސް، ކޮމިޝަނަރ ކޮމިޓީއަށް ވަޑައިގެން ކޮމިޝަނަރު ދެއްވި މަޢުލޫމާތާއި ހޯމް މިނިސްޓަރު
ދެއްވި މަޢުލޫމާތާ ދިމާނުވާތީ އިންތިޚާއަށް ކަންބޮޑުވަން. ޙަޤީޤަތުގައި މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން ކުރާންޖެހޭ މަސައްކަތަކީ މި
އަނިޔާވެރި އަނިޔާކުރުން ހުއްޓުވުން. އެކަން ހުއްޓުވެން އަންނަނީ ސީދާ އެ މައްސަލައިގެ އަސްލަށް ވާސިލުވެގެން.
73

އަޅުގަނޑު ގޮވަ އިލާނީ މުޅި ތަނުގައި ތިބި ހުރިހާ މުވައްޒަފުން ބަދަލުކޮށްގެން ވިޔަސް، އެހެން ތަންތަނަށް
ޓްރާންސްފަރކޮށްގެން ވިޔަސް، ކޮމިޝަނަރ އޮފް ޕްރިޒަންސް މަޤާމުން ޒިންމާއަށް އިހުމާލުވެފައިވާތީ ފިޔަވަޅުއަޅައިގެން
ކަމުގައި ވިޔަސް މިއަދު މިކަމަށް ޙައްލު ހޯދަން އެބަޖެހެއޭ. އެހެންނޫން ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ މިއަދަށް ވުރެ މާ ނިކަމެތި،
މާ ބިރުވެރި ހާލަތަކަށް ޖަލުގެ ހާލަތު ބަދަލުވެގެން ހިނގައިދާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، އަޅުގަނޑުމެންގެ
މި ކޮމިޓީން އަދިވެސް އިތުރަށް ދިރާސާކޮށް ނަންގަވަންޖެހޭ ޒިންމާ ނަންގަވައި، އަދި މި ޖަލު ބެލެހެއްޓުމަށް ޓަކައި
ޒިންމާ ނަންގަވަން ގާނޫނީ ގޮތުން ލާޒިމްކުރާ ފަރާތްތަކުން ވެސް އެ ޒިންމާ ނަންގަވައިގެން ކުރިއަށްގެންދިއުން. އަދި
ކޮމިޝަނަރ އޮފް ޕްރިޒަންސް ވެސް ގާނޫނީ ޒިންމާ އަދާކުރުމަށް ގޮވައިލަމުން ނިންމާލަން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު ދެން ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ ؛ އަޅުގަނޑު ދެން
ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހުޅުމާލޭ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ނިޔާޒަށް.
ހުޅުމާލެ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ނިޔާޒް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މި މަހުގެ 22 ވަނަ ދުވަހު މާފުށީ ޖަލުގައި ހިނގައިދިޔަ ކަންތަކާ ގުޅޭ
ގޮތުން ކޮމިޓީން އެކުލަވަ އިލާފައިވާ ރިޕޯޓަށް ބަލައިލާއިރުގައި ރިޕޯޓުގައި މުހިއްމު ކަންކަން ފާހަގަވެފައި އެބަހުރި. އަދި
އެކަންކަމަކީ އެއްވެސް ހާލެއްގައި އަލަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަވެފައި ހުރި ކަންކަމެއް ނޫން.
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، މީގެ އެއް ހަފުތާ ކުރިން ޖަލުތަކުގެ އޮޑިޓް ރިޕޯޓަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ވާހަކަދައްކަމުންދިޔައިން.
އޭގައި އެބަހުރި ވަރަށް ރަނގަޅަށް މިއަށްވުރެ ތަފުސީލުކޮށް ވެސް ޖަލުތެރޭގައި ކަންކަން ހުރި ގޮތާއި އަދި ކަންކަން
އިޞްލާޙުކުރުމަށް އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތަކުގެ ވާހަކަ. އަނެއްކާވެސް އަޅުގަނޑުމެން ވެސް އިތުރަށް ކަންކަން
ތަޙުޤީޤުކުރުމުގެ ބަދަލުގައި، އެކިއެކި ދުވަސްވަރުގައި މި މަޖިލީހަށް ވެސް އަދި ސަރުކާރުތަކުން އެކުލަވަ އިލާފައިވާ،
ޖަލުތަކާ ބެހޭ ގޮތުން އެކުލަވަ އިލާފައި ހުރި ރިޕޯޓުތަކުގައި ހުރި ރެކަމަންޑޭޝަންތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން އަވަސްގަންނަން
އެބަޖެހޭ. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، ޖަލުތަކާ ބެހޭ ރިޕޯޓުގައި އޮތް ފާހަގަކޮށްފައި، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ހާދިސާއިން
ވެސް އެނގިގެން އެބަދޭ ޖަލުތަކުގައި އަނިޔާކުރިކަން. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން އިއްތިފާޤުވާ ކަމެއް. އަދި އެއީ
ހޯމް މިނިސްޓަރު ވެސް ވިދާޅުވެފައިވާ ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް، މިހާތަނަށް ރާއްޖޭގައި އެންޓި-ޓޯޗަރ ގާނޫނުގެ ދަށުން
އެއްވެސް މީހެއްގެ މައްޗަކަށް ނެތް ދަޢުވާކުރެވިފައެ އް. ދަޢުވާ އުފުލިފައެއް. އަދި އަނިޔާކުރި ކަމަށް ބުނެ ހިޔުމަން
ރައިޓްސް ކޮމިޝަނަށް ހުށަހަޅާ މައްސަލަތަކުގެ 90% މައްސަލަތަކަކީ ހުށަހެޅި ފަރާތްތަކާ އިދިކޮޅަށް ނިމިފައިވާ
74

މައްސަލަތައް. އެހެންވީމާ، މީގައި އެބަ އުޅޭ މައްސަލައެއް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ އެނގޭ އަނިޔާކުރާކަން.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ އެނގޭ ޖަލުތަކުގެ ހާލަތު ދޭތެރެދޭތެރެއިން ގޯސްވާކަން. އަދި އަޅުގަނޑުމެން
ހަނދާންނައްތާލައިގެންނުވާނެ މި ރާއްޖެ އިޞްލާޙުގެ މަގަށް ގެންދިއުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން ފެށި މަސައްކަތުގައި
ވަރަށް މުހިއްމު ދައުރެއް އަދާކުރި ހާދިސާއެއް އެއީ، ޖަލުތަކުގައި އީވާން ނަސީމް މަރާލެވިގެންދިޔަދި ޔުން. އެހެންވީމާ،
އެއީ ޤައުމީ ސަލާމަތަށް ބައެއް ފަހަރު ނުރައްކާވާ މިންވަރަށް ޖަލުތަކުގެ ހާލަތު ގޯސްވެގެންދާކަމީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ފެންނަން އޮތް ޙަޤީޤަތެއް. އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެހެންވީމާ، ޖަލުތަކުގެ މި ރިޕޯޓުގައި ފާހަގަކޮށްފައި އޮތް
ކަންތަކުގެ އިތުރަށް އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަވި އެހެން ކަމެއް ދަންނަވައިލާނަން. މި ރިޕޯޓުގައި ނުހިމެނޭ؛ އެހެންނަމަވެސް،
އެ ކޮމިޓީގައި ކޮމިޝަނަރ އޮފް ޕްރިޒަންސް ފާހަގަކުރެއްވި މުހިއްމު އެއް ވާހަކައެއް. އެގޮތުން، އެ ރޭ؛ އެ ދުވަހު
ޖަލުގައި ހިނގި ހާދިސާގައި، އެ ގޮޅީގައި ތިބި ގިނަ މީހުންނަކީ ވާނުވާޖަހާފައި ތިބި ބައެއް ކަމަށް. އެ މީހުންގެ
ތެރެއިން އެ މީހުންގެ އުދާސްތަކެއްގައި އެ މީހުން ތަކުރާރުކޮށް އެ މީހުންގެ މައްސަލަތައް ބަލައިދިނުމަށް އެކިއެކި
އިދާރާތްތަކުގައި އެދުމަށްފަހު އެއިން ނަތީޖާއެއް ނުނިކުތީތީ އެކަމާ އިހުތިޖާޖުކުރުމުގެ ގޮތުން މި މައްސަލަ ފެށިގެން
އައި ކަމަށް ދޭހަވާ ގޮތަށް ކޮމިޝަނަރ އޮފް ޕްރިޒަންސްގެ ވާހަކަތައް ހުރިކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އެއީ ދެރަ
ކަމެއް. އަދި ކޮމިޝަނަރ އޮފް ޕްރިޒަންސް އެކަމަށްޓަކައި ދައުލަތުގެ އިދާރާތަ އް މެދުވެރިކޮށް މިކަން ޙަ އްލުކުރުމަށް
މަސައްކަތްކޮށްފައި އޮތްކަން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ދުވަ ހު ފާހަގަވެގެންދިޔަ. އެގޮތުން، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ
އަރިހަށް މިކަންކަން އަވަސްކޮށްދިނުމަށް އެދިފައިވާ ކަމަށް ވެސް އެދިފައިވާކަން ފާހަގަކުރި. އަދި ޕްރޮސިކިއުޓަރ
ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން އެކަމަށް ޙައްލެއް ނުލިބުމުން، ސުޕްރީމް ކޯޓަށްވެސް އެ މައްސަލަ ހުށަހަޅައިގެން ވާނުވާ ޖަހާފައި
ތިބި މީހުންނަށް، އެ މީހުންނަށް ވާނުވާ ގޮތެއް އެނގުމަކީ އެއީ މުހިއްމު ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން.
ޙަޤީޤަތުގައި އެ މައްސަލަ އެބަ ދިމާވޭ ޖަލުތަކަށް ނުކަތާ ވަރަށް މީހުން ޖަމާވެފައި ތިބިތިބުމާ ވެސް. އެއްވެސް ކުށެއް
ސާބިތުނުވެ، އަދި ތަހުގީގެއް ވެސް ނުހިންގާ އެތައް ބަޔަކު ގޮޅިތައް ފުރާލައިގެން ތިބޭތިބުމަކީ އެއަށް އަޅުގަނޑުމެން
އިސްނަގައިގެން ވެސް ޙަ އްލެއް ހޯދަންޖެހޭ ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން. އެހެންވީމާ، މި ރިޕޯޓުގައި އެކަން
ފާހަގަކޮށްފައި ނެތް ނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ދެކޭ ގޮތުގައި ޖަލުތަކުގައި މި ދިމާވާ މައްސަލަތަކުގައި އެއް އަސްލެއް ކަމަށް
އެބަވޭ ވާނުވާޖަހާފައި ތިބޭ މީހުންނަށް، އެ މީހުން ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ކުރިއަށް ދެން ދާނެ ގޮތެއް އެނގިފައިނެތުމުން އެ
މީހުންގެ އުދާސްތައް ބޭރުކުރުމަށް ދޭތެރެދޭތެރެއިން ޖަލުތަކުގައި ހަމަނުޖެހުން ހިންގުމަށް މެދުވެރިވާ ސަބަބެއްގެ
ގޮތުގައި. އެހެންވީމާ، ރިޕޯޓުގައި ފާހަގަކޮށްފައި ހުރި ކަންތަކުގެ އިތުރަށް މިކަން ވެސް ފާހަގަކޮށް، އަޅުގަނޑު އެދެނީ
އަވަހަށް ކުރިންވެސް ރިޕޯޓުތަކުގައި ފާހަގަކޮށްފައި ހުރި ރެ ކަމެންޑޭޝަންތަކައިގެން އަޅުގަނޑު ކުރިއަށްދިއުން. އަދި
އެކަންކަން ރަނގަޅުކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރުން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުސަތަށް.
75

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ތުޅާދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙިސާން
ޙުސައިން.
ތުޅާދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙިސާން ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! އެއްވެސް ޖަލެއްގައި އެއްވެސް މީހަކާ މެދު ލާއިންސާނީކޮށް،
ޢަމަލުކުރެވިގެންނުވާނެ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޙަޤީޤަތުގައި މިއަދު ދިމާވެގެން މި އުޅޭ މައްސަލައަކީ ޖަލުތަކުގައި
މަސައްކަތްކުރާ ގާޑުންނަށް އިމްޕިއުނިޓީއާ އެ އްކޮށް އެމީހުން އެ ހިންގާ އަނިޔާވެރި ޢަމަލުތައް ތަކުރާރުކޮށް ހިންގުމުގެ
ފުރުސަތު ލިބިދީފައި އޮތުން. އަޅުގަނޑުމެން ޖަލުތަކުގެ ގާޑުންނާއި ޖަލު ބަލަހައްޓާ މީހުން ކުރާ އަނިޔާތަކާ މެދު
ފިޔަވަޅު އަޅައި، އެ މީހުން ޖަވާބުދާރީކުރުވާ ގޮތަކަށް ނިޒާމު ރާވާފައިނެތުމުން، އަދި އެ ނިޒާމު އޮންނަ ހާލަތްތަކުގައި
ވެސް އެއަށް ޢަމަލުނުކުރުމުން އެ މީހުންނަށް ލިބޭ އިމްޕިއުނިޓީއާ އެއްކޮށް ޢަމަލުކުރަމުންދިއުން އެއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް
މިއަދު ޙަޤީޤަތުގައި ދިމާވެފައި މި އޮތް މައްސަލައަކީ. ޖަލެއްގައި މައްސަލަތަކެއް ދިމާވެދާނެ. ނަމަވެސް، އެއްވެސް
ހާލަތެއް އައިސްގެންނުވާނެ ، ޖަލު ބަލަހައްޓާ މީހުންނަށް ހާލަތާ ނުބައްދަލު ބާރު ބޭނުންކުރުމުގެ ބާރު ބޭނުންކުރުން އެއީ
ލިބޭ އެއްޗެއް ކަމަށް އޮތުން. އާދެ! ދެންމެގައި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވާހަކަފުޅުދައްކަވަމުން ފާހަގަކުރައްވައިފި
ޖަލުތަކުގައި ވާނުވާ ޖަހާފައި ތިބި އެތައް މީހުންނެއް އެބަ ތިއްބޭ. އަދި މި މައްސަލަ އޮރިޖިނޭޓްވެގެން މި އައީ އެ
މީހުންގެ ހާލަތު ގޯސްވެގެން ތިބުމުގެ ސަބަބުންނޭ. އާދެ! ވާނުވާ ޖަހާފައޭ އަޅުގަނޑުމެން މި ކިޔަނީ، އެއީ ޙަޤީޤަތުގައި
ޖަލުތަކުން އޮރިޖިނޭޓްވެގެން އައި ބަހެއް. ވާނުވާޖެހުމަކީ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ވަކި މުއްދަތެއް ނެތި ބަންދުގައި
ބެހެއްޓުން. ޖަލުތަކުގައި ތިބޭ މީހުން ބުނާ ގޮތުގައި އެ މީހާއަށް ވާނުވާޖެހުމުން އެ މީހާއަށް ދެން ވާއެއްނުވާއެއް
ނޭނގޭ. ޝަރީޢަތް އޮންނާނެ ދުވަހެއް ނޭނގޭ. މައްސަލަ ބާއްވާނެ ކަމެއް ނުބާއްވާނެ ކަމެއް ނޭނގޭ. އަދި އޭނަ
ޖަލުގައި ހުންނަންޖެހޭނީ ކިހާ މުއްދަތަކަށް ކަމަކަށް ނޭނގޭ. އެހެންވެ، އޭނާ ޖަލުގައި ހުންނައިރު އޭނާ އަމިއްލަ
ނަފުސާ މުޚާޠަބުކޮށް މި ބުނަނީ ، ތިމަންނަމީ ވާނުވާގައި ހުންނަ މީހެކޭ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގަބޫލުކުރެވޭ އުސޫލެއް ނޫން
އެއީ. އެއްވެސް މީހަކު ވާނުވާގައި ހުރުން. އާދެ! ރިމާންޑު ޖަލުތައް ކަނޑައަޅާފައި މި އޮންނަނީ ގާނޫނުގެ އެއޮންނަ
ރޫހާ އެއްގޮތަކަށް ނޫން. ރިމާންޑް ޖަލެއް ހުންނަންޖެހޭނޭ ގާނޫނުގައި ބަޔާންކުރީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަރުކާރުން މި
ޢަމަލުކުރާ ގޮތަކީ ނުވަތަ ފާއިތުވެ ދިޔަ ސަރުކާރުން ޢަމަލުކުރި ގޮތަކީ ، ޙުކުމް ތަންފީޒުކުރާ ޖަލެއްގެ އެއްގޮޅި އެއީ
ރިމާންޑް ޖަލު. އަނެއް ގޮޅި އެއީ ޙުކުމް ތަންފީޒު ގޮޅި. ދެން އަނެއްކާވެސް މި އަންނަނީ ރިމާންޑް ގޮޅި. އެހެންވީމާ،
ވާނުވާ ގޮޅިއަކާއި ތަންފީޒު ގޮޅިއަކާއި، ވާނުވާ ގޮޅިއަކާއި ތަންފީޒު ގޮޅިއަކާ މި ހުންނަނީ. އެއެއް ނޫން
އަޅުގަނޑުމެންގެ ގާނޫނު ބުނާ އަސާސަކީ ، ރިމާންޑު ޖަލެއް ވަކިން ބަހައްޓަން ބުނާބުނުމަކީ. އާދެ! ގާނޫނުގައި އެބައޮވޭ،
76

މީހެއްގެ މައްޗަށް ޝަރީއަތް ކުރެވޭއިރު އެންމެ ފުރަތަމަ އެ މައްސަލަ ބަލާ ޤާޟީ ކުރަންޖެހޭ ކަމަކީ، އޭނަގެ މައްސަލަ
ބަލާ ތާވަލެއް، ތާރީޚުތަކެއް ކަނޑައަޅަ އި ތާވަލެއް ދިނުންކަން. ޓްރަޔަލް ޑޭޓްސްތަކެއް ދިނުން ކަން. ނަމަވެސް
އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޯޓުތަކުން މިއަދާ ހަމައަށް ވެސް މި އުސޫލުން ޢަމަލުކުރަމުން ނާންނައިރު، ޖިނާޢީ އިޖުރާއަތުގެ
ގާނޫނުގެ މި މާއްދާއަށް ޢަމަލުނުކުރާއިރު ދައުލަތުގެ އެއްވެސް މުއައްސަސާއަކުން މިކަމާ މެދު ފިޔަވަޅެއް އަޅައި، ނުވަތަ
މިކަންބޮޑުވުމަށް ޙައްލެއް ގެންނަން މަސައްކަތްކުރެވިފައެއް ނެތް. ޖަލުތަކުގެ ހާލަތު ރަނގަޅުވާނީ މުޅި ގާނޫނީ ޢަދުލުގެ
ނިޒާމަށް ގެންނަންޖެހޭ ބޮޑެތި ބަދަލުތަކެއް ގެނެސް، ޖަލުތަކުގައި މަސައްކަތްކުރާ ގާޑުންނަށް އިމްޕިއުނިޓީއާއެކު
މަސައްކަތްކުރުމުގެ ފުރުސަތުނުދީ، ޖަވާބުދާރީކުރެވި އަދި ޖަލުގައި ބަންދުކޮށްފައި ތިބޭ މީހުންނަކީ ވެސް އެތަނުގެ
ގާނޫނުތަކާއި ގަވާއިދުތަކަށް ތަބާވެގެން އެތަނުގައި ތިބެންޖެހޭ ބައެއްކަން އެ މީހުންނަށް ބުނެދެވިގެން. ވަގަށް ފޯނު
ވައްދަ އި، އެތަނުގައި ފޮޓޯ ނަގައި އެފޮޓޯ ޓްވީޓުކުރުމަކީ ޖަލުތަކުގެ އުސޫލުތަކާ ހިލާފަށް ކުރެވޭ ކަމެއް. އެއީ އޯކޭ
ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެކިގެން މި މަސައްކަތެއް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުކުރެވޭނެ. ހަމަ އަޅުގަނޑު މި
ފުރުޞަތުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ހޯމް މިނިސްޓަރު މި މައްސަލަ ޙައްލުކުރަން ދެއްވި ސަމާލުކަމާއި ޢަމަލުކުރެއްވި
ހިކުމަތްތެރި ގޮތް ފާހަގަކޮށް، އެކަމަށް ތާއީދުކޮށް ހަމަ މަރުޙަބާ ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ފުވައްމުލަކު މެދު ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދަށް.
ފުވައްމުލަކު މެދު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދުދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކ. މާފުށީ ޖަލުގައި ގައިދީންނަށް އަނިޔާކުރި ކަމަށް
ލިބިފައިވާ ރިޕޯޓުގައި ވަނީ މިހާރު އެ ކަންތައްތައް ޙައްލުކުރެވި، ސަރުކާރުން މި ވަނީ މިކަންތައްތަކަށް ވަރަށް
ރަނގަޅަށް އެޓެންޑުކޮށްފަ. އެކަމަށް ސަރުކާރަށާއި އަދި ހޯމް މިނިސްޓަރަށް އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު
ދަންނަވަން. އާދެ! ޖަލުތަކުގެ އަނިޔާގެ ވާހަކަތައް އަޅުގަނޑުމެން މީގެ ކުރީ ހަފުތާގައި ވެސް ދެއްކީމު. ދެން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު ޖަލުތަކުގެ އަނިޔާއާއި، ޖަލުތަކުގެ ހާލަތާއި، މި ކަންތައްތައް އިރުއިރުކޮޅާ އަޅުގަނޑުމެން މި
ޖެހެނީ މިވާހަކަތައް ދައްކަން. އާދެ! ތުޅާދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވިދާޅުވި ފަދައިން، ޖަލުތަކުގައި ވާނުވާ
ނޭނގި ކޮންދުވަހަކުތޯ ޙު ކުމްކުރާނީ؛ ކުށުގެ ތުހުމަތުގައި ޖަލަށް ލުމަށްފަހު އެ ޖަލަށް ވެއްދޭ މީހާއަށް، އެ މީހާއަކަށް
އެއްވެސް ޙަ އްޤެއް ނޯވޭ. 2 އަހަރު، 3 އަހަރު، 4 އަހަރު ޙުކުމެއް ނައިސް. އެ މީހާއަކީ އެއީ ކުށެއް ކުރި މީހެއް
ކަމަށް ސާބިތުކުރެވެނީއެއް ނޫން. ނަމަވެސް އެ މީހާ މި އޮންނަނީ އަދަބެއްގެ ތެރޭގައި. އާދެ އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި އެ
77

ޕްރޮސެސް އެއަށްވުރެ އަވަހަށް ޖަލަށް ލެވޭ މީހާއަށް، އެ މީހާ ކުށެއް ކޮށްފި ނަމަ، ދޭންވާ އަދަބު؛ ކުށެއް ނުކުރަންޏާ
އެ މީހާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި އުޅެވޭ ގޮތަށް ހަމަ މަގުމަތީގައި ދިރިއުޅެވޭނެ ގޮތެއް އެބަ ހޯދައިދޭންޖެހޭ.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ރަށުގައި ވެސް އަދި މުޅި ރާއްޖޭގައި ވެސް މި މައްސަލަ ވަރަށް ބޮޑު. ވާނުވާ ނޭނގި ޖަލުތަކުގައި
މީހުންތައް ލެވި، އެތައް ދުވަހެއްވެ، ޖަލު މި ވަނީ ފުރިފަ. ޖަލުގައި މި ކަންތައްތައް ދިމާވުމުގެ ސަބަބުން ކޮމިޝަނަރ
އޮފް ޕްރިޒަންސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮމިޓީއާ ހިއްސާކޮށްފައި އެބަހުރި ޖަލުގައި ބައިވަރު ކަންތައްތަކެއް ނުކުރެވި ހުރި
ވާހަކަ. ބަޖެޓުގެ ދަތިކަމާ އަދި އެހެން ސަބަބުތަކާ ހެދި ވެސް ނުކުރެވި ؛ ޖަލުގެ ވަށާފާރު ރޭނުމާއި، ސީ.ސީ.ޓީ.ވީ އާއި
އަދި ޖަލުގެ އޮފިސަރުން ތަމްރީނުކުރުމާ އަދި މިފަދަ އެތައް ކަންތައްތަކެއް އެބަހުރި ފާހަގަކުރެވިފަ. އާދެ! އަޅުގަނޑަށް
ހީވަނީ، ލަފާކުރެވެނީ މިހާރު މި ވަނީ ޖަލު ސިސްޓަމް؛ ޖަލަށް ކުށްވެރިން، ނޫނީ އެ މީހުން ލައިގެން އެ މީހުންނަށް،
މުޖުތަމަޢަށް ރައްކާތެރިކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހޯދައިނުދެވޭކަ ން. ޖަލުން ނިކުންނަ މީހާ ދެ އަހަރު ނޫނީ އެއް އަހަރު
ތެރޭގައި އަނެއްކާ އެބަ ޖަލަށް ލެވޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަކަށް ހިޔެއް ނުވޭ ޖަލަށް ލުމަކީ މިއީ ކުށުގެ އަދަބެއްގެ
ގޮތުގައި ދީގެން ޙަ އްލުކުރެ ވޭ ކަމެއް ކަމަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގޮވައިލަނީ ޖަލަށްލުން ނޫން ގޮތެއް އަޅުގަނޑުމެން
އެބަ ހޯދަންޖެހެއޭ. ދުނިޔޭގެ އެހެން ތަންތަނުގައި ވެސް މިހާރު ޖަލަށް ލުމުގެ ސިސްޓަމް؛ ޕްރިޒަންސްއަށް ލައިގެން
މިއީ ކިހާ އިފެކްޓިވް ކަމެއްތޯ. ޓެކްސް ލާރިން ދާ ޚަރަދުތަކާއި ރައްޔިތުންގެ އަތުން ބޭކާރުވާ ފައިސާތައް އަޅުގަނޑު
ބޭކާރޭ މިދެންނެވީ އެއީ، ރައްޔިތުން ޚަރަދުތައް ކުރުމަށްފަހު މުޖުތަމަޢު ސަލާމަތްތެރި މުޖުތަމަ ޢެއްގެ ގޮތުގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުގެންގުޅެވޭ. އެހެންވީމާ، ޖަލަށް ލުމަކީ އެއީ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތްތޯ އަޅުގަނޑުމެން އެބަ
ބަލަންޖެހޭ. ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުސަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އެމް.ޑީ.ޕީގެ ފުރުސަތު މި ވަނީ، ވަގުތު މި ވަނީ ހަމަވެފަ.
އެހެންނަމަވެސް، އޭދަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެދިވަޑައިގެންފައިވަނީ. އޭދަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ވަޑައިގެންނެއް ނެތް. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ދެން ތައްޔާރުވާން މި ޖެހެނީ މި
ބަހުސްގެ ވަގުތު އަޅުގަނޑުމެން ނަށް ނިމުނީ.
8. ވޯޓަށް އެހުމަށް ހު ރި ކަންކަމަށް ވޯޓަށް އެހުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
78

މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މި ތައްޔާރުވަނީ ވޯޓަށް އެހުމަށް. ވޯޓަށް އެހުން އޮތީ 1:30 ގައި. ހުރިހާ ބޭފުޅުން ވެސް
ހޯލްތެރެއަށް ވެދެވަޑައިގެން ވޯޓަށް ތައްޔާރުވެވަޑައިގަތުމަށް އަޅުގަނޑު އެދެން. ދަންނަވަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ނަގާނީ މުޅިއެކު ތިން ވޯޓު. އެއީ އެޖެންޑާ އައިޓަމް ؛ ގާނޫނީ ފަންނުގެ ބިލު. އެ ބިލުގެ
އިޞްލާޙެއް ހުށަހެޅިފައި އެބައޮތް. އިޞްލާޙަށް ވޯޓަށް އެހޭނެ. އެއަށްފަހުގައި އޮތް ގޮތަށް ނުވަތަ އިޞްލާޙާ އެކީގައި
ވޯޓަށް އެހޭނޭ. ދެން އެޖެންޑާ ނަންބަރު 5.1 ގައި، އޭގެ ދަށުން 1 ވޯޓު . (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ތިބޭފުން ވޯޓަށް
ތައްޔާރުވެވަޑައިގަންނަވާ! މި ވަގުތު މަޖިލީހަށް ހާޒިރުވެ ތިއްބެވީ 74 މެންބަރުން. އަޅުގަނޑު ފުރަތަމަ މި އަހަނީ
އެޖެންޑާ އައިޓަމް 7.1. އެއީ، ބާ ކައުންސިލުގެ ބިލަށް ހުށަހެޅިފައިވާ އިސްލާޙަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ބާ ކައުންސިލުގެ ބިލަށް ދަނގެތީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޡިމް ހުށަހަޅުއްވަ އި، ފެލިދޫ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ފަޟުލް ރަޝީދު ތާއީދުކުރައްވާފައިވާ ހުށަހެޅުން އިއްވަވައިދެއްވުމަށް އަމީންޢާއްމުގެ
އަރިހުން އަޅުގަނޑު އެދެން.
އިދާރީ މޭޒުން އިއްވެ ވުން:
ދަނގެތީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޡިމް ހުށަހަޅުއްވައި، ފެލިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިބްރާހީމް ފަޟުލް ރަޝީދު ތާއީދުކުރައްވާފައިވާ އިޞްލާޙު. ބުނެވިދިޔަ ބިލުގެ 66 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ ގޮތުގައި
އަންނަނިވި އަކުރު އިތުރުކުރުން. މި މާއްދާގެ (ށ)ގައި އެގޮތަށް ބަޔާންކޮށްފައި ވީނަމަވެސް، މި ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން
ފަށާތާ 180 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ގާނޫނީ ރޮނގުން ފުރަތަމަ ޑިގުރީ ހާސިލުކޮށް ނިމޭ ފަރާތްތަކަށް މި ގާނޫނަށް
ޢަމަލުކުރުމުގެ ކުރީގައި ޢަމަލުކުރެވެމުން އައި ގޮތަށް ގާނޫނީ ވަކީލުކަމުގެ ހުވާކުރުމުގެ ފުރުޞަތު އޮންނާނެއެވެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދަނގެތީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޡިމް ހުށަހަޅުއްވައި، ފެލިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިބްރާހީމް ފަޟުލް ރަޝީދު ތާއީދުކުރައްވާފައިވާ ހުށަހެޅުން ފާސްކުރެއްވުމާ މެދު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް
ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވޯޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
79

ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: ދަނގެތީ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޡިމް
ތާއީދުކުރެއްވި މެންބަރު: ފެލިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ފަޟުލް ރަޝީދު
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 87
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 74
ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 12
ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 60
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 72
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 37
ޖުމްލަ: 72
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސްނުވޭ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ. މަޖިލީހުގެ އަދަދު؛ 87. ހާޒިރުވެ ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 74. ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި
މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 12. ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 60. ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުނުދެއްވާ އިންނެވި
މެންބަރަކު ނެތް. ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 72. ފާސްކުރުމަށް ބޭނުންވަނީ 37. އެހެންވީމާ، މި
އިޞްލާޙު ފާހެއްނުވި. އިޞްލާޙު ފާސްނުވުމާ ގުޅިގެން ވޯޓަށް އަޅުގަނޑު މި އަހަނީ، ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، މާފަންނު
އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިމްތިޔާޒު ފަހުމީ ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގާނޫނީ ފަންނުގެ ބިލު
މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވަ އި ނިންމެވި ގޮތަށް ފާސްކުރެއްވުމާ މެދު އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑއިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވޯޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: މާފަންނު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިމްތިޔާޒު ފަހުމީ
80

މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 87
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 74
ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 69
ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 04
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 69
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 35
ޖުމްލަ: 69
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެންމެ ނެގުނު ވޯޓުގެ ނަތީޖާ. މަޖިލީހުގެ އަދަދު؛ 87. ހާޒިރުވެ ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 74. ފެންނަ ކަމަށް
ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 69. ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރަކު ނެތް. ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން
ބޭނުންވެވަޑައިނުގަންނަވާ 4 މެންބަރުން އެބަ ތިއްބެވި. ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 69. ފާސް ވުމަށް
ބޭނުންވާ އަދަދު؛ 35. ޖުމުލަ؛ 69. އެހެންވީމާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގާނޫނީ ފަންނުގެ ބިލު މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން
ފާސްވެއްޖެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެންގެ މިއަދުގެ ފަހު ވޯޓު. އެ ވޯޓަކީ އެޖެންޑާ އައިޓަމް 5.1އާ ގުޅޭ ވޯޓެއް. އެއީ ތިނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް
ކޯޓުގެ މެޖިސްޓްރޭޓް އަލްފާޟިލް އިބްރާހީމް ރަޝީދު މަޤާމުން ވަކިކުރުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ހުށަހެޅުނު މައްސަލަ. އެ
މައްސަލައަށް ހުށަހެޅުމެއް ހުށަހަޅުއްވާފައިވަނީ ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް
ހުށަހަޅުއްވައި ، ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން ޢަފީފު ތާއީދުކުރައްވާފައިވާ ހުށަހެޅުން
އިއްވަވައިދެއްވުމަށް އަމީންޢާއް މު އަރިހުން އެދެން.
އިދާރީ މޭޒުން އިއްވެ ވުން:
81

ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް ހުށަހަޅުއްވައި ، ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޙަސަން ޢަފީފު ތާއީދުކުރައްވާފައިވާ ހުށަހެޅުން. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 154 ވަނަ
މާއްދާގެ (ށ)ގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން ގދ. ތިނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ މެޖިސްޓްރޭޓް އަލްފާޟިލް އިބްރާހީމް ރަޝީދު
މަޤާމުން ވަކިކުރުމާ ބެހޭ ގޮތުން ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން ފޮނުއްވާފައިވާ މައްސަލަ ދިރާސާކުރެއްވުމަށް
ޖުޑީޝަރީ ކޮމިޓީއަށް ފޮނުވުމަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް ހުށަހަޅުއްވައި ، ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޙަސަން ޢަފީފު ތާއީދުކުރައްވާފައިވާ ހުށަހެޅުން ފާސްކުރުމާ މެދު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް
ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވޯޓުދެއްވުން އެދެން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ނިޒާމުގައި މައްސަލައެއް އުޅޭތީވެ، މިހާރު ވޯޓު ނަގާނީ ކޮންމެ މެންބަރަކު ތެދުވެވަޑައިގަންނަވައި، އެ
މެންބަރަކު ވޯޓުދެއްވަން އެދިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތް އެ މެންބަރަކު ވިދާޅުވުމުން. އަޅުގަނޑުމެން ވޯޓުދޭން ފަށާނީ އައްޑޫ
މީދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމުން ފެށިގެން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް
ތާއީދުކުރެއްވި މެންބަރު: ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން ޢަފީފު
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 87
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 74
ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 73
ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 73
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 37
82

ޖުމްލަ: 73
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ހާޒިރުވެ ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު 87. ނޫން. މަޖިލީހުގެ އަދަދު؛ 87. ހާޒިރުވެ ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛
74. ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 73. ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދެއް ނެތް.
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރަކު ވެސް ނެތް. ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛
73. ފާސް ވުމަށް ބޭނުންވަނީ 37. ޖުމުލަ؛ 73. އެހެންވީމާ ، މި މައްސަލަ ކޮމިޓީއަށް ގެންދަން ފާސްވެއްޖެ.
ނިން މުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެ ވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. އަޅުގަނޑުމެންގެ މިއަދުގެ މަސައްކަތް މި ނިމުނީ. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން.
والحمد هل ر ب العالمين. މަ ޖިލިސް ނިމުނީ.
____
83